

ISBN 978-606-762-212-6

Convorbiri cu Theodor Damian

FLORENTIN POPESCU

FLORENTIN POPESCU

CONVORBIRI cu THEODOR DAMIAN

RAWEXCOMS

FLORENTIN POPESCU

**CONVORBIRI
CU
THEODOR DAMIAN**

Editura: RAWEX COMS SRL

Editor: Raluca Tudor

Culegere text: Costel Păun

Corectură: Autorul

Tehnoredactarea: Raluca Tudor

Coperta: Autorul

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DAMIAN, THEODOR

Convorbiri cu Theodor Damian / Florentin Popescu ; -

București : Rawex Coms, 2020

ISBN 978-606-762-212-6

I. Popescu, Florentin

821.135.1.09

Convorbiri cu Theodor Damian

ISBN 978-606-762-212-6

FLORENTIN POPESCU

**CONVORBIRI
CU
THEODOR DAMIAN**

RAWEXCOMS

București, 2020

În loc de prefață sau Scurtă încercare de portret

De îndată ce mi-a venit ideea să adun într-o carte convorbirile cu prietenul meu Theodor Damian, pe care de multe ori am impresia că-l cunosc de o viață, mi s-au înfățișat o mulțime de posibilități:

- să apelez la o persoană terță și să-i solicit o prefață prin care să pună în evidență personalitatea teologului, a scriitorului, a ctitorului de Institut de specialitate la New York, a fondatorului de cenaclu literar și de revistă din același mare oraș al lumii, în fine a acestui „uomo universale”, cunoscut, apreciat și iubit în foarte multe locuri de pe mapamond;*

- să-i cer lui însuși o mărturisire de credință după aproape treizeci de ani de apostolat în America;*

- să adun într-un comperaj literar gândurile și impresiile altora despre el, risipite de-a lungul anilor prin reviste, prin cărți, prin alte mijloace mass media;*

- să-mi asum de unul singur dificila misiune de a-i contura un portret literar, teologic, universitar, de ctitor și „motor” al unor activități atât de bogate și de variate încât se poate spune, fără a exagera, că poate oricând concura cu rolul și rostul unui întreg minister; în acest din urmă caz am realizat că se pun noi probleme, la fel de grele;*

- să scriu un text sentimental sau unul doct, rece și sobru, ca de dicționar sau de istorie literară;*

- să enumăr și eventual să comentez multitudinea faptelor omului;

- să merg pe firul biografiei și să-mi elaborez chestionarul cronologic, de la nașterea copilului pe meleagurile botoșănene și până azi, când palmaresul lui de realizări poate forma, el singur, o carte;

Și dacă aș fi procedat așa, cum rămânea cu omul, prietenul și sufletistul care este?

Se spune uneori: „Cărțile din cărți se scriu” și aș fi putut recurge și eu la soluția ce e mai simplă: să citesc cu creionul în mână volumul *Trăirea în cuvânt* din 2011 în care partenerul meu de dialog de acum adunase până atunci nu mai puțin de douăzeci și două de interviuri pe care le-a acordat de-a lungul vremii și să fac un comperaj din mărturisirile de acolo, apoi, tot cu creionul în mână, să extrag citate din cele mai recente scrieri ale lui – jurnalele din anii 2016 (*Vraja emigrației*, Editura Eikon, 2016, și *Un alt jurnal New York-ez*, Editura Rawex Coms, 2017) și într-un stil gazetăresc (ce se practică dintotdeauna) să alcătuiesc la rândul meu o carte.

În final, după îndelungi deliberări cu mine însumi am ajuns la concluzia că niciuna din aceste modalități n-ar fi fost cea mai potrivită și nici cea mai exactă, fiindcă volumul de față dorește a fi – ca și personajul lui – ceva care iese din tipare.

Dar, la urma urmelor, ce poate fi mai convingător pentru un cititor decât un dialog viu, spontan și sincer dintre doi prieteni pe care îi leagă multe fire de gând și de simțire și care nu au a-și ascunde nimic?

Florentin Popescu

Argumentul partenerului de dialog

Dragă Florentine, iată încep acest dialog cu o adresare de stil epistolar pentru motive pe care le voi explica aici înainte de a trece la întrebările propriu-zise la care voi răspunde cu toată deschiderea, pentru că, așa cum spui în prefața acestui dialog, discutăm ca între vechi și buni prieteni, care, deci, nu au nimic de ascuns, nici în, sau prin întrebări, nici în răspunsuri.

În primul rând trebuie să recunosc jena pe care o am față de tine datorită faptului că am întârziat atât de mult, nepermis de mult cu răspunsurile mele. La o propunere așa de onorantă pentru mine, aceea de a pune acest material într-un volum, zic onorantă, tocmai pentru că vine din partea ta, o personalitate așa de importantă în cultura română de azi, vorbind în general, și în viața literară contemporană, vorbind în special.

În al doilea rând, mărturisesc că de aproape doi ani de când mi-ai dat întrebările am stat cu ele pe masa mea de lucru, la suprafață, nu printre alte dosare din cele șapte-opt teancuri ce-și așteaptă rândul (fiecare dintre ele) pe marginea de sus a mesei (ocupând acea întreagă margine). La suprafață ca să știu mereu că am de realizat acest lucru în mod prioritar. Și totuși n-a fost să fie. Până acum. Un motiv a fost acela că în tot acest timp am trăit și lucrat din urgență în urgență, mereu având de făcut, sau venindu-mi solicitări pentru diverse lucruri cu termen fix.

Într-un fel, faptul că dialogul nostru nu a avut un termen fix m-a ajutat să îmi îndeplinesc celelalte obligații legate de

cursurile la facultate, de revistele *Lumină Lină* și *Symposium*, de proiectele și activitățile pastorale ce țin de parohie, de cercetare și documentare pentru întocmirea lucrărilor pe care le-am prezentat la diverse conferințe naționale și internaționale, de scrierea articolelor mele pentru reviste și ziare din SUA și din România, de lucrul la cărțile mele publicate de atunci deja sau aproape gata de publicare în prezent la edituri din țară, și desigur, de alte obligații legate de viața concretă, banală (nu în sensul blasfemator al cuvântului, căci nimic nu e banal în viața și timpul dat nouă de Dumnezeu, ci în sensul de rutină) de fiecare zi, cronofage și acestea.

Faptul că noi nu am avut un termen fix de predare a materialului, iată că a implicat și aspectul negativ al amânării.

Dar i-a venit rândul. Și să considerăm că acesta este momentul rânduit de sus. Căci știm cum spune Ecclesiastul: Există un timp pentru fiecare lucru de sub cer. Deci acum a sosit momentul acestei lungi mărturisiri, deci *gaudeamus (igitur)!*

Observ, frunzărind volumul meu de interviuri *Trăirea în cuvânt*, publicat la editura Eikon în 2011, și prefătat de vrednicul de pomenire, prietenul Aurel Sasu, că în interviul pe care mi l-ai luat în acea perioadă, într-o întrebare, spre final, precizai că acea convorbire „desigur, nu reprezintă decât un început, fiindcă dialogul nostru se va continua și în viitor”. Nu știu dacă încă de atunci aveai în vedere acest proiect masiv, de acum, sau dacă a fost o afirmație inspirată care își vede aici împlinirea.

Evident, bucuria de a mă plimba prin viața mea călăuzit de întrebările tale discrete sau indiscrete (cu cât mai indiscrete, cu atât mai bine) este întemeiată pentru că într-un fel mă descos eu pe mine însumi și în alt fel mă descoase altcineva. Sunt convins că întrebările tale vor genera multe puncte de

Convorbiri cu Theodor Damian

reflecție cărora poate nu le-am dat destulă importanță și mă vor face să descopăr sau să reevaluez aspecte din viața mea care mă vor duce un pas mai departe spre cunoașterea de sine recomandată de oracolul din Delphi și din care Socrate a făcut o întreagă filosofie. Deci bucuria și avantajul meu, de aceea calde mulțumiri pentru stimulare.

Theodor Damian

Convorbiri deschise... de la A la Z și chiar până dincolo de alfabet

Florentin Popescu: *Ei, cum e, prietene? Aud că vrei să te pensionezi, că ai fost pe la Botoșani să aduni actele trebuitoare pentru dosar. E adevărat? Dacă-i așa, îmi vine să exclam și eu, precum Horațiu în Cartea a doua a Odelor lui: Eheu! fugaces... labuntur anni! Parcă ieri era 2011 și ne întâlneam tot așa, în fața unui pahar de bere și-mi vorbeai despre Cenaclul „M. Eminescu”, despre Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă și despre revista Lumină Lină/Gracious Light, ctitoriile și totodată viața ta de la New York... Ce s-a întâmplat? Ai obosit?*

Theodor Damian: Cu pensia și pensionarea mea, dragă Florentine, a fost o odisee. Umblatul pe la Botoșani cu tot felul de acte și proceduri la Casa de Pensii a fost o experiență extrem de frustrantă. O birocrație stufoasă ce ține de sistem, dar care a devenit și mai dificilă datorită caracterului persoanelor (unor persoane) cu care trebuie să ai de a face acolo. Mă refer la modul cum ești tratat, tonul cu care ți se vorbește, hârtii pe care le-ai prezentat dar pe care trebuie să le mai produci o dată pentru că nu știu ce paragraf trebuia pus înaintea altuia (dar la prima prezentare n-a fost nicio obiecție), audiențe la birouri și când mergi la al doilea birou pentru o semnătură persoana nu e acolo și vii în altă zi etc.

Am avut de trecut prin această experiență pe care unii ar numi-o coșmar, pentru că am ieșit la pensie pe caz de boală

(problemele mele cu inima) deci înaintea vârstei de pensionare (65 ani). Așadar, de la 62 la 65, în fiecare an aceeași placă, aceiași artiști, aceeași muzică.

M-am mai consolată puțin în acele timpuri când o prietenă comună, scriitoarea Mihaela Malea Stroe de la Brașov, mi-a povestit lucruri asemănătoare petrecute în cazul pensionării ei. Ea le-a scris și i le-am și publicat în *Lumină Lină*.

Anul trecut însă (începând cu septembrie 2019) am ieșit la pensie și de la Facultatea de Științe Sociale de la Metropolitan College din New York, după 27 de ani de predare a cursurilor de Filosofie și Etică și de Sociologie. Administrația și colegii mei au fost șocați de decizia mea pentru că am colegi mai în vârstă decât mine care încă predau (nu avem acolo limita de vârstă pentru pensionare) și pentru că eram deplin implicat și în tot felul de activități administrative, după cum cere sistemul american de la profesori full time. A fost frumos că munca mea îndelungată la catedră a fost răsplătită de conducerea Colegiului (în America și în Anglia colegiul este instituție educațională universitară) prin acordarea titlului de profesor emerit.

Adevărul este că am ieșit la pensie nu atât pentru că aș fi avut o problemă cu predarea, cât pentru munca administrativă (mult mai îndelungată decât predarea) și care îmi lua timpul necesar pentru proiectele personale, mai precis cărțile mele ce-și așteaptă rândul la publicare (și dialogul nostru a căzut sub incidența acestei lipse de timp. Pentru acesta, o variantă ar fi fost să răspund la o întrebare pe zi, sau pe săptămână și tot ar fi fost gata mult mai devreme; dar nu am vrut să am această discontinuitate. Am vrut să am timpul necesar să îl încep și să îl termin dintr-o dată, fără să am de făcut alte lucruri la mijloc, așa cum fac acum, la München unde mă aflu ca în fiecare an în februarie sau martie, de data aceasta fiind obligat să stau aici deoarece intrarea în România este riscantă. Cu tot haosul și

panica legate de acest corona virus, risc ca la frontieră să mă țină în carantină și în loc să ajung unde am nevoie în țară, să stau blocat în vreun spital sau nu știu ce clădire improvizată în acest scop. De fapt, răsalaltăieri, miercuri, pe 11 martie, m-am pornit cu mașina spre țară și am înnoptat la un hotel pe lângă Budapesta. Acolo am citit la computer știrile din țară și despre cele ce se întâmplă la frontieră, Nădlac, dar și Borș, ziarele locale, *Bihoreanul*, de pildă, oferind fotografii, descrieri și detalii care m-au făcut să revin la München.

Totuși ieșirea la pensie de la catedră nu este totală. Continui să predau în semestrul de vară și de toamnă în regim parțial. Asta înseamnă doar predare și nici un fel de activitate administrativă. Acest lucru reprezintă și un fel de tranziție deoarece probabil că mi-ar fi fost foarte greu să o rup definitiv cu facultatea, cu colegii, cu studenții după atâția ani de muncă. Ce va fi vom mai vedea.

Sigur că rămâne activitatea pleneră la parohie. Cu toate că de acolo nu am salariu (nu am avut niciodată de când am înființat-o în 1993, în Astoria, New York) ceea ce fac acolo nu se deosebește cu nimic de ceea ce face orice preot ortodox din România sau din străinătate. Probabil că și acolo va veni momentul să decid cât mai stau.

Voi rămâne în continuare cu celelalte instituții pe care le-am înființat în 1993 la New York odată cu parohia „Sf. Ap. Petru și Pavel”, și anume Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, Cenaclul literar „M. Eminescu” și revistele *Lumină Lină* și *Symposium*.

Deci la întrebarea ta: „Ce s-a întâmplat? Ai obosit?”, răspunsul este: Nu, nu am obosit. Dar când se adună prea multe lucruri în viața ta, în același timp, toate importante, ești nevoit să re-ierarhizezi valorile și să faci alegeri renunțând la unele în favoarea altora, chiar dacă aceste renunțări sunt însoțite de regrete.

Erai pe atunci de un entuziasm molipsitor. Îmi spuneai și mie, cum i-ai spus și lui Gellu Dorian că „La 60 de ani, câți îplineai atunci, te uiți înapoi cu un zâmbet tandru, de uimire și bucurie și vezi că ai de ce să te bucuri, dar, totodată, te uiți înainte cu încrederea că poți să fii în continuare cel ce ai fost, că trecutul tău crește și se înnoiește în viitor, că în fiecare zi poți descoperi ceva nou care să-ți stimuleze energia, imaginația, creația prin care nu încetezi a te defini așa cum nu încetezi a te descoperi și a te bucura de ceea ce descoperi. Erai, cu alte cuvinte, un ins cu mare încredere în viitor. Și ea nu s-a spulberat, ci a dus la împlinirea de care astăzi, ca și pe vremea aceea, te poți mândri...

Ceea ce spuneam la 60 de ani se potrivește perfect cu ceea ce pot spune acum. Am renunțat la un aspect al muncii mele tocmai pentru a mă putea dedica celui alt. Proiectele literare curente, ca și cele de eseistică pe profilul activității mele academice, cu entuziasmul ce ține flacăra lor aprinsă au câștigat lupta în dificila decizie cu privire la lucrurile la care trebuie să renunț. Vorbind despre ce am făcut și ce urmează să fac, mă uit înapoi cu bucurie și înainte cu drag și speranță știind bine că mai este mult de lucru până la desăvârșirea propriei mele forme. Împrumut această frumoasă idee de la Pico della Mirandola care în *Oratio de homini dignitate* zice semnificativ teologic și minunat despre Adam-ul din fiecare din noi. Iată ce-i spune Dumnezeu lui Adam: „Nu ți-am hărăzit, o Adame, nici un chip, nici un loc, și nici un dar care să fie numai al tău, pentru ca atât chipul, cât și locul și darurile tale să le dorești și să le dobândești prin tine însuți. Natura este îngrădită prin legi stabilite de Mine. Tu însă, neîngrădit de nicio opreliște te definești prin propriul tău discernământ în voia căruia Eu te-am lăsat. Nu te-am făcut nici ca pe o făptură cerească, nici pământească, nici muritoare, nici nemuritoare

pentru în mod liber, ca un pictor bun sau ca un sculptor dibaci să-ți desăvârșești propria ta formă.”

Deci scopul final este desăvârșirea propriei forme. Pentru aceasta ni s-a oferit ca dar discernământul în baza căruia facem alegerile în viață, mai ales în momentele cardinale, dar și vocația. Căci vorbind de pictor bun și sculptor dibaci, nu doar de pictor și sculptor, vorbim de talent, iar talentul implică pasiune iar pasiunea indică vocația. Adică suntem chemați la o misiune existențială: desăvârșirea propriei forme. Și răspunsul nostru la chemarea divină constă într-o astfel de muncă precum a pictorului sau a sculptorului care cu fiecare mișcare de penel sau de daltă vede cu nețărmurită bucurie cum iese la lumină o nouă trăsătură a frumuseții interioare.

Așa și eu mă uit cu drag și dor la proiectele concrete de pe masa mea de lucru și din mintea mea, pentru că ele sunt parte din munca aceasta de desăvârșire a propriei forme, cu toate că știu bine, desăvârșirea este un proces infinit. Dar important este pelerinajul, drumul spre țință.

Presupun că te vei pensiona din preoție (spre paguba enoriașilor tăi), fiindcă în cealaltă ipostază – cea de scriitor – n-ai cum și nici n-ai putea s-o faci, de vreme ce „microbul” scrisului nu ne părăsește pe niciunul din noi decât la trecerea în veșnicie. Revista, Institutul, Cenaclul vor rămâne sub oblăduirea ta? Că de nu, ar fi păcat...

Despre pensionarea din preoție nu poate fi vorba, ci doar de cea din parohie. Preot voi rămâne cât îmi va da Dumnezeu zile, ca atare, chiar pensionat de la parohie tot voi putea participa și oficia slujbe religioase. Îmi pare bine că tu ai spus preoție iar eu zic parohie pentru că precizarea diferenței este necesară. Da, în momentul când voi pleca de la parohie, în mod sigur aceasta îmi va lipsi. Dar viața e viață. Există și cei tineri care trebuie să ne urmeze la locul de muncă.

O să-mi lipsească bunii mei enoriași pentru că am crescut împreună, iată, de 27 de ani, în ceea ce am numit „familia de duminică”. Ne-am legat sufletește, mai ales că trăim departe de țară și am avut cu toții de întâmpinat aceleași probleme de adaptare, de integrare, de limbă, de sistem, de oficializare a situației de imigrant, de locuință, serviciu și multe altele, pentru că toți, venind în America, am luat-o de la capăt. În parohia mea am ajuns să ne cunoaștem bine unii pe alții, de altfel ca și în țară, dar să ne ajutăm reciproc; nevoia de ajutor, de exemplu, e mai mare aici decât în țară, fiecare având alte probleme și confruntându-se cu lucruri cu care nu s-a confruntat acasă. Asta ne-a legat și ne face să apreciem relația de grup, de comuniune, chiar dacă, așa cum se întâmplă în orice familie omenească, apar și disensiuni, diviziuni etc. Totul face parte dacă nu din ideal, atunci din normal, mai precis, din obișnuit.

Și eu, ca și alții, de îndată ce ne întâlnim la București, te întreb direct, fără ocolișuri: Cât stai în România? Câte zile? Și știi de ce? Pentru că de fiecare dată ai un program atât de încărcat (vizite la instituții, la edituri, la reviste, fel de fel de probleme) încât cel care te „prinde” pentru câteva ore se poate considera un fericit. Ca mine, de exemplu. De ce și pentru ce îmi doresc foarte mulți să te întâlnească e clar: oamenii au nevoie de câte o scurtă „baie” de prietenie, au nevoie să le vorbești, să te cunoască mai bine. Și nu neapărat din interese (să le faci invitații în SUA, să-i publice în Lumină Lină ș.a.). Pe de altă parte, cum pesemne că ți s-a mai spus, la ora actuală ești cea mai populară figură a diasporei românești din America. Și cea mai importantă. Cum îți explici toate acestea?

Una din marile plăceri pe care le am când vin în țară (de două ori pe an, de obicei) este aceea de a mă întâlni cu voi, cu prietenii. Voi sunteți prietenii mei de „acasă”, de la rădăcină,

de la izvoare. Prietenia cu voi se adâncește pe măsură ce petrecem timp împreună, chiar dacă de cele mai multe ori acest timp e foarte scurt, uneori mai mult simbolic, dar simbolul este o realitate, nu o ficțiune, cu impact puternic asupra vieții spiritului. De aceea când vin vă caut. Dar și pentru că învăț așa de mult de la voi.

Ce privilegiu, când făceam anual „Zilele *Lumină Lină*”, fiecare an în alt oraș, și plecam în echipă în deplasare pentru două trei zile! Privilegiu pentru că atunci aveam mult mai mult timp împreună să ne împărtășim bucuriile.

E adevărat că de fiecare dată când vin, datorită serviciului sau serviciilor mele la New York stau puțin în România. O săptămână, zece zile pe sejur e foarte puțin (chiar dacă în mulți ani vin de două ori, în februarie sau martie și în august) pentru că timp de un an de zile se adună zeci de probleme ce trebuie rezolvate. De obicei am întâlniri obligatorii la Academia Oamenilor de Știință din România (deoarece conduc filiala americană a acesteia), la Patriarhie, la Universități (Spiru Haret unde am predat în stil modul câțiva ani buni, ASE cu care am dezvoltat un parteneriat academic între acesta și Metropolitan College din New York, Universitatea „Dimitrie Cantemir” unde sunt în curs de desfășurare proiecte similare), la Uniunea Scriitorilor pentru diverse întâlniri, la Uniunea Ziariștilor Profesioniști pentru proiecte, programe și de asemenea întâlniri. Trebuie să mă văd și cu editorii cărților mele, cu redactori de ziare și reviste care mi-au publicat articolele trimise. Dar și întâlnirile cu prietenii trebuie programate în funcție de programele lor. Uneori ne vedem în grup, alteori mai am de văzut alți prieteni din alte domenii decât cel al literaturii. Mai sunt deplasările obligatorii la Botoșani, orașul meu natal unde am rude și prieteni din copilărie, dar și în alte locuri dragi sufletului meu, ca de exemplu Mănăstirea Neamț, unde am făcut Seminarul Teologic

în dificila dar frumoasa perioadă a adolescenței, și evident alte locuri în funcție de nevoi și obligații.

În multe feluri alergările prin România sunt legate de ceea ce fac în America. Pentru că instituțiile din care fac parte, din România, sunt reflectate în activitățile mele academice, literare și pastorale din America. De exemplu, Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă pe care-l conduc în New York din 1993 când l-am înființat, prin organizarea de conferințe academice a promovat și promovează universitari din România fie prin invitații la conferințe (un exemplu îl reprezintă Congresul Internațional de Studii Medievale de la Universitatea de Vest din Kalamazoo, Michigan, unde aproape 20 de ani, sub egida Institutului am organizat conferințe de medievistică), fie prin publicarea articolelor lor în revistele academice *Symposium* și *Romanian Medievalia*, înființate și editate ani la rândul, (*Symposium* până în prezent) de mine și de soția mea, Claudia (o nemțoaică ortodoxă mai româncă decât mulți români care în America se rușinează să se declare români).

Cu anii, acest Institut cu conferințele și publicațiile sale a devenit foarte cunoscut și apreciat în țară și în America (prin el și revistele sale am ajutat în mod semnificativ chiar profesori universitari americani să fie promovați academic de la treapta de profesor asistent la cea de asociat, sau de la treapta de asociat la cea de profesor plin), atât el cât și revistele fiind unicate în întreaga diasporă de pe continentul nord-american.

Pe de altă parte, la nivel cultural și literar, Cenaclul literar „Mihai Eminescu” și revista de cultură și spiritualitate românească *Lumină Lină* sunt tot unicate în America. Cenaclul literar pe care l-am înființat odată cu biserica în 1993, se întrunește la fiecare două săptămâni cu excepția vacanțelor (trei săptămâni la Paști, șase săptămâni vara și o lună în vacanța de Crăciun), iată, de 27 de ani! Mai sunt câteva cenacluri pe

continent dar nu au nici vechimea acestuia, nici regularitatea și consecvența întâlnirilor. În plus Cenaclul a avut ca oaspeți un număr absolut de impresionant de scriitori de prestigiu din România, și ar fi de ajuns să menționez aici doar câteva nume: Nicolae Manolescu, Grigore Vieru, Aurel Sasu, Sorin Comoroșan, Vasile Andru, Gellu Dorian, Cassian Maria Spiridon, Mircea A. Diaconu, Gh. Pârja, Dan Cristea, Lucia Olaru Nenati, Veronica Balaj, Florea Firan, Dumitru Chioaru, Mircea M. Ionescu, Magda Cârneci, și mulți alții.

Reportajele de cenaclu publicate în revista *Lumină Lină* ajung apoi la cititorii din țară și în comunitățile românești din străinătate (în aproape 20 de țări).

Deci și revista *Lumină Lină*, cu apariție trimestrială, fiecare număr însumând un număr variat de pagini (în general de la 120 la 180) s-a impus atât în țară, cât și în America prin consecvența apariția ei, prin valoarea colaboratorilor (asta nu înseamnă că nu există loc și pentru începători), prin vechime, format, distribuție, dar și prin „Zilele *Lumină Lină*” organizate timp de aproape 20 de ani în România (incluzând aici Basarabia) și deloc în ultimul rând, prin prestigiul redactorilor șefi, M. N. Rusu și Mihaela Albu, personalități de primă mărime în critica și istoria literară actuală.

La vizibilitatea revistei contribuie în mod serios ampla deschidere către scriitorii din țară care sunt fericiți să fie publicați peste ocean (revista devenind astfel un pod cultural însemnat între comunitățile de acasă și cele de aici) și care apoi scriu în revistele din țară la care colaborează despre *Lumină Lină* astfel că în bibliografia revistei se numără câteva zeci bune de publicații din țară care au recenzat-o, prezentat-o mai pe larg sau mai succint, de la revistele centrale bucureștene (*România literară*, *Luceafărul de dimineață*, *Bucureștiul literar și artistic* ș. a.) la reviste literare mari și mici din celelalte orașe ale țării din toate zonele, inclusiv Basarabia.

Toate cele menționate aici implică o muncă uriașă, „cu timp și fără timp”, după o expresie paulină, dar implică în mod necesar pasiune, consecvență și dorința neștirbită de a menține și promova valorile culturii și spiritualității românești în conștiința, în sufletele românilor din America (munca neplătită decât de Dumnezeu).

De aceea m-am bucurat când am constatat că și guvernul României este la curent cu toate acestea și în anul centenar 2018 mi-a oferit medalia centenară mie și la încă nouă persoane din SUA. Și dacă la cei mai mulți dintre cei nouă recunoașterea a fost pentru merite în diferite științe (invenții etc.), în cazul meu a fost pentru recunoașterea meritelor culturale. Nu pentru că nu ar fi și alți români merituoși în SUA și Canada, căci sunt. Dar s-a întâmplat că în comparație cu mulți care au făcut mai mult pentru ei înșiși și mai puțin pentru comunitate, sau deloc, ori analizând vechimea, anvergura și consecvența acțiunilor culturale comunitare sau numărul de domenii în care cineva și-a adus o contribuție constantă și semnificativă la menținerea identității românești și promovarea valorilor culturii și spiritualității noastre, am fost mai vizibil eu decât alții și această recunoaștere mi-a revenit mie. Cum spuneam, a fost o bucurie, zic eu cu toată modestia, îndreptățită.

Ești ubicuu și nu se mai miră nimeni să afle că azi ești la București, mâine la Constanța sau la Craiova, poimăine la Iași, la Botoșani, ca să mă refer doar la România și să nu mai spun de alte țări europene sau de pe continentul american sau de pe alte continente. Cred că doar în Australia n-ai fost încă. Dar nu e timpul trecut să te duci și acolo. Excelent te caracteriza Bartolomeu al Clujului când scria că ești „un neastâmpărat al Duhului Sfânt. Te miri în care universitate nu a studiat, în care facultate nu are un curs, cărei biblioteci nu i-a răvășit rafturile și pe care meridian nu i se aude vocea. Ți se pare anormal

poate să treacă o lună fără să-i întâlnești numele pe o nouă carte, pe un nou număr de revistă, pe un articol sau într-o constelație a universului Gutenberg.” Ca într-o paranteză vreau să-ți mulțumesc că te-ai apropiat și de revista pe care o conduc împreună cu poetul Coman Șova, Bucureștiul literar și artistic, că ai acceptat să faci parte din colectivul nostru de redacție și din când în când ne mai trimiți și materiale.

Cum reușești să acoperi o arie geografică, publicistică, editorială, universitară, atât de largă?

Eu, dragă Florentine, sunt un călător. Îmi place să fiu mereu în deplasare, pe drum. Eu călătorul, eu drumul, eu ținta, pentru că drumul și ținta sunt în mine, parte din identitatea mea. Dacă sunt în avion, tren, mașină, bicicletă, pe jos, sunt în elementul meu. Când sunt acasă visez drumuri. Când sunt pe drumuri sunt acasă. Mi se potrivesc celebrele versuri ale poetei Elena Iupceanu Tomescu, fostă prietenă cu Radu Gyr (a făcut și ea pușcărie) care spunea despre propriul ei dor de ducă: „Mă arde, mă arde talpa picioarelor/ Cum arde cearceaful fecioarelor”.

Dumnezeu a rânduit ca prin activitatea mea academică să organizez conferințe, să conduc sesiuni la conferințe și să prezint lucrări la acestea, la peste 100 de evenimente, în marea lor majoritate academice, dar și literare, de nivel național (SUA) și internațional. Așa se face că am ajuns la Universități din cele mai diverse locuri de la Tokyo la Rio de Janeiro, și Nicosia (Cipru) sau Ankara de exemplu, în locuri precum Granada (Nicaragua), Buenos Aires și Morelia sau Guadalajara (Mexic), în America la universități din New York, New Jersey, California, Massachusetts, Michigan, etc, iar în Europa la universități ca și cele din Malta, Helsinki, Varșovia, Porto, Zaragoza, și altele, așa cum se vede detaliat în CV-ul meu, cu dată, organizatori, tematici etc. De aceea în multe din poeziile mele evoc aceste locuri minunate pe unde mi-a fost dat să trec.

Mi-a plăcut mult ce a spus marele mitropolit cărturar Bartolomeu Anania despre mine în prefața pe care a scris-o la una din cărțile mele, *Răsăritul cel de sus*, în care m-a descris ca și cum m-ar fi cunoscut de copil.

Cât privește asocierea mea cu revista *Bucureștiul literar și artistic*, înființată de tine împreună cu poetul Coman Șova, este o onoare pentru mine să fiu alături de tine și în acest fel, făcând parte din colectivul tău de redacție și publicând din când în când texte acolo, fapt pentru care, iată o altă bună ocazie să îți aduc prietenesti și cordiale mulțumiri.

Vorbind de revista ta trebuie să spun aici cât de mult apreciez calitatea colaborărilor, distribuția materialelor, tehnoredactarea unde se vede contribuția talentatei editoare Raluca Tudor, și chiar eforturile pe care le faci pentru a menține calitatea hârtiei, ceea ce nu e puțin lucru. Se vede de departe: marca Florentin Popescu.

Cum scriu pentru a acoperi aria de publicistică pe care o acopăr? Nu știu nici eu. Scriu noaptea mai mult, scriu pe avion, pe genunchi când stau în metrou, pe unde apuc. Când scriu nefiind acasă, în condiții improvizate, transcriu când ajung acasă, Claudia îmi culege textele la computer, eu fac corectura, trec iar la computer și apoi ajung la revistele academice și literare la care colaborez.

Ca să ajungi la prestigiul și notorietatea de azi – își dă seama și un copil – n-a fost nici simplu nici ușor... Apropo de copii, fiindcă veni vorba, ce-ți mai amintești din copilăria ta? De părinți, frați, surori? Cum îți derulezi filmul locurilor natale? Ce prieteni ai avut (mai ai) de atunci?

Amințirile mele din copilărie și imaginile despre părinți sunt tandre. Detaliez aici câteva.

În copilărie, când, într-o fază, am crescut eu și cu sora mea mai mare cu trei ani ca mine, Jana, (Dumnezeu s-o

odihnească cu dreptii) ea fiind mai mare, era responsabilă și de ceea ce făceam eu. Orice poznă a mea se răsfrângea asupra ei – că nu m-a păzit – dar cearta o luam amândoi (ea mai mult). Până când Jana a plecat la Iași în clasa a IX-a la liceul de muzică și până când eu ajunsesem în clasa a VI-a mama ne certa pentru pozne, des, cum erau și poznele, sau ne bătea cu viță de vie sau, mai rău, nuiiele de la tufa de iasomie din curte, iar din când în când, tata, rar, ne bătea cu cureaua, dar noi ne băgam într-un cotlon între o noptieră și perete și așa scăpam mai ieftin.

Mama era de loc din Botoșani. Tata era însă din satul Brehuiești – la 12 km de Botoșani. Am multe amintiri de pe vremea când, copii fiind, eu cu Jana, sora mea mai mare, mergeam pe jos la Brehuiești, traversând o bucată din pădurea Baisa, culegând bureți și ciuperci și uitându-ne mereu atenți să nu ne atace vreun șarpe.

Între timp s-a născut sora mea cea mică, Artemiza, cu nouă ani mai mică decât mine. Când Jana a plecat la Iași, la Liceul de muzică (și apoi la Conservator) eu aveam 12 ani, dacă socotesc bine, iar Artemiza, Miza cum îi spuneam toți, avea trei ani. Acum eu eram responsabil pentru poznele ei și încasam certurile cele mai mari, numai că eu eram, spre deosebire de cum fusese Jana cu mine, și un mic tiran fată de ea pentru că eu mă simțeam „șeful”. Și îi pretindeam să mă asculte și o și pedepseam când nu mă asculta, iar ea avea o personalitate foarte puternică și nu prea mă recunoștea de „șef”...

Prieteni în copilărie am avut mulți. În primul rând întâmplarea a făcut ca pe Str. M. Kogălniceanu din Botoșani unde m-am născut și am crescut eu, să mai fie o ceată de copii aproximativ de aceeași vârstă cu mine. Eu sunt născut în 1951. Vis-a-vis de casa noastră era casa lui Dragoș Candiescu și un pic mai jos, doi stâlpi de telegraf mai la vale, casa lui Călin

Andrieș. Lângă Călin, tot mai jos, gard în gard era casa lui Florin Strasmuțchi, mai mare cu un an ca mine, iar vizavi de el, a lui Toma Latu, mai mic cu vreo trei ani ca mine. Cam acesta era cercul strâmt din anii mici ai copilăriei, de când aveam 4-5-6 ani. Cercul s-a lărgit și în deal și în vale apoi.

Preocuparea noastră principală era filatelia. Ce bine, pentru că ce am învățat citind timbrele de copil, mi-a ajutat apoi foarte mult la cultura mea generală. Deci ce făceam? Colectam timbre, schimbam; le țineam în cutii de chibrituri din acelea mici dreptunghiulare (de fapt paralelipipedice) pentru că acolo se păstrau drept, cu toate că unele nu încăpeau acolo, ca de exemplu seria de șase piese cu București 500, legată de prima atestare documentară a Bucureștilor; dar le țineam și în maculatoare. Îndoiam fiecare pagină de la maculator aducând colțul din dreapta sus către cotor, la fel și colțul din dreapta jos. Așa se făcea un fel de triunghi în interiorul căruia puneam timbrele, pe serii, pe tematici etc.

Aveam caiete speciale pentru timbrele românești și străine, sau pentru dublurile de schimb etc. Foarte rar cine avea un clasor în vremea aceea, cel puțin în cercul nostru. După vreo trei, patru ani am început să ne permitem să cumpărăm și clasoare. Cele mai mici, de șase lei bucata (cât să încapă în buzunarul de la piept, din interiorul unei haine). Cam pe atunci un film la cinema costa 1,75 lei.

Făceam schimb de timbre cu alți copii. Uneori de la școală în loc să vin acasă, mergeam „cu schimbul”, adică pe la cine știe ce alți colegi care erau în clasa mea sau la școala mea, dar care locuiau în alte cartiere. Și părinții nu știau de mine și se îngrijorau, și pe atunci nu era telefon mobil, nici fix, să sun să spun unde sunt și de ce întârzii, și când într-un sfârșit ajungeam acasă, și de cele mai multe ori luam cunoștință cu „Sf. Nicolae” (cel din bețele de la tufa de iasomie de la intrarea în curtea casei noastre erau mult mai de temut decât „râpcile”

ce proveneau de la vița de vie), pe moment promiteam că a doua zi o să vin acasă la timp, dar asta pe moment, căci a doua zi altcineva mă tenta cu timbrele și „trebuia” să merg să le văd, să văd dacă el are ce am eu și invers, dacă e ceva de schimbat etc. și seara aceeași poveste, și săraca mama, în special, mereu cu grija și cu dragostea-i nedeclarată dar nemărginită.

Noroc că răpicile erau fragede și se rupeau de la prima lovitură pe care eu o param – după atâtea exerciții – cu deplină dexteritate! Mai rar, când se umplea paharul, aveam de a face cu cureaua tatălui, lucru mult mai grav, dar și acela avea scăparea lui: cotlonul.

Și așa mergea zi de zi. Aproape!

Cât despre asta, imediat ce am plecat de acasă, la Seminar, în 1966 (aveam 14 ani și jumătate), și mă gândeam la părinți, întotdeauna m-am gândit – până în ziua de azi – cu dragoste și respect, înțelegând că ei trebuiau să fie cu noi copiii așa cum au fost, așa cum era practica timpului, obiceiul, mentalitatea etc. Și bine au făcut, că altfel cine știe ce s-ar fi ales de noi, adică de mine.

Cred că cea mai mare „nenorocire” a copilăriei mele, în această fază a fost legată tot de pasiunea pentru timbre. Nu mai știu în ce clasă eram. Poate a patra sau așa ceva. Pe trotuarul ce ducea de la casa noastră spre poarta ce dădea în stradă aveam trei lilioci nemțești. Nu tufe ci copaci. Primul din ei venind dinspre casă era cel mai bătrân, era un copac în toată regula, cu tulpină groasă, cu ramuri groase, coroană mare și flori foarte multe. În acest copac eu aveam un „scăunel” pe un fel de încrucișare de crengi unde se putea sta foarte bine și fără grijă și de unde priveam împrejurimile pe de o parte, unde mă ascundeam, pe de altă parte, unde-mi umpleam sânul cămășii de noroace (floricele de liliac cu o petală în plus), unde îmi înghițeam plânsul când tocmai scăpam de vreun „Sf. Nicolae”,

sau unde pur și simplu mă refugiam să contemplan, să mă bucur de viață.

Probabil că într-o zi am stat în „chilia” mea în copac (mai târziu am citit *Baronul din copaci* de Italo Calvino) studiind timbrele și voi fi plecat de acolo după un timp punând caietul (era un maculator – pentru cine mai știe ce însemna pe atunci acest cuvânt -) undeva între crengi, având grijă să stea bine, eu urmând să revin.

Nu știu cum s-au petrecut lucrurile, dar știu că atunci nu m-am mai întors în copac și că după câteva zile am avut nevoie de unicatele mele, și am început să le caut și nu le-am găsit nicăieri. Nici sora mea cea mare, nici părinții, nu mi-au putut fi de nici un ajutor deși răscolisem toată casa și curtea fără folos. A fost o suferință cumplită, ce nu se poate spune în cuvinte. O simt și acum. Mult timp, mai multe săptămâni, dacă nu luni. Bineînțeles că din dubluri mi-am refăcut cât se putea din colecția unicateilor, extrem de încet și de greu și am început să mă obișnuiesc cu ideea că ce-i pierdut e pierdut, ...până într-o zi, când, suindu-mă în „chilia” mea din liliac (și de câte ori nu fusesem între timp acolo!) am zărit „clasorul”, adică maculatorul cu timbrele mele. E greu de spus cum am reacționat, ce m-a apucat, cum de n-am căzut de pe crengi, extazul în care am fost, fericirea incredibilă ce-mi inunda ființa...

Altfel, eu cu Dragoș colectam cioburi de sticlă colorată de prin praful străzilor din cartier. Nu era asfalt, dar străzile destul de bune. Aveau trotuare, dar nu peste tot în condiție normală. Erau și stricate. Mai colectam cutii de chibrituri pentru că fiecare avea pe capacul superior un alt desen (etichetă).

Ce mai făceam? Ne băteam cu pietre. Făceam două echipe de câte trei și stăteam trei în dreptul unui stâlp de telegraf și alți trei în dreptul stâlpului următor sau mai aproape.

Fiecare grup aduna o movilă de pietre de pe stradă, de pe sub garduri și începeam să aruncăm toți deodată unii în alții. Așa se face că am avut capul spart de două ori. Noroc că eram în dreptul caselor noastre și cum era un accident, cum mergeau ceilalți țipând la casa accidentatului anunțând părinții sau cine era acasă, de catastrofă. Când apărea cineva din familie să-l ia pe rănit, toți ceilalți dispăreau ca prin farmec.

Altădată eu cu Dragoș aruncam cu pietre printre spițele roții unei tărăboante împinse de un vecin care căra nu știu ce. Deci ca să nimerеști cu piatra printre spițe trebuia să mergem eu și Dragoș, unul de o parte și altul de cealaltă în ritmul celui ce împingea roaba, dar și să ne aplecăm cam la nivelul roții pentru a reuși să arunci piatra cum trebuie. Așa se face că în timp ce eu eram aplecat să arunc piatra mea, Dragoș o aruncase deja pe a lui care m-a lovit aproape de tâmplă și iar cu capul spart. Iar sânge, țipete, nu mai știu cine a alertat-o pe mama, ș.a.m.d.

Sunt multe alte întâmplări din copilărie de care îmi aduc aminte cu drag. Cred că eram prin clasa a V-a sau a VI-a când vizavi de Dragoș, o casă mai sus, a venit un băiat din comuna Gorbănești, din jud. Botoșani. Era cu un an mai mare ca mine. Se numea Ernest Harcotă. Era un băiat mai retras, cuminte, dar fiind așa de aproape cu locuința a intrat în cercul nostru strâmt. Cercul s-a extins apoi în partea de la vale. Vecinul lui Florin S. era un copil mai mic, cred și decât Toma, Marian Costăș (acum în Canada). Iar alături de el erau Viorica și Dan, frați, Viorica probabil de o vârstă cu Călin, iar Dan, mai mic cred și decât Marian. Și încă mai la vale, două case, era Lucian Dragomir și peste drum de el Dragoș Serceniuc – ambii de vârsta lui Călin și Dragoș (mai mici cu un an ca mine), Dragoș Serceniuc având un frate mai mic, Vlad, cam de seama lui Dan. Aceștia doi erau nou veniți nu știu de prin ce localitate din jurul orașului. Deci așa s-a extins cercul unu ori s-a format cercul doi. Cum vrem.

Eu însă aveam casa pe M. Kogălniceanu dar colț cu Str. Viilor (fostă Vârnăv înainte de 1944 și redevenită Vârnăv după 1989). Vis-a-vis de mine, pe Vârnăv se mutase, nu mai știu din ce localitate familia Turiceanu care aveau un băiat, Vasile, mai mic cu vreo 5-6 ani ca mine. Ne jucam și cu el, dar mai puțin. Iar în același imobil dar în partea din spate, cu intrare din Kogălniceanu, venise cu chirie Nicușor Stăuceanu, care mi-a fost și coleg de clasele 1-8 la Școala generală nr. 7 unde am învățat. De la Nicușor – eram în clasa I-a – știu o poezie: „Domnu dracu și-a spart capu/ Și s-a dus la prăvălie/ Să cumpere alifie/ Alifie n-a găsit/ Și pe ușă a ieșit/ N-ai bomboane – nu mi-i foame/ N-ai alune – nu sunt bune/ N-ai halva – asta da!”

Mai trebuie menționat aici, vorbind de anii de școală, și colegul meu de V-VIII Mișu Andronic, poreclit Birlic pentru comicăriile ce le făcea. Fiind amândoi în aceeași clasă și locuind relativ aproape unul de altul, veneam de la școală împreună și ne-am împrietenit. Părinții mei nu erau prea bucuroși de această prietenie pentru că el repeta clasa a V-a și se temeau să nu mă tragă în jos cu învățătura. Am avut multe certuri acasă pentru prietenia cu el.

De asemenea, când eram mic eram „Baronul din copaci” (de Italo Calvino). Când am citit cartea asta prin clasa a VII-a, a VIII-a, aveam impresia că autorul scrie (și) despre mine. Culegeam flori de tei din teii de pe Str. Bucovina (care se întretăia cu strada mea, M. Kogălniceanu). Aduceam și acasă, dar și vindeam ca să îmi cumpăr timbre.

Apoi eram prin copaci culegând fructe – cireșe, mere, pere etc. – din grădina noastră, dar mai ales de la un vecin, Dl Teodoru, pentru ca după aceea părinții să le ducă în piață să le vândă și să dea jumătate din venit lui, iar ei să-și oprească pentru muncă, cealaltă jumătate. Era perioada când tatăl meu a fost dat afară de la manutanța militară din oraș pentru că a

refuzat să intre în partidul comunist. Ani grei. Aveam 8-10-12-14 ani și căram lăzi cu fructe la piață, iar lăzile aveau toate de sârmă și nu aveam cărucior (cine-și putea permite din pătura de jos să cumpere roți, rulmenți etc!). Aveam niște bătăături la mâini de puteai să spargi o nucă cu ciocanul pe palmele mele.

Deci străzile. Apoi toloaca. La marginea orașului era câmpul. Treceai câmpul, ajungeai la o pădure (îi zicea „Ștefănescu”, probabil de la fostul proprietar expropriat de comuniști), și apoi venea satul Curtești.

Pe acel câmp (toloacă) noi copiii ne jucam vara și iarna. Vara uneori făceam două grupuri („armate”) de băieți și ne luptam cu săbiile (cozi de lemn de la mături), sau orice alt fel de jocuri, plimbări, explorări. Iarna era săniușul. Tot acolo erau două iazuri mici unde observam broaștele și stufărișul și pârlul Dresleuca – des menționat în poeziile mele – unde, când nu era secăt, urmăream câte vreun peștișor (și broaște de asemenea), și visam să merg într-o zi până la izvor, și în alta până la locul unde se varsă în alt pârlu. Visam. N-am reușit să fac asta niciodată. Aș face-o și acum.

Un alt episod legat de acești ani a fost pasiunea mea pentru cerc, pentru mersul cu cercul. Era o modă, nu știu dacă foarte răspândită, dar știu că mai mulți dintre copiii din preajma mea o practica. Găseau, de pildă, un cerc de butoi sau de altceva, sau dintr-o sârmă mai groasă făceau un cerc, și apoi, din altă sârmă făceau o linie solidă întoarsă într-un anume fel la capătul de jos, cumva ca o paletă, ca o palmă în care trebuia să intre cercul, fără a fi agățat sau conectat în nici un fel. Toată arta și măiestria consta în a mână cercul la diverse viteze, fără să cadă, chiar când se trecea prin gropi, hopuri, peste pietre etc. și dacă uneori sărea din „căușul” de sârmă care-l mână, trebuia recuperat înainte să cadă și dus mai departe.

Îmi aduc aminte că eram așa de pasionat de acest „vehicul”, că oriunde mă trimiteau părinții, mă duceam cu

cercul. De multe ori chiar și la școală. Devenisem expert în a conduce cercul în situații care mai de care mai critice, de exemplu printre hârtoape, printre pietre, pe trotuare stricate.

O altă mare pasiune a copilăriei a fost cea pentru fotbalul de masă, pe care noi îl numeam „tangentă”, pentru că uneori trebuia ca banul jucător să atingă doar „tangențial” banul minge ca să marchezi un gol, însă și acolo, nu ori cum, ci în funcție de situație, la diferite intensități sau „tangente”, mai ușoare, marginale sau mai adânci. Ani de zile am confecționat palete (cu care se atingeau cei trei bani: doi jucători și mingea, care mai de care mai sofisticate fie în sensul de ascuțime, fie de alte forme ale vârfului etc. Era o manie. În pauzele dintre orele de la școala elementară (nr.7 din Botoșani, pe atunci), mai mulți din mai multe clase fugeau să ocupe băncuțele din curtea școlii care erau ca făcute exact pentru acest joc: o scândură plată prinsă în cuie pe doi butuci sau stâlpi. Toate „băncile” erau scrijelate, desenate pentru acest joc și cine ocupa primul banca, acela își alegea partenerul de joc dintre cei ce veneau alergând ...

Mă opresc aici cu evocarea colegilor din copilărie cu toate că este bine ca din când în când să ne plimbăm pe drumul amintirii, cum zice Eminescu: „Când amintirile-n trecut/ Încearcă să mă cheme/ Pe drumul lung și cunoscut/ Mai trec din vreme-n vreme.”

Dintre toți acești prieteni ai copilăriei, mă văd aproape anual, când ajung la Botoșani cu Dragoș Candiescu și cu Călin Andrieș. Dragoș, inginer pensionar, Călin, economist, tot pensionar, botoșăneni get-beget (oare care este etimologia acestei expresii?), ca și mine, doar că eu, fiu înstrăinat la orașului, dar fidel în mod constant sufletește, însă cu bucuria de a fi fost cinstit cu mai mulți ani în urmă cu titlul de cetățean de onoare al urbei mele natale (vorba unui cântec interpretat pe

vremuri de Dan Spătaru; cred că se numea „Trecea fanfara militară”!).

* * *

În afară de cele menționate, pot spune deci că amintirile despre locurile natale și ale copilăriei mele sunt strâns legate de străzile Botoșanilor. Amintiri efabile și inefabile. Intense.

Cuantificarea este aici imposibilă. Toată copilăria mea, faza „botoșăneană” e-n mine. Vie și neștirbită. Lucrătoare. Formatoare și transformatoare. Orice cititor va recunoaște ceva din ea în fiecare din volumele mele de poezie. E adevărat că și contactul meu cu Botoșanii se desfășoară ca un ritual. Aproape anual am venit la Botoșani de când m-am stabilit în America (1988). Am și familia mea acolo, și prieteni din copilărie, cum am zis, și cimitirul. (Am avut o perioadă în care colectam epitafuri de pe cruci în cimitire, și când, în lume fiind, când mergeam în vreun oraș nou, între punctele mele de vizitat era și unul din cimitirele orașului pentru a vedea epitafurile de pe cruci sau monumente funerare).

Toate întâmplările copilăriei au fost niște porți; porți spre lumi fantastice, nebănuite, închipuirile în mintea mea de copil, porți spre alte țări, universuri.

Porțile sunt legate de drumurile mele, de multele, nenumăratele începuturi, treceri, transformări. Ar fi frumos aici de elaborat un eseu sau o carte despre porțile fizice, despre cele imaginare, despre poarta care se deschide, despre cea care se închide, despre porțile mentale, despre succese și limitări, despre porțile internatului Seminarului teologic (de la Mănăstirea Neamț), despre porțile căminului Facultății de Teologie din București, despre ceea ce se întâmplă dincoace de poartă, ca și despre ceea ce-ți imaginezi că se petrece dincolo

de ea unde vrei să ajungi, despre poarta dintre lumea aceasta și cealaltă etc.

Ideea de poartă ce frumos îmbină filosofia cu teologia!

Și dacă tot ți-am făcut invitația de a ne întoarce în timp, la anii școlarității, cum ți-a venit chemarea către studiile teologice? Din propria opțiune, sau grație influenței familiei sau a unor rude apropiate?

Iată, pe scurt, povestea cu chemarea către studiile mele teologice, așa cum o spuneam într-un alt interviu:

Ziua, luna și anul nașterii mele au reprezentat o matematică a divinității favorabilă de la început, așa cum mi-a fost apoi toată viață. Spun “de la început” pentru că am fost născut din gemeni și la câteva luni de la naștere, în orașul Botoșani, în urma unei internări în spital pentru pneumonie dublă, sora mea geamănă, Dorina, a murit (pe atunci se murea de așa ceva), iar mie mi-a fost dat să trăiesc. Când era pe patul de moarte și sora mea a murit, mama mea, Dora, s-a rugat la Dumnezeu să mă scape și a promis că dacă voi trăi mă va închina Lui. Așa se face că după ce m-am făcut sănătos, toată copilăria, mama mi-a vorbit de Dumnezeu, m-a dus la Biserică, și a încercat tot timpul să-mi cultive ideea de a merge la seminarul teologic după terminarea primelor opt clase ale școlii generale. Eu însă, pe măsură ce creșteam și mă apropiam tot mai mult de timpul alegerii următoarei etape școlare mă împotriveam tot mai mult intențiilor mamei, astfel că, în urma conflictelor tot mai frecvente pe această temă, tatăl meu, care a păstrat în tot acest timp un fel de neutralitate datorită speranței pentru mine, a început, din când în când, să menționeze doar, nu să accentueze, că poate n-ar fi rău dacă mama ar accepta ideea ca eu să dau admiterea la o altă școală.

Lăsând detaliile la o parte, la sfârșitul clasei a opta, după examenul de absolvire, la scurt timp, în iunie, m-am prezentat

la examenul de admitere la liceul economic din orașul natal (cu toate că fusesem destul de slab la matematică în școala generală). Pe cât de fericit am fost la ideea că am putut evita plecarea la seminar, pe atât de nefericit am fost când am aflat în câteva zile că nu am reușit la acel examen. Aici mama a avut câștig de cauză. Logica ei a fost următoarea: dacă tot am picat la admiterea la economic, decât să stau un an acasă până la următorul examen de admitere, să încerc totuși să dau examen la seminar, întrucât examenul pentru seminar era în septembrie, cursurile începând acolo la 1 octombrie. Logica mamei mi s-a părut acceptabilă și fiind aproape sigur că nici acolo nu voi reuși, sau chiar dacă voi reuși, după un an de studii pot da din nou examen pentru liceul economic. Astfel, vrând-nevrând, am început să mă pregătesc pentru seminar, în special, studiind după programa analitică pentru examenul de admitere procurată de mama.

Deci cu ideea că voi învăța superficial, și că nu voi reuși nici acolo, am început să citesc biblia, catehismul, să învăț niște rugăciuni, să-mi fac rezumate pentru temele de istorie bisericească, de literatură română și istorie, materii de examen de admitere, între altele, să învăț un cântec religios și unul popular pentru examenul de muzică ce era eliminatoriu etc.

Înainte de examen, la M-rea Neamț, am studiat cu un elev mai mare care tocmai terminase seminarul, Ioan Vărăjitoru, și alte lucruri din programul de pregătire, am învățat rugăciunile obligatorii pe de rost și m-am prezentat întâi la examenul de muzică unde probele erau eliminatorii. Pe acesta am știut imediat că l-am trecut pentru că ni s-au dat rezultatele pe loc.

Am locuit în casa Părintelui Damaschin Trofim pe care îl îngrijea sora Varvara pe care mama mea o cunoscuse dinainte, de când venise ea în Botoșani să strângă bani pentru o biserică ce luase foc, din satul Brusturi, lângă Tg. Neamț.

În timpul examenelor, până la afișarea rezultatelor, emoțiile mamei erau mai mari ca ale mele.

Când am aflat în câteva zile că am reușit al doilea pe listă (noi toți candidații fiind opt pe un loc), nu știam dacă să mă las cuprins de disperare sau de bucurie. Sentimentul era amestecat. Reușita putea să însemne și începerea unui drum pe care nu voiam deloc să merg, dar însemna totodată și o neașteptată victorie, la nivel de conștiință și de stimă de sine, mai ales după picarea examenului la liceul economic.

Și așa am intrat la Seminar. Faptul că am terminat anii I și II primul pe clasă (și pe școală, ca și mai târziu, în anii III – IV – V), nu m-a păzit de riscul unei exmatriculări chiar la începutul anului III când am refuzat să mă supun anumitor reguli ale școlii și am plecat fără intenția de a reveni. Dar nu de puține ori lucrurile se petrec altfel decât le plănuiești și în cazul meu am revenit la seminar în ultima zi a termenului de absențe nemotivate legate de indisciplină.

Deci întâmplarea cea mai marcantă din viața mea de seminar s-a petrecut la începutul anului III. Aveam 16 ani. Terminasem deci primii doi ani, Școala de Cântăreți bisericești și intrasem în vacanța de vară pe care mi-am petrecut-o ca de obicei în Botoșani, orașul meu natal. Aveam foști colegi ce erau la liceu, un cumnat student la Politehnică la Iași, alți botoșăneni care veneau acasă în vacanță de la alte școli. Fascinația tineretului la acea dată era formația engleză de muzică ușoară „Beatles” și moda lansată de ei: părul lung și pantalonii evazați. Toți foștii colegi, prieteni, amici, urmau această modă. Deci pe timpul vacanței mi-am făcut și eu pantalonii evazați, mi-am lăsat părul să crească atât cât se putea în trei luni de zile, mi-am comandat la croitorie în oraș la un atelier, nu departe de Fabrica de Confecții unde lucra tatăl meu, o cămașă albastră, modernă. Eram în rând cu lumea!

Și a venit toamna când trebuia să merg la seminar. Trimestrul începea la 1 octombrie. Am luat autobuzul Botoșani-Suceava, acolo am schimbat pentru Suceava-Fălticeni-Tg. Neamț. La autogara din Tg. Neamț erau mai mulți seminariști care așteptau autobuzul pentru M. Neamț (eram în 1968 și se pusese autobuz pe această rută; în toamna lui 1966 când am început seminarul nu era autobuz; se mergea pe jos iar cei de prin partea locului mergeau cu căruța). În stație am văzut și un profesor. Am avut o foarte ușoară impresie că unii se uitau cam lung la mine, dar nu eram așa de sigur. Gândeam că poate cămașa mea de un albastru strident, cu guler ca de tunică, neîntors, să fie obiectul privirilor (dacă era adevărat că ele existau).

Autobuzul e venit, am plecat, am ajuns la seminar spre seară. Acolo era forfotă multă; se făcea repartitia la dormitoare, sosiri, instalări, bagaje, pregătiri pentru a doua zi când trebuia să ne înregistrăm etc.

Marea noastră problemă, de adolescenți, era tunsul. Ordinul era, de la Părintele director Epifanie Norocel, profesorul nostru de limba rusă ca toată lumea să se tundă zero, „oală”, cum se spunea. Așa fusese și în cei doi ani precedenți. În primii doi ani parcă tunderea nu ne-a afectat așa de mult. Acum însă, mai crescuserăm, unii deja vorbeau cu fete (în vacanțe acasă, direct, sau la școală, prin corespondență) și asta făcea o diferență (unii dintre elevi se căsătoreau la terminarea seminarului, deci era nevoie de începerea unei prietenii).

În acea seară se zvonea că toți cei sosiți trebuiau să se tundă, altfel nu vor fi înregistrați în noul an școlar. Eu mă gândeam că poate e vorba de tuns scurt (cum, pe timpul când eram în anul I, cei din anul V avuseseră acest privilegiu), dar nu „oală”.

Așadar, după ce în seara respectivă m-am instalat la dulapul și patul meu în dormitorul unde fusesem repartizat, a

doua zi dimineata m-am prezentat în fata secretariatului pe cerdac, stând la rând pentru înregistrare. Când mi-a venit rândul, cu părul meu lung (îl aveam cel mai lung dintre toți ceilalți), mi s-a spus că nu mă pot înregistra dacă nu mă tund mai întâi. Cred că în mintea mea nutream ideea că dacă mă înregistram așa cum eram, după aceea era o șansă, ca în cazul când ordinul nu era de tuns zero pentru toți, ci tuns scurt, să rămân și eu cu părul scurt, mai bine decât „zero”. Or, mie mi se spusese, mai întâi de cel ce înregistra și apoi de alții care au fost chemați acolo, pedagog, director, să mă tund „oală”. Cum zicea Părintele director: „oală băiatule”! Eu am interpretat asta ca o pedeapsă pentru că venisem cu părul lung și că deci, ceilalți se vor tunde scurt, iar eu „oală”. Și mi s-a spus public, clar și expresiv: „Ori te tunzi, ori pleci”.

Și am plecat.

Confuz și trist, mai ales frustrat și indignat. M-am dus la dormitor, mi-am luat valiza mea cea mică, galbenă, de carton presat (costa 104 lei pe vremea aceea) cu lucrurile cu care venisem, și am plecat la mănăstire de unde am luat autobuzul înapoi spre Tg. Neamț, apoi prin Fălticeni și Suceava la Botoșani.

Când am ajuns acasă am mințit-o pe mama că am venit pentru că mai trebuia să plătesc niște taxe suplimentare pentru alimente și am venit să iau acești bani suplimentari (pentru studiile seminariale aveam bursă, dar în afară de bursă fiecare elev trebuia să aducă la început de an școlar diferite cantități de alimente și alte lucruri, cum ar fi cartofi, ulei, grâu, porumb, săpun, pânzeturi etc., iar cei de la oraș – în clasa mea eram numai eu din Botoșani și Zmoșu Gh. din Rădăuți – puteam aduce bani contra cost).

Luasem hotărârea să plec la Brașov la un unchi al meu, Nenea Ionel (Georgescu) și banii de „taxe suplimentare” să-i am de tren. Terminasem cu seminarul. Voiam să merg la

Brașov, să mă ajute Nenea Ionel să intru la o școală de tractoriști, să mă fac tractorist să ar ogoarele patriei.

Deci, ajuns la Botoșani, sub privirile îngrijorate ale mamei, după ce mi-a dat banii ceruți, zicându-i că plec la seminar, am plecat în fapt spre Brașov. Cu aceeași valiză în mână. Odată ajuns în acest oraș, am mers la librăria „St. O. Iosif” de pe Str. 7 Noiembrie în centrul orașului unde unchiul meu era librar șef. De la gară am venit pe jos. Știam și adresa de acasă, și de la serviciu a unchiului. Am stat la el toate zilele acelea de cea mai critică decizie a vieții mele. Opt sau nouă zile, cam așa. Ii spuseseam toată povestea. Nu m-a încurajat în intențiile mele de a-mi schimba cariera, dar nici nu m-a trimis înapoi acasă ori la Seminar. Mi-a oferit doar găzduire și atât. Ziua umblam prin Brașov, plimbându-mă cu tot felul de gânduri în cap. Nu aveam nici un ban. Ce avusesem abia ajunsese pentru biletul de tren.

Țin minte precis cum în tot acest timp, plimbându-mă prin centrul orașului, undeva se vindeau bezele, niște cuburi albe făcute cumva din zahăr, care costau 40 de bani fiecare. Numărându-mi mărunțișul în buzunar, am putut să-mi cumpăr o beza. Asta a fost tot în tot acest timp. Evident, nu am cerut unchiului nici un leu.

Într-un sfârșit, nu știu ce mi-a venit, dintr-o dată, fără să conștientizez prea mult, am decis să merg să mă tund zero și să plec la Seminar. Nenea Ionel mi-a dat banii de tuns și de drum. Și o pereche de pantofi cu vârful foarte ascuțit și lung, din „antilopă” cum se zicea pe atunci, căruia lui îi erau mici iar mie îmi veneau, scumpi și la modă.

Cum am mers, ce trenuri, autobuze am schimbat n-am mai socotit. Atâta știu că am ajuns la Seminar în ziua a zecea de la fuga mea, ultima zi a răgazului în care mai puteai să te înscrii la cursuri. O zi mai târziu înscrierea n-ar mai fi fost posibilă. Erai considerat exmatriculat din oficiu.

Așa cum am plecat cu valijoara galbenă de carton presat de 104 lei, tot așa am revenit, ca adus de Duhul, cum Sf. Apostoli, după tradiție, au fost aduși din depărtările în care-și făceau misiunea, la Adormirea Maicii Domnului.

Ultima zi, după amiază, m-am înscris. Nu era acum nici o problemă pentru că mă tusesem zero. Mi s-a spus apoi de către unii colegi că intenția inițială a administrației era să ne lase cu puțin păr, dar scurt, însă după incidentul cu mine regula a fost ca toți din toate clasele să se tundă zero, așa că, atunci când am revenit, eram unul din obișnuita mulțime.

Acesta nu a fost marele șoc. Marele șoc a fost când colegul meu Mitică Merticaru mi-a spus, când îmi reluam locul la dormitor: „Maică-ta e pe aici”.

Nu știi ce mi-a trecut atunci prin inimă. Un fulger, în tot cazul. Ce fel, cum, nici atunci n-am înțeles, nici acum.

Știi precis cum mi-am pus lucrurile din valiză în dulapul meu, mi-am luat patul și așternuturile în primire și am umblat întâi prin Seminar, pe coridoare, pe afară, să văd dacă o găsesc pe mama mea. Nu am găsit-o. Atunci am plecat spre mănăstire. Era seara, după vecernie. Am intrat în biserica mănăstirii și acolo, am rămas înțepenit. Biserica era goală. Mama mea, care nu putea îngenunchea pentru că avea un picior anchilozat, rupt în copilărie la săniuș, stătea îngenuncheată într-o postură extrem de incomodă, în fata icoanei Maicii Domnului, cea făcătoare de minuni (donată în 1402 de împăratul Ioan al VIII-lea Paleologul din Bizanț domnitorului Alexandru cel Bun al Moldovei).

Nu știam ce să fac. M-am apropiat încet de ea. „Mămică” i-am zis. Ea s-a uitat la mine, s-a ridicat cu greu; plângea. M-a cuprins la pieptul ei. Fără nici un cuvânt; fără nici un reproș. Doar plângând cu plânsul întru care o găsisem.

Lipsa oricărui reproș, în cuvânt sau în gest, a fost un moment la fel de copleșitor ca și șocul aflării ei acolo în fața

icoanei Maicii Domnului. Am aflat apoi, de la alții, nu de la ea, că apăruse la Seminar și în mănăstire imediat după plecarea mea. Cu alte cuvinte, după ce am venit la Botoșani să-i cer bani „pentru taxe suplimentare”, ea a citit în ochii mei că ceva nu e în regulă. Cu inima de mamă și călăuzită de Duhul Sfânt, a realizat că se întâmpla ceva, altceva decât improvizatia pe care i-o relatasem. Și după ce am plecat la Brașov (ea nu știa de asta) ea a plecat „după mine” la Mănăstirea Neamț. Acolo, la Seminar, a aflat toată istoria cu tunsul. Și așa, opt sau nouă zile cât am lipsit eu, ea și-a petrecut fiecare zi în fața icoanei Maicii Domnului rugându-se ca eu să revin. Mi-a spus acest lucru un călugăr, mai târziu.

De ce și cum am revenit, nici acum nu știu. Ca prin vis s-au petrecut toate. Lipsa banilor la Brașov, ospitalitatea lui Nenea Ionel și a soției lui, Tanti Florica, dar fără nici un sprijin privitor la idealurile mele legate de meseria de tractorist, cum am intrat la frizerie, cum am luat trenul spre nord și combinația cu diverse autobuze, totul în așa fel ca să ajung la Seminar în ziua a zecea, cea a exmatriculării, nu-mi sunt clare în minte. Am făcut toți acești pași ca mânat de o forță străină, fără însă a-i realiza măcar. Am reintrat în seminar în ultimul moment. I-am spus asta mamei căci la întâlnirea noastră eram deja înregistrat pentru anul III.

Toți acești ani n-am făcut decât să citesc și iar să citesc. Am avut faze unde era ziua și cartea. Atunci m-am îndrăgostit de literatură și filosofie în special. Prin acestea două am ajuns la teologie cam prin anul IV. Începând de acolo i-am înțeles frumusețea și valoarea.

Filosofia și literatura m-au convertit la teologie. Pe veci. Și azi predau filosofie și etică în America, după cum am predat filosofie și literatură în România.

Ai plecat în lume din mirifica zonă a Moldovei, mai exact spus a Botoșanilor, cea care i-a dat lumii pe Eminescu, pe Ciprian Porumbescu, pe Iorga, pe Creangă, și pe mulți alți mari creatori de cultură. Ce influență a avut asupra ta, când erai copil, ținutul natal? Nu te-a tentat, nu te tentează să scrii o carte sau mai multe cu amintiri despre locurile și oamenii de acolo?

Sigur că da! Ținutul natal a exercitat o puternică influență asupra devenirii mele ulterioare, cum se poate imagina și din cele câteva povestiri prezentate până acum. În copilărie am citit ce era în manualele școlare de Eminescu, Creangă, știam de Ciprian Porumbescu și de Iorga pentru că muzeul memorial, casa lui, era pe Str. N. Iorga, paralelă cu strada mea M. Kogălniceanu, aproape de liceul A. T. Laurian. Treceam pe acolo de nenumărate ori. Am și o verișoară, Lili, care mai târziu, a lucrat ca muzeograf/custode acolo.

Dar aceștia și alți exponenți ai culturii române din Nordul Moldovei, la vârsta copilăriei nu au avut un impact detectabil asupra mea. Poate la modul inconștient energiile locurilor, dacă există așa ceva, și probabil că există, ar argumenta și Constantin Rădulescu-Motru, poate acesta să fi avut o influență, cum spun, neconștientizată vreodată.

Dar, ca să revin, copilăria în ținutul natal rămâne până azi o fascinație. Ar fi frumos să pot scrie o carte exclusiv despre acest lucru.

Lung e drumul de la Botoșani până la București (unde ți-ai luat licența în Teologie în 1975) și până la Bossey și Lausanne (Elveția) unde ai făcut studii ecumenice doctorale), dar mai lung este până în America, la New York. Cum ai ajuns acolo? Din dorința de a te împlini profesional, sau dintr-o chemare către aventură (răspunsul l-ai dat la pp. 158-159 din Trăirea în cuvânt, dar cred că nu strică să-l mai dai și în

discuția noastră, fiindcă nu toată lumea ți-a citit cartea de interviuri...

Am ales America din întâmplare (omenește vorbind, nu teologic, căci teologic vorbind, nimic nu e întâmplător), în sensul că până a alege America am avut șansa să trăiesc în Elveția (cu o bursă pentru studii de doctorat oferită de Vatican prin concurs) de unde am văzut aproape toată Europa. Apoi am fost și în Israel și Egipt în vizită, iar ceea ce rămăsese mai tentant de văzut a fost America. Așa se face, că fiind la Sibiu, la invitația unui prieten american, fost coleg la studiile din Elveția, am cerut să plec în America. Nu mă așteptam ca autoritățile române să-mi facă probleme. Din Elveția mă întorsesem, din Israel m-am întors (puteam să fug în America din ambele locuri) deci, cu aceste credite și cu recomandarea Mitropolitului Ardealului, Antonie Plămădeală, am obținut viză turistică pentru SUA. La plecare I.P.S. Antonie, pentru care am lucrat la Sibiu, mi-a spus că dacă am șansa să găsesc o bursă de studii în State să nu ezit să o accept și el mă va ajuta cu recomandările.

Am venit în America pe 15 august 1988, de marele praznic al Adormirii Maicii Domnului (care apoi mi-a deschis toate ușile aici), am găsit o bursă de studii la Princeton University în New Jersey (eu aveam toate actele cu mine, cele personale și cele de studii) și în timp ce eram la un program de masterat, în țară a avut loc lovitura de stat și răsturnarea guvernului comunist. Iar eu am reușit să obțin o bursă, după masterat, și pentru un doctorat la Fordham University din New York, tot de la Biserica Presbiteriană Americană, și când l-am terminat și pe acesta în 1993, am înființat Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, Biserica Sf. Ap. Petru și Pavel și Cenaclul literar „M. Eminescu” în New York. Eram deja de un an profesor la Metropolitan College of New York. Primul an, 1992/1993 am funcționat part-time, iar din toamna

lui 1993 am fost numit, prin concurs, ca titular al catedrei de Filozofie și Etică, unde funcționez și în prezent.

Deci, pentru a reveni mai aproape de întrebarea inițială, nu am ales SUA ca țară de exil, ci de aventură. Ca atare, nu m-am considerat exilat, ci un fericit că am avut ocazia să aterizez pe acest pământ, ocazie pe care mii și mii (de fapt milioane) de alți români și-au luat-o pentru a pleca în Spania, Italia, USA, Canada și multe alte țări ale lumii.

Crezi că a fost vorba de noroc, de șansă favorizată de împrejurări sau de amândouă? Dacă, să zicem, astăzi, în cu totul alte condiții, un tânăr din România ți-ar urma exemplul, ar putea reuși ce ai reușit tu?

Sosirea mea și reușita mea în America, îmi vine să cred, a fost datorată și norocului (în sensul teologic al lucrului rânduit de Dumnezeu), dar și circumstanțelor favorizante (faptul că am ajuns în 1988 când încă unele universități americane, Princeton în cazul meu, acordau burse doctoranzilor veniți din estul Europei, căci după 1989, adică după 1990, aceste burse nu s-au mai acordat pentru că se considera că acum în acea zonă a lumii s-a instalat democrația adevărată și capitalismul și motivele pentru care occidentalii acordau burse celor din țările noastre de est nu mai justificau actul de caritate), care circumstanțe înseamnă la urma urmei tot noroc, dar tot în sensul teologic al cuvântului, de rânduială a lui Dumnezeu (nu zicem de multe ori: Dă-mi, Doamne, noroc să reușesc...? Deci cerem ca Dumnezeu să ne rânduiască ce credem noi că avem nevoie).

Dacă azi un tânăr mi-ar urma exemplul, cred că ar reuși. Cu răbdare, cu tenacitate, cu efort, cu perseverență. America rămâne țara tuturor posibilităților (deși și Europa poate fi considerată la fel), iar eu uneori glumeam că România, pe de altă parte, este țara unde totul este posibil!

Convorbiri cu Theodor Damian

Și acum există burse de studii, numai că oferite pe alte baze și pentru alte motive decât bursele obținute de mine; și acum poți să-ți faci un viitor aici dacă vii cu o serie de atu-uri și nimerești în contextul potrivit pentru a fi evaluate și apreciate ca atare.

În cazul meu, eram deja doctorand la Facultatea de teologie din București, cu cerințele de cursuri și publicare de lucrări încheiate și cu toate că aceste cursuri de trei ani de la București nu mi-au fost recunoscute și am făcut alți trei ani aici, de cursuri de doctorat american, ele au constituit pentru mine, atunci, rampa de lansare.

Când predam la Universitatea Spiru Haret din București mă întrebau mulți din foștii mei studenți, și primesc și acum din când în când astfel de întrebări – cum pot obține o bursă de studii în America?

Răspunsul meu e simplu: La ora actuală în America există în jur de 5300 colegii și universități (reiterez aici faptul că în America, precum în Anglia, colegiu înseamnă instituție universitară). Fă o cercetare pe internet cu privire la profilul care te interesează, scrie o cerere bine documentată însoțită de un CV axat pe un fel de pod ce să arate o legătură între ceea ce vrei tu și ceea ce oferă universitatea respectivă și trimite-o la 100 de colegii și universități, să zicem, în tranșe de câte 10, ca să nu te ia disperarea! Vezi ce răspunsuri primești. Dacă nu e nimic favorabil, ca pe vremuri la loz în plic: mai trage o dată! Mai trimite la încă 100 de universități! Ceva trebuie să iasă. Din păcate, mulți tineri vor totul sau aproape totul de-a gata; cineva să le ofere fără prea mult efort ceea ce ar dori. Până la urmă se potrivește aici vorba lui Iisus: „Caută și vei găsi”! Dar caută, nu te descuraja.

Cu toate că după 1989 circulația persoanelor e liberă și orice român care are posibilități materiale poate călători în

orice parte a globului, totuși, după 27 de ani de la evenimentele din 1989 despre diaspora românească din America nu prea se știu multe lucruri în țară. Există voci care consideră că ea este divizată, dar mai există și altele care o văd ca pe un întreg, animat de aceleași gânduri: păstrarea tradițiilor culturale (fie și numai prin perpetuarea unor obiceiuri populare de la marile sărbători, dar poate și altfel). Care este adevărul?

Problema păstrării identității, odată plecat din țară, depinde de înțelegerea și de viziunea celui plecat. Dacă scopul lui e de a se integra totalmente în noua lume și de a o uita pe cea veche, păstrarea identității nu e o problemă. E o piedică. El nu are nevoie de cine a fost, ci de cine vrea să devină.

Dacă însă identitatea cu care a venit în noul context îi este importantă și definitorie, atunci va face tot posibilul s-o păstreze, s-o afirme și să o dezvolte.

În cazul Americii a-ți păstra identitatea etnică, religioasă, culturală etc. este un lucru neproblematic. America nu mai este societatea anilor '50-60 și de mai înainte unde filosofia integrării se numea „melting pot” (topirea tuturor în aceeași oală), unde se încuraja abandonarea trăsăturilor identității precedente și îmbrăcarea în haina identitară a noii societăți în care emigrantul sosea.

În ultimii 20-30 de ani, filosofia Americii despre identitate este numită multiculturalism. În baza acesteia emigranții sunt încurajați să-și păstreze identitatea cu care au venit, s-o cultive, să vorbească limba de baștină, să cultive religia, portul, tradițiile, muzica, bucătăria de origine. Ideea din spatele acestei filosofii este că o des-identificare totală nu este posibilă orișicum. În plus, dacă se merge pe linia des-identității, toate energiile personale sunt concentrate acolo și nu în alte locuri mai importante, ceea ce, pragmatic vorbind, este neproductiv.

În al treilea rând, a te abandona pe tine însuși și a te reinventa total poate fi o experiență extrem de frustrantă, care de asemenea este total neproductivă cât privește modul cum trebuie ca un individ să participe la noua societate care l-a primit. De aceea multiculturalismul. Când ești încurajat să rămâi ceea ce ai fost, se consideră că, din punct de vedere psihologic, se întărește stabilitatea interioară. Oricine ai fi ești recunoscut ca atare și bine venit. Deci frustrarea dispare, complexe de inferioritate dispar.

Atunci, cu această mândrie de a putea fi cine ești, cu resursele interioare nerisipite pe canale care nu duc nicăieri, individul poate investi forțele sale interioare la performanță în domeniul pe care și-l alege. Aceasta este dovadă de pragmatism.

Diaspora românească din America este și unitară și divizată în același timp. Ca și situația din România (sau din orice altă țară). Când spui „România” te gândești la o unitate. Dar în cadrul acestei unități există multe diviziuni. Acestea pot fi bazate pe orice: de la opțiunile politice sau sportive, la religie sau la simple preferințe ce țin de modă, de stil de viață etc. Uneori aceste dezbinări au un sfârșit tragic, din nefericire. Așa e lumea peste tot.

Eu, ani de-a rândul, am fost cel care am argumentat în interviuri în presă, la TV, cu prieteni, că românii din America sunt uniți și că ideea de dezbinare este exagerată și nejustificată, pentru că dincolo de opțiunile politice, sportive, religioase sau de invidii personale, totuși românii își creează biserici, restaurante, magazine, ziare și reviste, alte instituții culturale către care apoi, în grupuri, converg. Faptul că eu merg la o biserică și tu la alta nu înseamnă cu suntem dezbinați. Chiar faptul că ne certăm nu înseamnă neapărat că suntem dezbinați, câtă vreme, în românitățile noastre, în acțiunile de tot felul la

care participăm și care au menirea să ne mențină trează conștiința apartenenței noastre etnice, suntem la fel.

Un exemplu este biserica, în două sensuri: pe de o parte aud: De ce nu avem noi, românii, în New York (orașul cu cea mai numeroasă emigrație românească din lume), o catedrală a românilor? Această întrebare e pusă în sensul că în New York sunt zece biserici românești, și că ar fi mai bine să fie una și mare pentru toți! Răspunsul: dacă luăm un oraș mic din țară, de 100000 locuitori, cum ar fi Botoșani de exemplu, și acolo ai peste douăzeci de biserici. Bisericile se fac pe cartiere, nu una pe oraș. Deci, dacă acolo ai mai multe biserici, înseamnă că românii sunt dezbinați? Același lucru și aici.

De obicei când se vorbește de dezbinare nu se specifică ce fel, la ce nivel etc. și impresia ce se creează este total negativă, ceea ce este o exagerare. Dezbinări bazate pe opțiuni diverse sau pe invidii pot exista în orice familie sau cerc de prieteni. Pentru aceasta n-am auzit să se spună că România este o țară dezbinată.

Dar că diaspora este dezbinată, am auzit, și încă de nenumărate ori. Cred că mesajul ce se transmite este dependent de cuvintele folosite. Una e să spui: diaspora e dezbinată și alte e să vorbești despre unitatea în diversitate a diasporei, sau desigur, chiar a românilor din țară.

Alegerea termenilor are un loc important în ce vrei să transmiți.

Oricum am privi lucrurile, nu cred că mă înșel dacă spun că pe voi, cei care trăiți în America (dar și pe alți români risipiți prin lume) vă roade dorul de țară, de locul natal, de casa părintească... Altfel nu mi-aș explica faptul că unii conaționali ai noștri, români (și cunosc și eu destui) vin cel puțin o dată sau de două ori pe an „acasă”, iar dacă se întâmplă că ei să fie și scriitori sau publiciști își tipăresc

cărțile în România ori sunt prezenți cu articole în presa din țara în care s-au născut...

Sigur, țara e țară, locul natal e loc natal, părinții sunt părinții. În mod normal, acestea sunt valori nepieritoare (spun „normal” pentru că prin excepție există și anormalul). Cât privește însă literatura, faptul că cei mai mulți dintre noi ne publicăm cărțile acasă, pentru a lua acest exemplu, aș spune că în general, cu excepții, scriitorii români nu sunt receptați și nu sunt cunoscuți de americani. Asta pentru mai multe motive. În primul rând poate, pentru faptul că mulți dintre noi nici nu am intenționat să avem dublă cetățenie în literatură cum avem dublă cetățenie la nivel de pașaport. În al doilea rând, multora li se pare că americanii sunt mult mai puțin interesați în literatură decât românii, și ca atare tendința e de a publica în românește, pentru cei de acasă și românii de aici.

În al treilea rând, alții sunt pur și simplu intimidați de perspectiva unei munci extrem de dificile și de durată ce ar duce la intrarea lor în circuitul american. Vreau să precizez aici că nu orice scriitor care fie că e tradus, fie că scrie în engleză este necesarmente parte din circuitul literaturii americane. Iluzie. Mulți cred că sunt integrați în aceasta, când de fapt nu sunt deloc. Adesea traducerea sau limba este semnificativ deficitară. Alteori tirajul și cercul de răspândire a lucrărilor sunt cantitate neglijabilă. Și atunci apare ideea că e mai ușor să fii cunoscut, să fii un nume în literatura neamului tău, decât în cea americană. Ceea ce nu mi se pare deloc nejustificat.

Vor fi unii, probabil care vor contesta cele spuse de mine aici. Să-și documenteze contestația pe tiraj și pe vânzare. Din fericire sau din nefericire, – iar zic, cu rare excepții – tirajul cărților noastre publicate aici în engleză este mai mult sau mai puțin egal cu cel din țară. Ori, numeric vorbind, America nu se compară cu România. Deci mai bine în România unde din 1000

ai șansa să te citească unul, decât în USA unde din 10000 ai șansa să te citească tot unul!

Cât privește traducerile, cred că traduceri bune din literatura română clasică și contemporană ar fi apreciate aici. Pentru această realizare ar fi însă nevoie de trei lucruri în special: În primul rând, cum am menționat, e nevoie de traduceri de calitate. Spun asta deoarece citesc o mulțime de cărți, articole, studii traduse din română în engleză în variante proaste. Unele făcute chiar de persoane care în țară se consideră sau sunt considerate competente pentru acest lucru. Nu-i destul să fi făcut facultatea de engleză, nu-i destul să fi fost translator sau să fi avut ieșiri în străinătate pentru a fi un traducător de literatură bun. Asta cere mult mai mult.

Îmi vin pentru *Lumină Lină* articole din țară traduse în engleză de persoane care aparent ar avea creditul necesar pentru a face acest lucru. Traduceri stângace, nepublicabile. Citesc unele ziare și reviste românești care publică materiale în engleză. Foarte rar găsești o traducere bună care să ofere cărții, articolului, șansa câștigării competiției pe piață. În al doilea rând, pentru ca traduceri din literatura română să se impună aici ar fi nevoie de perseverență. De acțiune pe termen lung, chiar dacă începutul e costisitor și dificil. Și, bineînțeles, al treilea lucru de care nu se poate să nu se țină cont este editura și difuzarea. Este nevoie în acest sens de a convinge edituri serioase, cu sistem de difuzare foarte bună, să preia proiectul. Tipărirea în țară și difuzarea aici prin sisteme improvizate nu aduce nici un rezultat.

Unii se întreabă dacă America ar fi o rampă de lansare către consacrarea universală a valorilor culturale; aș putea răspunde, prin *da* și prin *nu*. Da, în sensul că America are un cuvânt greu de spus în această problemă. Dacă un autor cucerește America, are șanse mari să cucerească lumea. *Nu*, în sensul că de multe ori America, prin mentalitate special

cultivată, uneori însă și la nivel inconștient, se confundă cu lumea. Ceea ce e american nu e neapărat și internațional, deși există o evidentă tendință de cultivare a acestei idei. Există în America, pe lângă multele ei părți bune, și un anumit spirit de grandomanie care îi duce pe mulți în eroare. America este însă, din punctul de vedere al acestei discuții, o piață care nu poate fi neglijată.

Pe copiii persoanelor din emigrație îi mai interesează limba și cultura, mediul în care s-au născut părinții ori bunicii lor? Dacă nu, de ce? Dacă da, prin ce se manifestă astăzi acest interes?

Problema copiilor emigrației românești este complexă. Pe copii îi va interesa ce vor părinții pentru că, vorbind de limba maternă, dacă părinții de la început le vorbesc copiilor în română, și dacă și în casă vorbesc românește, sunt șanse ca și copii să fie bilingvi. Spun „sunt șanse” pentru că în foarte multe cazuri, poate cele mai multe, cât sunt mici, copiii vorbesc românește pentru că aceasta e limba casei. Pe măsură însă ce merg la grădiniță și apoi la școală, încep să amestece limbile până acolo unde părintele i se adresează copilului în română iar copilul răspunde fie amestecat, română și engleză, fie în engleză. Dacă părinții tolerează asta, copiii vor înțelege ceva românește, dar nu vor vorbi. Depinde de cât sunt părinții de hotărâți deci. În cazul meu, de exemplu, Claudia, care e nemțoaică, i-a vorbit fiului nostru Andrei din prima zi exclusiv în germană. Potrivit înțelegerii noastre, eu i-am vorbit lui Andrei exclusiv în română. În casă am vorbit și vorbim românește. Până la vârsta de grădiniță Andrei nu a știut engleză, decât puțin, din ce a „furat” de la televizor din programele de desene animate. La grădiniță însă într-un an a învățat engleza bine. Când avea tendință, vorbind cu unul din noi, să amestece vreun cuvânt englez în conversație, imediat, depinde cu cine

vorbea, i se spunea care e cuvântul respectiv în română sau germană și ca un ecou, și el îl repeta. Pentru că am fost consecvenți cu această regulă, azi, la 21 de ani, și tot timpul până azi, Andrei vorbește fluent cele trei limbi.

Sunt și cazuri unde părinții nu încurajează practica limbii române. Ei vor să învețe engleza de la copiii care sunt în școală. Mai mult, alții (nu mulți, dar totuși) își iau nume americane sau unde se potrivește își americanizează prin anumite terminații numele de origine.

Acolo unde nu se dă valoarea necesară limbii române și menținerii ei în familie, motivul, în general, este așa zisa dorință de integrare, de adaptare, idee falsă de altfel, că vorbind românește în casă, copiii vor avea un accent în engleză care îi va complexa în relațiile sociale.

Sau, mai este și asta: noi am venit aici, viitorul nostru, și mai ales al copiilor este aici, de ce să-i îngreunăm cu ceva de care n-au nevoie?! În acest caz părinții nu se gândesc că orice limbă este un univers în plus și că dezvoltă mintea în mod extraordinar, că mai târziu, în școală copiii tot vor învăța o altă limbă cum ar fi franceza, spaniola și că dacă ar fi știut și româna mult mai ușor ar fi învățat încă o limbă.

În cazurile unde părinții transmit în mod consecvent limba maternă copiilor, cum ziceam, în primul rând vorbesc în casă românește, apoi îi ajută pe copii să nu amestece limbile într-o conversație, și de asemenea îi duc în mediile românești, biserica în primul rând, mai ales acolo unde slujbele se fac în românește, la fel și socializarea după slujbe. În plus le strecoară dragostea de tradițiile și portul românesc, de povești, de poezie și cântec, de rugăciune.

La bisericile românești din America, și din alte țări ale diasporei, există școli duminicale în cadrul cărora se predă limba română, câte ceva din geografia, istoria, literatura română, dar unde se organizează și programe culturale, de

dansuri populare de exemplu, astfel că tinerii și copiii au ocazia să se atașeze prin limbă de valorile noastre spirituale și culturale.

Totuși, trebuie spus că există și familii mixte, unde un soț e român și celălalt american, caz în care limba casei este engleza. Într-un asemenea context părintele român are nevoie de mai mult efort și grijă de a transmite corect limba română copiilor. Și mai trebuie recunoscut că pe la a treia, a patra, a cincea generație, limba română nu va mai fi vorbită în aceste familii unde stră-stră-străbunicii au fost români.

Mai sunt și situații unde copiii între ei, fie frați în familie, fie colegi sau prieteni, vorbesc între ei în engleză. Deci perspectiva e predictibilă.

Cred însă că în măsura în care vorbim de prima, a doua generație de imigranți, păstrarea și transmiterea limbii române la urmași este o datorie morală de cea mai mare importanță pentru că are de a face cu identitatea pe care ne-a dat-o Dumnezeu și cu cinstirea înaintașilor, a întregului neam din care te tragi.

Hai să focalizăm (scuze pentru termen!) atenția asupra Cenaclului „M. Eminescu” pe care l-ai înființat și pe care îl conduci. În afară de M. N. Rusu, despre care mai știi câte ceva, habar n-am cine sunt și ce scriu ceilalți membri ai acestui conclav literar. Spune-mi, te rog, câte ceva despre ei, despre preocupărilor lor, eventual despre cărțile pe care le-au scris, ca și despre contribuția la bunul mers al ședințelor de lucru din cenaclu.

Iată o serie de informații despre Cenaclul literar „M. Eminescu”, acest for cultural care este un fel de miracol în viața spirituală a românilor americani.

Cum ți-am spus și mai devreme, am înființat Cenaclul în primăvara anului 1993, odată cu Institutul Român de Teologie

și Spiritualitate Ortodoxă și cu Biserica „Sf. Apostoli Petru și Pavel” din New York. Cenaclul funcționează, la fel ca Biserica, sub egida Institutului. L-am înființat ca o continuare a celui pe care l-am organizat, între 1980 și 1983, la Lausanne, în Elveția, unde mă aflam cu o bursă de studii din partea Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Tot aici, am înființat parohia ortodoxă română „Sf. Trei Ierarhi” și revista de cultură și spiritualitate românească *Adusu-mi-am aminte*, din dorința de a menține și întări rolul Bisericii de promovatoare și creatoare de cultură, de participant activ la actul cultural, așa cum a făcut-o prin veacuri, dar n-a mai putut-o face în cei aproape 50 de ani ai regimului comunist. Se cunoaște, de altfel, rolul esențial și clar al Bisericii în menținerea și dezvoltarea conștiinței apartenenței etnice a celor pe care-i păstorește (mă refer aici la cazul specific al Bisericii Ortodoxe Române).

În virtutea acestor intenții, programele de început ale Cenaclului care, din 1993 și până în prezent s-a întrunit la fiecare două săptămâni, cu excepția vacanțelor de Crăciun, Paști și cele de vară, constau în lecturi din literatura română clasică și contemporană. Textele erau propuse, fie de cei prezenți la întruniri, fie de mine.

Aceste evenimente bilunare, la care participau membri ai comunității românești din New York, dar și din alte părți, erau popularizate prin *Buletinul Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă*, patru pagini editate săptămânal, apoi opt, apoi șaisprezece, până când, în 1996, datorită activității crescânde a Cenaclului și a materialelor primite spre publicare, am transformat Buletinul în revista *Lumină Lină*, apărută la început lunar (60-80 pagini), apoi trimestrial (150-300 pagini), avându-l ca redactor-șef întâi pe criticul și istoricul literar M. N. Rusu, apoi pe profesoara universitară Mihaela Albu, iar de mai mulți ani deja, pe amândoi.

Încă de la început am citit în Cenaclu din propria mea poezie, încurajând și pe alții, care au flirtat cu scrisul, să se producă și să citească. Așa se face că, cel puțin doi membri ai Cenaclului în faza de început, Constantin Zisu și Amalia Alex Călin, au început să scrie și s-au ținut de scris, și de la încercări timide la început au evoluat semnificativ, având astăzi, fiecare, volume publicate, despre care s-a scris, fie în țară, fie în diaspora română. Faima Cenaclului s-a răspândit deja, fiind acum frecventat de numeroși scriitori și oameni de cultură deopotrivă din țară, America și Canada. El a devenit, de mai mulți ani, o adevărată vatră de cultură, în jurul căreia gravitează nu numai comunitatea română din New York, ci și din alte orașe, pentru că reportajele evenimentelor de cenaclu sunt publicate într-o mare parte a presei române de peste Ocean.

Criticul și istoricul literar de incontestabil prestigiu, Aurel Sasu, când a fost aici ani de-a rândul, pentru că ne întâlnim în Cenaclu în principiu numai în zilele de vineri, a numit reuniunile noastre „Întâlnirile de vineri”. S-a creat o structură și o obișnuință și în același timp, o nouă așteptare. Când se întâmplă un eveniment, de exemplu în vacante, când nu au loc întruniri de cenaclu, mulți îmi trimit email-uri, telefoane cu mesajul „Ce facem? Când ne întâlnim?” Deci, oamenii așteaptă.

Cenaclul literar „M. Eminescu” nu este un cerc închis cu un număr limitat de membri sau cu o anumită listă de membri. El este o instituție deschisă publicului și când avem evenimente literare, lansări de carte, lecturi de poezie, prezentări tematice, vine cine dorește. În decursul acestor 27 de ani de la înființare am ținut ședințele de cenaclu pe rând în restaurante românești, mereu vinerea seara, la biserică, la mine acasă, iar frecvența a variat după timp, loc, scriitor lansat, tematică prezentată. De la

un minimum 15 persoane până la un maximum de 80-100 cam aceasta a fost fluctuația frecvenței prin ani.

Dintre autorii români din New York ce și-au lansat prin ani cărțile lor în Cenaclu aş putea enumera pe Mihaela Albu, Traian Andreescu, Șerban Andronescu, Carmen Luminița Belecciu, Mihai Bradu, Nicholas Buda, Ion Burcin, Silvia Burdea, Amalia Călin, Lucia Cherciu, Valentina Ciaprazi, Josephina Ciobanu, Virgil Ciucă, Tamara Ciuhrii Moraru, Dan Ciupitu, Alexandra Conte, Aurora Cornu, Adina Dabija, Theodor Damian, Alina Feld, Carmen Firan, Liviu Georgescu, Tibi Horvath, Pamela Ionescu, Dima Lascu, Constantin Mădincioiu, Constanța Bratu Marin, Laurențiu Orășanu, Elisabeth Păunescu, Roxana Pavnotescu, Lisa Pecai, Stelian Platon, John Predescu, Flaviu Rițiu, Mirela Roznoveanu, M. N. Rusu, Mircea Săndulescu, Napoleon Săvescu, Claudia Serea, Mariana Terra, Doina Uricariu, Timi Ursu, Ovidiu Vasilescu, Mihai Vinereanu, Vladimir Wertsman, Constantin Zisu.

Din America în general, chiar și din Canada: George Alexe, Ana Chelariu, Șerban Chelariu, Monica Corleanca, Dana Costache, Vasile Crețu, Nicolae C. Dimache, Dan Fornade, Maia Cristea Vieru, Georgiana Fârnoagă, Patricia Goodrich, Horia Ion Groza, Dumitru Ichim, Mihaela Leonida, Dinu Leonte, Andrei Marcu, Elena Mitru, Leonard Oprea, Dana Opreț, Mihai Pruteanu, Adrian Sahlean, Luminița Sava și Lidia Callvert, Gabriel Stănescu, Mircea Ștefan, Emanuel Tânjală, Gabriela Marin Thornton, Lucian Țion, Petra Vlah.

Din România: Vasile Andru, Dan Anghelescu, Veronica Bălaj, Ștefan Balog, Zoltan Balog, Ana și Alexandru Bantoș, Vasile Constantin Boghian, Elena M. Cîmpan, Magda Cârnecki, Grigore Cartianu, Voicu Chioreanu, Dumitru Chioaru, Laurențiu Ciocăzanu, Ioan Ciuntu, Sorin Comoroșan, Luca C. Constantin, Emil Constantinescu, Dorel Cosma, Dan Cristea, Traian Cristea, Emilia Dănescu, Mircea A. Diaconu, Gellu

Dorian, Florea Firan, Ioan Gâf-Deac, Mihai Gălățanu, Ioan Hădărig, Mircea M. Ionescu, Laurian Lodoabă, Natalia Manoilescu-Dinu, Menuț Maximilian, Nicolae Manolescu, Marcel Miron, Grid Modorcea, Lucia Olaru Nenati, Iulia Pană, Gheorghe Pârja, Boris Perevoznic, Muguraș Maria Petrescu (traducătoare), Carmina Popescu, Elena Liliana Popescu, Adrian Dinu Rachieru, Vasile Rusu, Anca Sas, Aurel Sasu, Anca Sârghie, Florian Silișteanu, Ileana Silveanu, Cassian Maria Spiridon, Monica Silvia Tatoi, Lucian Dan Teodorovici, Flavia Topan, Ilie Traian, Nicolae Tzone, Lucian Vasiliu, Grigore Vieru, Carmen Voisei, Sofia Vicoveanca, Nicolae Petre Vrânceanu, Corneliu Zeană.

Lista nu este exhaustivă; se poate să fi sărit pe unii, acum când scriu în retrospectivă.

Unii dintre ei au frecventat cenaclul pe faze și perioade, alții au murit, alții s-au mutat, alții noi au venit.

Ce mai fac ei, ce mai scriu, ce preocupări mai au, e greu de spus. Sunt bine, asta se poate spune. Altfel, fiecare cu palmaresul lui, cu proiectele sale personale; ar trebui un interviu separat cu fiecare pentru a răspunde la acest aspect al întrebării.

În prezent, pentru că trei din cele patru restaurante românești din Queens (Sunnyside) s-a închis, rămânând doar unul care, fiind singurul, este ocupat și vinerea, ținem ședințele de cenaclu la Biserică, duminică, după slujbă, în sala socială unde ne întâlnim mereu la cafea și la masă. Voi relua întrunirile alternativ și la mine acasă în celebrul „salonul literar”.

Tot în cenaclu, dar și la Biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel”, organizăm comunitar tot felul de sărbători (aniversări, comemorări de evenimente din istoria și cultura națională) de amploare, simpozioane, conferințe academice, baluri, hramuri, în frecvență de aproape câte un eveniment pe lună. Da, adevărat centru cultural unde strălucește frumusețea sufletului românesc.

Efortul de a-l menține în acest fel, este uriaș, dar pasiunea e pasiune, iar bucuriile întrec eforturile. Grupul de scriitori români din New York și din alte locuri afiliați cu cenaclul, dar și românii iubitori de literatură, nelipsiți de la ședințe, au creat o mișcare literară româno-americană demnă de luat în seamă, cu care oricând un masterand sau doctorand își poate face o teză pe această temă.

Te-ai remarcat, între altele, și ca editor de reviste, fondând și conducând nu mai puțin de cinci publicații: Symposium (din 1994), Romanian Medievalia (din 2001), Lumină Lină (din 1996), Buletinul Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă (din 1993-1996), Adusu-mi-am aminte (Lausanne, 1982-83). Lumină Lină/Gracious Light este, cred, cea mai cunoscută în România și în alte țări unde o difuzezi. Hai să ne oprim câteva minute asupra ei, ca să afle și cei care ne vor citi această carte de convorbiri cum ai conceput-o, ce rubrici are, cine scrie la ea, în ce țări ajunge, cu ce periodicitate, cui se adresează și altele!

Cred că *Lumină Lină* are rădăcini în anii mei de seminarist la Seminarul Teologic de la Mănăstirea Neamț. Atunci când eram prin anul III – cea mai intensă perioadă de lectură din viața mea – am inițiat cu un coleg de-al meu (părintele Marcel Miron, care a fost protopop la Huși, poet și el), un fel de cenaclu literar, sub îndrumarea părintelui prof. Vasile Irina. Ne întâlneam și citeam din poeziile noastre de început. Dar acest cenaclu nu s-a reunit de multe ori și nici cu regularitate și apoi, un pas dincolo de cenaclu, a fost înființarea unei reviste literare, numită *Orizont* în care să ne publicăm încercările noastre literare. O scriam de mână, nu aveam mașină de scris, era doar una singură în întreg Seminarul. O făceam într-un singur exemplar și circula așa între colegi. Uneori o vedea și Părintele Irina, profesorul de limba română...

Un singur număr am scos, doar atât! Ne-a fost greu să o punem pe o linie de existență ciclică, dar important este că acolo îmi văd eu începuturile pasiunii mele pentru literatură.

Această pasiune s-a continuat cu publicarea de articole și poezie în revista *Adusu-mi-am aminte* pe care am înființat-o la Lausanne, în Elveția, în anii mei de studii și de parohie acolo, când am beneficiat de o bursă de studii doctorale de la Consiliul Ecumenic al Bisericii. În cadrul parohiei „Sf. Trei Ierarhi” pe care am constituit-o am înființat și un cenaclu literar.

Pasiunea pentru publicistică și experiența editorială s-au accentuat și împlinit și în anii mei de activitate la Sibiu când, angajat de Mitropolitul Antonie Plămădeală, am fost secretar de redacție la revistele *Telegraful român* și *Mitropolia Ardealului*.

În New York, în 1993 când am înființat parohia “Sf. Ap. Petru și Pavel” în Astoria, am editat, așa cum am spus, și un buletin duminical distribuit în biserică dar și prin poștă, de factură religioasă dar și culturală totodată.

În acest buletin publicam reflecții pe seama evangheliei duminicale, apăreau texte din literatura patristică, recenzii la cărți și reviste, reportaje ale cenaclului literar “M. Eminescu”, poezie și proză etc. Întrucât volumul de materiale pentru numerele săptămânale ale Buletinului devenise așa de mare, m-am gândit că în loc de un buletin săptămânal o revistă lunară ar rezolva mai bine problema abundenței și frecvenței acestor materiale. Așa a apărut în 1996 *Lumină Lină* ca revistă lunară mai întâi, apoi, tot din motivul pomenit, trimestrială.

Titlul revistei *Lumină Lină* ne duce cu gândul la celebrul poem al lui Ioan Alexandru, marele poet creștin din păcate suficient de uitat. Sintagma profundă vine însă din rugăciunea ortodoxă creștină, de la vecernie, care este cea mai veche rugăciune creștină. Vine cam din secolul II și se păstrează și astăzi ca în acele începuturi. Melodia pe care o avem este

stimulatoare, predispune la meditație și este ziditoare de suflete. Și apoi vecernia este o slujbă care se face tot timpul. Lumina lină ne este în suflet. Am ales acest titlu, care nu este necesarmente literar după multă reflecție și consultare cu scriitori prieteni. Unii dintre cititori m-au întrebat de ce unei reviste de cultură i-am dat un titlu religios? Am explicat că titlul, în afară de semnificația lui teologică (revista fiind publicată sub egida unei instituții religioase), te duce cu gândul și la vatra părintească, singurul loc unde lumina este lină și unde obții o alinare a dorului, o mângâiere când ești departe de țară. Te mângâi cu rugăciunile creștine. Cuvântul în sine, expresia, te determină să te întorci cu gândul la cine ești. La valorile pe care le porți cu tine.

Deci revista nu e religioasă, ci e, cum o indică și subtitlul: de spiritualitate și cultură românească. Teologie constantă e doar eseul meu ce apare ca editorial (2-3 pp.), apoi uneori public câte un studiu teologic (dar asta e partea ei academică din care fac parte și studii, eseuri de factură istorică, filosofică, literară, etică) și în rest e toată comentariu de carte, poezie etc., și în plus, ofer rubrica de fotografie reprezentând viața comunitară românească (cea din jurul revistei) și care dă o identitate unică publicației, devenind cu anii un document de valoare pentru istoria vieții diasporei române de aici.

În afară de aceasta, revista este, în partea sa academică, inclusă în baze de date internaționale care ajută pe cei ce publică în ea în sensul vizibilității internaționale și implicit al punctajului pe care universitatea i-l dă autorului pentru textul publicat. Fiind un pod cultural peste ocean, româno-român, *Lumină Lină* consfințește și ideea că nu există două literaturi și culturi române “înăuntru” și “înafara”, ci una singură de o ființă și nedespărțită.

În principiu, am înființat revista pentru că aveam la New York și Cenaclul literar „M. Eminescu” și deci era nevoie de

un loc unde să ne publicăm creațiile noastre ale cenacliștilor, dar care loc/revistă să fie și o verigă de legătură între cultura de acasă și cea din diasporă. De aceea în paginile revistei, încă de la început am rezervat spațiu generos, ca și până în ziua de azi, pentru scriitori, profesori, ziariști din țară.

Ca ajutor principal la revistă am avut-o pe soția mea Claudia Damian, care din fericire avea serioasă experiență editorială în urma muncii ei pentru mai mulți ani la prestigioasa *Prestel Verlag* din München de unde este ea de loc. Ea făcea și face munca principală adică chiar și culesul textelor unde era cazul, tehnoredactarea, ilustrarea textelor, foto-albumul, operarea corecturilor, corespondență. etc. ca și în ziua de azi.

Imediat apoi, am lucrat cu criticul și istoricul literar M.N. Rusu, care mi-a fost în țară naș literar și care, s-a rânduie să ajungă în America după mine și să ajungă chiar la New York și să fim împreună.

Pentru câțiva ani m-a ajutat și profesoara universitară Mihaela Albu, care a predat la Columbia University din New York la catedra de istorie, cultură și civilizație românească „N. Iorga”, când M. N. Rusu s-a retras de la revistă, o perioadă de timp. La selecția textelor, la corectură și la alte aspecte editoriale colaborez și în prezent cu M. N. Rusu care este redactor șef. Revista este finanțată din banii mei și parțial ai parohiei. Nu am primit decât patru mici finanțări, în ultimii cinci ani, de la Departamentul Românilor de Pretutindeni, pentru câte trei numere, dar numai pentru tipografie, nu și pentru expediție, nu și pentru muncă și toate celelalte.

Când vine momentul să încep un nou număr de revistă și văd cantitățile enorme de materiale venite, pe internet mai nou, mă apuc de selecție, pe urmă vine corectura, punerea în pagină, tehnoredactarea, introducerea de poze, ilustrații, alte rânduri de corectură etc.

Criteriile selecției sunt legate de calitatea materialelor primite în redacție. Public texte ale scriitorilor români din afara granițelor țării, dar și pe foarte mulți autori din România. Revista are și rubrici academice, la studii și eseuri în special, pentru că prin asta ajut foarte mulți profesori și doctoranzi sau masteranzi din țară care au nevoie să publice lucrări în străinătate pentru un anumit punctaj, pentru avansare sau pentru încadrare. Apoi, specific pentru revistă este și fota-albumul care reflectă viața comunității noastre românești din New York și foarte mulți, când primesc revista, prima dată se uită la albumul foto să vadă fețe cunoscute, mai ales că de-a lungul anilor au fost aici, în Cenaclul „M. Eminescu”, zeci de scriitori din România și din America, de la nume de mare prestigiu la debutanți, cum am menționat în răspunsul la întrebarea despre cenaclu. Sigur că în revistă apar și numeroși autori care nu au venit la cenaclu nostru.

Pentru începători există o rubrică specială, „Antologie de cenaclu” și acolo public lucrările lor, pentru că trebuie să și crești ceva pe lângă tine, măcar trebuie să le dai o șansă și acestora. În acești 20 și ceva de ani de revistă câțiva dintre cei publicați în „Antologia de cenaclu” au fost încurajați, au continuat munca de creație până când au ajuns să aibă volume bine cotate de presa de critică literară din România. Alte rubrici sunt legate de documente și mărturii istorice, poezie, proză, critică și comentariu literar și încă altele se intitulează simplu: *Eminesciana*, *Interviuri*, *Opinii*, *Aniversări*, *Reportaje*, *Cărți sosite la redacție*, *Revista presei*, *Retrospectiva trimestrială* etc.

Revista fiind foarte bine cotată, mulți dintre cei din țară care au fost aici la New York vor să fie prezenți în continuare în paginile ei, și totodată o recomandă și la alții.

Pentru completarea informației cred că este bine să reproduc aici prefața la primul număr al revistei din 1996. Iat-o:

În timpul celor trei ani de apariție neîntreruptă a buletinului săptămânal al Institutului român de teologie și spiritualitate ortodoxă și al capelei Sf. Ap. Petru și Pavel din New York, tot mai mulți cititori, văzând și apreciind diversitatea și consistența materialelor publicate, au sugerat transformarea acestuia într-o revistă de cultură și spiritualitate românească.

Într-adevăr, buletinul respectiv a inclus în paginile sale articole de teologie și spiritualitate, scrieri din literatura patristică și din cea clasică română și universală, iconografie, articole cu caracter istoric, cultural, creații literare proză și poezie, recenzii de cărți, informații culturale și religioase etc.

Prin aceasta buletinul a fost la înălțimea scopului cu care a fost înființat, și anume acela de a menține și promova cultura și spiritualitatea românească în comunitatea românilor din aceasta parte a lumii, de a fi un factor educativ, de întărire a identității noastre etnice în societatea multiculturală americană, adesea depersonalizantă, în care noi trăim, scop pe care îl are și noua revistă.

Fiind înființat, editat, publicat de o instituție bisericească, ca și buletinul, revista își propune să afirme valorile tradiției și ale credinței noastre strămoșești ca fiind elementele vitale, fundamentale ale identității noastre etnice și culturale. Și cu cât pericolul pierderii în anonimat este mai mare în societatea ultra secularizată și secularizantă modernă, cu atât Biserica, în calitatea ei de păstrătoare a acestor valori, consideră mai mult de datoria ei să le propovăduiască, să le continue, să le întărească.

Expresia *Lumină Lină* este religioasă. Este parte a unei rugăciuni care după unii istorici datează din sec. II al erei creștine, care a fost generalizată în sec. IV și apoi definitiv consacrată în rânduiala vecerniei în sec. VII. Imnul numit *Lumină Lină*, adică lumină aducătoare de bucurie și

mângâiere are un caracter histologic și trinitar în același timp. El este adresat lui Hristos Mântuitorul care este lumina lumii (Ioan 8, 12) și în același timp aducătorul mângâierii, al mântuirii, totodată însă afirmând și diversitatea și unitatea Sf. Treimi. Rugăciunea se cânta în primele veacuri creștine, ca și acum de altfel, în cadrul slujbei de seară când credincioșii se adunau să dea mulțumire lui Dumnezeu pentru ziua care tocmai s-a încheiat, și când, la lăsarea întinericului, un sfeșnic cu lumină se purta procesional în acest moment al slujbei, lumină simbolizând pe Hristos Cel ce împrăștie întinericul, haosul, ignoranța și care deci astfel descoperă adevărul și calea, generând încredere și nădejde.

Acest simbolism este cu totul semnificativ și în situația noastră de români trăitori departe de pământul natal, din mai multe puncte de vedere:

1. Rugăciunea aceasta, inclusiv titlul ei, este una din cele mai vechi din Tradiția noastră creștină; s-ar putea spune că ea reprezintă această Tradiție cu toate valorile ei, iar Tradiția noastră creștină și românească este tocmai elementul de bază al identității noastre etnice și culturale fără de care nu am mai fi cine suntem. Titlul revistei deci sugerează valoarea și rolul vital pe care Tradiția îl are în viața unei comunități.

2. Caracterul histologic al rugăciunii ne reamintește de piatra fundamentală a întregului edificiu al credinței noastre strămoșești: Hristos Mântuitorul. Și un titlu ce vine dintr-o rugăciune dedicată lui Hristos este cum nu se poate mai potrivit cu o revistă editată de o Biserică creștină a cărei viață și gândire este eminamente centrată pe credința în Iisus Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu și Mântuitor al nostru. Astfel și revista aceasta își dorește să fie prin talentul, inspirația, bunăvoința și dedicația colaboratorilor ei, dar mai ales cu harul Celui pe Care Îl propovăduiește prin titlul ei, o lumină, o călăuză și o mângâiere pentru oricine îi va deschide paginile.

3. *Menționarea Sf. Treimi în textul imnului este de asemenea relevantă pentru viața și situația noastră aici în aceea că, așa cum persoanele treimile sunt distincte una de alta dar în același timp formează o unitate consubstanțială, indestructibilă, la fel, noi românii, deși diferiți unul față de celălalt, trebuie să rămânem în perfectă unitate de neam, limbă, credință și cultură, atât noi cei din diasporă unii față de ceilalți, cât și noi cei de aici cu cei de acasă. De asemenea principiul unității în diversitate se poate aplica și la integrarea și adaptarea noastră la coordonatele societății americane contemporane, fără însă a ne pierde distincția, deci identitatea.*

Dar revista Lumină Lină nu este numai o publicație religioasă, ci și de cultură românească. Și în acest caz titlul ei este binevenit întrucât expresia „Lumină Lină” a trecut demult din religie în cultură, în literatură, și este suficient a aminti aici doar un singur exemplu, și anume minunata poezie a lui Ioan Alexandru intitulată cu titlul rugăciunii.

Și cum oricărui început de drum îi stă bine o rugăciune, iată aici superbul imn creștin sub auspiciile căruia noua publicație își face apariția:

*Lumină lină a sfintei slave a Tatălui ceresc,
Celui fără de moarte,
a Celui Sfânt și Fericit;
Iisuse Hristoase,
venind la apusul soarelui,
văzând lumina cea de seară,
lăudăm pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh Dumnezeu;
vrednic ești în toată vremea
a fi lăudat de glasuri cuvioase,
Fiul lui Dumnezeu,
Cel ce dai viață,
pentru aceasta lumea Te mărește.*

Revista este distribuită în USA, România, Moldova, Ucraina, Rusia, Canada, Austria, Germania, Belgia, Olanda, Italia, Franța, Elveția, Spania, Suedia, Norvegia, Danemarca, Grecia, Cipru, Serbia, Ungaria, Israel, Australia.

Dar celelalte reviste? Îți propun să le faci aici, pe loc, câte o scurtă fișă, ca de dicționar...

Revista Symposium:

Publicație anuală în limba engleză. Apare din 1994 sub egida Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă. Include o selecție din lucrările prezentate la simpozionul (anual) ecumenic, teologic și interdisciplinar, ținut în primul week-end al fiecărui decembrie.

Revista Romanian Medievalia. Thraco-Dacian and Byzantine Romanity of Eastern Europe and Asia Minor:

Publicație anuală în limba engleză. Apare din 2001 sub egida Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă. Fondată împreună cu George Alexe. Include o selecție din lucrările prezentate la Congresul Internațional de Studii Medievale (anual) al Universității de Vest din Kalamazoo, Michigan, lucrări susținute în cadrul sesiunilor academice organizate de Theodor Damian și George Alexe (ulterior de Th. Damian). Revista și-a încetat apariția în anul 2018.

Iată prefața la volumele II-III-IV ale revistei scrisă cu prilejul celei de a cincea aniversări a prezentei noastre la Congresul internațional de Studii Medievale:

Our 5th Anniversary

This new volume of Romanian Medievalia. Thraco-Dacian and Byzantine Romanity of Eastern Europe and Asia Minor appears at a time when the International Congress on Medieval Studies is festively celebrating its 40th anniversary. This is a wonderful symbolic coincidence with the 5th anniversary of the affiliation of our Institute with the Institute

Convorbiri cu Theodor Damian

of Medieval Studies of Western Michigan University. In fact, our celebration is by itself a distinctive part of this great event of the International Congress on Medieval Studies.

Five years ago, on July 27th 2000, we joyfully received from Prof. Dr. Paul E. Szarmach, Director of the Medieval Institute of Western Michigan University, the official address announcing the approval granted to the Romanian Institute of Orthodox Theology and Spirituality of New York to propose, organize and sponsor sessions in the category of “affiliated learned societies, associations, or institutions”, beginning with the 36th International Congress on Medieval Studies, 3-6 May, 2001.

Since then, our participation in this prestigious International Congress has become a unique Romanian-American reality and gradually transformed itself into a living tradition of Romanian medieval studies in U.S.A. and Canada. Each year of our last five years of participation was a new academic challenge for all of us and papers scholarly presented in our sessions were becoming more and more relevant for the international medieval community annually gathered in Kalamazoo, Michigan.

On this solemn occasion, the Romanian Institute of Orthodox Theology and Spirituality of New York proudly informs its members and readers of Romanian Medievalia, that during these five years it has sponsored and organized 15 sessions having 56 registered speakers. Without any modesty, this indicates a real performance of Romanian medieval studies in America and Canada.

We have to mention that all our sponsored sessions are dedicated to the Romanian Thraco-Dacian and Byzantine Spirituality, Culture and Art of Eastern Europe and Asia Minor and also to the Thraco-Dacians of Eastern Europe and Asia Minor in the European culture, literature and art, emphasizing

the role always played by the Eastern Romanity of Thraco-Dacian structure and Latin language in promoting ecumenical and cultural relations with its counterpart of Western Romanity and Europe. Our main task is to find out the existential sense of the Thraco-Dacian mysterious ethnicity and implicitly the truth of its spiritual, cultural and historic destiny in the medieval world. In a secularized society such as the one we are living in, medieval studies are revealing a new spiritual, artistic and cultural balance that is a real challenge for all of us.

However, the reasons why the Romanian Institute of Orthodox Theology and Spirituality is sponsoring and proposing to the Organizing Committee of the International Congress on Medieval Studies such topics, are based on the fact that the truth about the medieval realities of Eastern Europe and Asia Minor should be better known and studied in the light of the Eastern and Western cultures and their specific differences, in order to avoid all the historical distortions that ideologically occurred in the last half of the 20th century. To our moral and intellectual satisfaction, these reasons have succeeded to underline the academic relevance of our sessions for the entire community of medievalists attending the International Congress on Medieval Studies.

This new volume of Romanian Medievalia comprises a collection of selected papers presented at the 37th, 38th, and 39th International Congresses on Medieval Studies, held at Western Michigan University, Kalamazoo, Michigan in the years of 2001, 2002, and 2003. Thus, it illustrates not only our 5th anniversary but also the 40th anniversary of the International Congress on Medieval Studies.

We take this opportunity to express our special gratitude to Professor Paul E. Szarmach and his colleagues for their tremendous effort to transform the 40th anniversary of the International Congress on Medieval Studies, and implicitly our

Convorbiri cu Theodor Damian

5th anniversary, into the most memorable event of the International Medieval Community in our times.

Theodor Damian, president, and George Alexe, chairman, Romanian Institute of Orthodox Theology and Spirituality, New York

Buletinul Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, New York:

Publicație săptămânală. A apărut ca buletin parohial din 1993 până în 1996 când devenind tot mai voluminos a fost transformat în revista *Lumină Lină*, întâi lunară și apoi trimestrială. A inclus idei din predica duminicală, citate patristice, rubrica „Știați că...?”, anunțuri de evenimente literare, comunitare, liturgice, reportaje de cenaclu, cronică de carte, ș.a.

Revista Adușu-mi-am aminte:

Publicație lunară, apoi la două luni, a Cenaclului literar „M. Eminescu” pe care l-am înființat la Lausanne odată cu Biserica ortodoxă română „Sf. Trei Ierarhi”, la Capela Bethusy, în 1982. A apărut timp de un an până în 1983. A cuprins poezie, proză, dramaturgie, cronică literară, reportaje de cenaclu eseuri, fotoalbum, informații comunitare.

Dacă adăugăm la toate astea sutele și miile de articole pe teme de ortodoxie, de istorie literară, alte contribuții care ți-au apărut și-ți apar în multe publicații din lume, ca și slujbele de la biserică, nu pot să nu fac remarca de bun simț că ești un misionar polivalent, înzestrat de Dumnezeu cu harul răspândirii adevărurilor Bibliei și al celorlalte cărți fundamentale din domeniu, dar și cu cel al creației literare propriu-zise. Astfel de oameni sunt rari și ei trebuie prețuiți cu asupra de măsură. Altfel spus ești un ins cu charismă. Am sau n-am dreptate? Te rog să argumentezi răspunsul.

Dragă Florentine, această întrebare m-a pus la punct. Cu alte cuvinte, m-am gândit că răspunsul este un sfat către mine însumi: Stai în banca ta! Și stau. Îți mulțumesc de prieteneștile aprecieri.

Și pe deasupra ești un ins popular, care știe să dialogheze cu oricine, fără a-și pune partenerul în situații delicate, pentru că nu faci paradă de cunoștințele pe care le ai și nici de titlurile academice pe care le deții. Mi-am dat seama de asta de mai multă vreme. În câteva rânduri m-am amestecat și eu printre studenții tăi din România și am rămas foarte plăcut surprins când am văzut cum te ascultă și cât te simt de aproape. Spune-mi, acest har al comunicării este la tine ceva înnăscut, sau dobândit prin educație și cultură?

Dacă aș fi știut că printre studenții mei din România te aflai și tu, omul împlinit, scriitorul de talent, criticul și istoricul literar celebrat în întreaga literatură română, aș fi avut emoții și nu aș mai fi predat în felul în care m-ai surprins tu predând! Prelegerile mele de la cursurile universitare, ca și predicile de la Biserică, vin, într-un fel, de la sine (neexcluzând o anumită pregătire anterioară, mai ales la cele de la facultate), și asta pentru că vorbesc despre ceea ce îmi place, nu despre ceea ce mi se impune.

La toate facultățile unde am predat și încă predau, în America sau în România, am acceptat să predau cursuri pe care mi le-am făcut singur bazat pe propriile mele preferințe, pasiuni etc. Dau un exemplu: când am inclus volumul *Singur în fața lui Dumnezeu* de Gellu Dorian în cursul meu de filosofie la facultatea de Filosofie și Jurnalism de la Universitatea Spiru Haret din București, am făcut-o pentru că lansasem acel volum în Cenaclul literar „M. Eminescu” din New York, pentru că îmi plăcuse așa de mult, că îl găsisem așa de important pentru reflecția teologico-filosofică a timpului (desigur a oricărui timp)

în contextul schimbărilor și frământărilor politice, sociale, etice de atunci, încât puteam vorbi ore întregi despre el, exemplificând cu textul în față, provocând întrebări pentru studenți și generând reflecții ad hoc, împreună cu audiența. Fapt apoi apreciat ca atare, pentru că nu vii, ca profesor, să citești din foi îngălbenite de vreme.

Deci, pe scurt, când vorbești despre ce cunoști, despre ce este la inima ta, despre ceea ce te preocupă, se vede și se simte. Și îți mulțumesc pentru apreciere.

Ca să schimbăm puțin macazul: mi-ai mărturisit acum câțiva ani că berea de la București este mult mai bună decât cea din America. Cred că numai de asta de câte ori vii în țară ne convoci pe cei câțiva buni prieteni ai tăi la o bere în Centrul vechi al Bucureștiului. Că, mă gândesc eu, altul în locul tău ne-ar invita la o bibliotecă ori într-un alt spațiu, eventual într-un parc sau la Universitate...

Hei, dragă Florentine, chestia cu berea e mare mister! Exact! De ce nu vă convoc la o întâlnire într-un parc, la o bibliotecă? Pentru că omul bibliotecilor sunt, omul parcurilor, într-o anumită măsură. Dar într-o bibliotecă fiecare alege din raft un anume volum, într-un parc, fiecare va vedea altceva, ne vom asemana unui grup de tineri (dar nu neapărat) care-și dau întâlnire să socializeze și fiecare se va uita pe telefonul său mobil, eventual, transmițând unul altuia, texte, imagini pe care el le frecventează și care-i plac.

Or, cu berea, e altceva. Telefoanele mobile sunt interzise (vine vorba). Berea românească pentru mine este mereu o nouă descoperire (în America beau bere olandeză, germană etc. dar nu americană, în afară poate de Samuel Adams – de –) și îmi place să mă bucur de ea cu prietenii mei.

Dar să știi, la drept vorbind, berea română e bună!

Am impresia că de câte ori vii în România îți drămuiești foarte exact zilele și orele de ședere, îmbinând, cum se zice, utilul cu plăcutul. Vii să-ți rezolvi niște treburi, dar nu uiți să lași loc și unor clipe de destindere cu prietenii. Și cum prietenii sunt și ei tot scriitori și publiciști, timpul petrecut împreună este agreabil întotdeauna și folositor. Am dreptate, stimate prietene?

Ai foarte mare dreptate. Ai și prins, foarte corect, ceea ce era de prins în modul meu de a-mi organiza sejururile, scurte, în țară. Pe lângă multele și obligatoriile întâlniri oficiale pe care le organizez din timp și le programez înainte de venirea în țară, am această mare nevoie de destindere, care înseamnă o întâlnire cu voi, prietenii mei de suflet, cu care am nenumărate lucruri de împărtășit, de la care învăț, constant, întâlniri care echilibrează stresul întâlnirilor oficiale. Sunt și eu om!

În cel de al doilea jurnal, cel din 2016, scrii undeva că ai fost și la „Catacomba” – cenaclul revistei noastre, Bucureștiul literar și artistic, că ai întâlnit acolo peste treizeci de scriitori și că ți-a plăcut atmosfera. Să știi că noi, „catacombiștii” te-am asimilat, teoretic vorbind și că te considerăm unul de-al nostru. În curând Ion Haineș va scoate o carte de medalioane ale scriitorilor din „Catacomba” și te afli și tu printre ei. Sper să nu te deranjeze...

O, Catacomba și „catacombiștii”! Fericit să mă număr printre ei, printre voi. Tu ești sufletul acestei deja celebre grupări literare. Și talentata Raluca Tudor. Mi-a fost dat deja de câteva ori să fiu prezent la adunările voastre. Ce privilegiu! Ce frumuseți, ce boemă, ce atmosferă de libertate, de imaginație, de expresie! Îngrădădirea creează o atmosferă total diferită de așezarea pe scaune într-o aulă, în bănci într-un alt spațiu special amenajat etc. Așa se face că prietenul Adrian Bucurescu se ridică și cântă sau perorează, marele Nicolae Dan Fruntelată se

ridică deasupra mulțimii și se face ascultat, și toți ceilalți, toți ca unul, găsesc acolo o scenă și un auditoriu cum nu găsești în tot Bucureștiul și nu știu dacă și în țară.

Sunt membru al Catacombei literare, nu e glumă. Recent am lansat în cenaclul literar „M. Eminescu” din New York un volum chiar cu acest titlu scris de Elena Mitru, membră și ea a minunatului grup pe care tu îl conduci.

Colegii tăi de aici din România (și cu deosebire cei de la „Catacomba”) te simpatizează foarte mult și mă întreabă adesea când ne mai vizitezi. Ți-au citit cărțile scoase la Rawex Coms la Dna Raluca Tudor, ca și pe celelalte pe care ai avut amabilitatea să le oferi cu autograf. De altfel despre ele s-a scris și se va mai scrie în Bucureștiul literar și-ți mulțumim că, prin reciprocitate, ne-ai publicat și tu, pe mai mulți dintre noi în Lumină Lină. Iată, îmi zic de multe ori, un liant între diaspora din America și scriitorii care trăiesc în România.

Aterizarea mea în/la „Catacombă” a fost un noroc ce mi-a îmbogățit viața în mod neașteptat. Căldura spirituală de acolo, nepretențiozitatea voastră, naturalețea, intensitatea discuțiilor, uneori gălăgia (da, gălăgia, premisă majoră a uceniciei la libertatea spiritului), m-au făcut să plec de acolo mereu mai bogat sufletește și cu dorința de a reveni.

Faptul că ne-am înfrățit ca reviste, edituri, programe literare nu este decât urmarea firească a felului cum ne-am simțit împreună. Și cred că poate fi un model și pentru alții. Și încă ceva: pentru mine, cel departe de țară dar cu sufletul în țară este important și îmi face bine sufletește să știu că am un cerc de prieteni unde, când vin, sunt ca acasă; adică intru direct în conversații, fără protocoale, fără atitudini oficiale, ci vin și deodată mă arunc în scâldătoare (ca să folosesc o expresie și imagine biblică) și ies de acolo cu o nouă poftă de viață. E adevărat: participi la „Catacombă”, auzi tot ce auzi, și dintr-o

dată, pleci cu planuri literare, editoriale, la care poate nici nu te-ai gândit. Cât împlinești după aceea, nu e așa de relevant. Important e faptul că efervescența aceea te molipsește, că te gândești: asta pot sau vreau să fac și eu, că ai, deci, modele. Și nevoia de model, pentru oricine, la orice nivel, în lumea de azi este o stringentă necesitate. Voi la „Catacomba” oferiți modele.

Așadar, ai văzut unde și cum se naște Bucureștiul literar, în condiții de lucru modeste și nu în cine știe ce zeci de camere în care te-ai aștepta să funcționeze redacția. Din câte am citit în jurnalele tale, dar mai ales din câte mi-ai povestit, nici Lumină Lină cu dispune de condiții extraordinare. Dacă nu cumva mă înșel revista este concepută în locuința ta personală. Și tot din câte mi-am dat seama, o ai alături de tine pe doamna Damian, Claudia, de un mare și de neprețuit ajutor în probleme de lectură, de selecție, de corectură a textelor. Îți propun un act de indiscreție. Hai să pătrundem pentru câteva minute în redacția Lumină Lină și a celorlalte reviste: Să-i cunoaștem pe colaboratorii voștri, să vedem cum se desfășoară munca acolo înainte ca textele să ia drumul tiparului...

Eu am prins vremea când o editură avea birouri multiple, o tipografie avea săli: sala mașinilor cu zețarii, alte săli destinate fazelor ulterioare ale culegerii textului, când am lucrat ca secretar de redacție la *Telegraful român* de la Sibiu, cel mai vechi ziar din România cu apariție neîntreruptă, din 1853 (înființat de marele mitropolit Andrei Șaguna) și până azi, și la revista teologică *Mitropolia Ardealului*, sub direcția atentă a altui mare mitropolit cărturar Antonie Plămădeală. Atunci, eu aveam un birou mare cu o dactilografă alături; alt birou era al corecturii, cu doi corectori plătiți full time. Tipografia, la alt etaj, cu alte camere de lucru, plus cea a directorului tipografiei și alta a secretarei lui. Asta e un exemplu clasic. Cam așa

funcționau editurile/typografiile pe vremuri cum știm cu toții foarte bine.

La fel de bine știm, din experiența personală, azi nu mai este așa. Lucrurile s-au schimbat radical. O singură cameră poate adăposti și culegerea de texte, și tehnoredactarea și ilustrarea, la computer, și corectura (corectorul care uneori e chiar dactilograf) și mașina tipografică, redusă datorită avansării tehnologice la un ungher din aceeași cameră, apoi altă mașină, tot acolo, de tăiat, lipit etc.

La New York am cunoscut edituri, mici, e adevărat, unde absolut totul, toate fazele construirii unei cărți sau reviste țineau de un singur om, într-o singură încăpere.

Așa e și la voi. Tu ești șeful la decizii. Raluca e șefa la o parte din proces. Marcela e șefa la cealaltă parte. Totul într-o cameră. Sigur, asta înseamnă economie de bani, timp, muncă. Noroc că totul s-a miniaturizat și condensat. Asta se întâmplă și în alte domenii.

Cam la fel, nu identic, se întâmplă și la mine. Serviciul de imprimare a materialelor primite la redacție, de selectare, pe care-l fac cu prietenul M. N. Rusu, culegerea de texte (când e cazul), corectura, operarea corecturilor, tehnoredactarea și ilustrarea, toate au loc în casa mea, și mai ales, cele de natură tehnică, într-un singur birou cu o singură persoană, soția mea, Claudia Damian. Ce noroc pe noi că înainte de a veni la New York ea a lucrat deja într-o faimoasă editura germană pentru carte de artă, *Prestel Verlag*, cum am mai zis, unde și tatăl ei a lucrat foarte mulți ani, și că a venit cu o experiență bine verificată la redacția *Luminii Line*. Ceea ce nu avem aici și nu am vrut să avem, este mașina tipografică ce primește textul din computer cu numărul de exemplare decis, îl imprimă și îl trimite la mașina de legat și lipit.

Dar asta aveți voi la „Catacomba” luminată și luminoasă (fără umbrele peșterii lui Platon).

Deci, la noi, povestea este următoarea: Eu primesc materiale, corespondență etc. de la colaboratori, de la cei ce vor să fie publicați etc. M. N. Rusu, redactorul șef pe America primește de asemenea. De obicei, ceea ce primește îmi trimite mie. Eu trimit Claudiei, ea creează dosare electronice în computerul ei pe categorii, numere de revistă etc.

Atunci când decidem să ne apucăm de un număr de revistă, Claudia scoate la imprimantă toate textele venite. Mircea vine la noi, teancurile cu textele imprimate (mereu în jur de 100 de materiale) sunt apoi distribuite pe categorii: studiu, eseu, critică literară, poezie, proză, dramaturgie, reportaj, recenzie, documente și mărturii etc. Apoi eu cu Mircea ne uităm cine a mai fost publicat în numărul precedent, ca să îl sărim în acest număr (decât dacă nu e o continuare a textului care apare ca absolut necesară sau dacă sunt alte motive pe care le considerăm). Ideea este că numărul de revistă avut în vedere ar trebui să se înscrie undeva între 120-130 pp. (foarte rar se întâmplă așa ceva!) Deci în funcție de importanța autorilor, a articolelor, a lungimii lor, a publicării lor repetate, a spațiului avut în vedere, eu cu Mircea facem selecția. Trimitem Claudiei un cuprins provizoriu. Ea pune selecția noastră în computer în ordinea transmisă de noi. Imprimă textele. Ajung iar la noi. Acesta e primul șpalt. Apoi urmează corecturile. Prima mână, grosso modo, unde curățim problemele, nu numai de cules, gramatică, stil, dar și de tehnoredactare, adică: de pus în stilul revistei ceea ce ne vine cu ghilimele, italice, bold, capitale, sublinieri, notele bibliografice etc. Muncă uriașă. Ne vin des texte unde apar cuvinte, idei, expresii, propoziții și cu italice și în ghilimele! Sau și cu litere îngroșate! Asta înseamnă dublă sau triplă accentuare. Dacă deja pui o expresie în italice, de ce o mai pui și în ghilimele?! Nu ai atras atenția cititorului prin faptul că ai folosit italice? Dacă ai scris bold, de ce mai pui și în italice și în ghilimele, și în capitale?! Nu ai atras atenția

cititorului prin simplul fapt că ai folosit ghilimelele? Sau doar italicele?

Și multe altele de felul acesta.

Munca uriașă nu este a mea și a lui M. N. Rusu de a decide ce intră într-un număr de revistă și de a constitui cuprinsul. Munca uriașă cade pe umerii Claudiei. Pentru că e o chestie și de consecvență editorială și de tehnoredactare. Odată ce revista adoptă un stil, logic dacă se poate, cum cred că e cazul la noi, apoi acel stil trebuie menținut pentru că numai în consecvență se vede adevărata carte de vizită a unei reviste. Colaboratorii trimit cum vor. Dar redactorii trebuie să țină stilul revistei.

Dar și aici e o problemă: Publicațiile care se respectă trimit colaboratorilor ce intenționează să publice articole acolo o listă cu regulile de tehnoredactare ale revistei, reguli ce includ felul cum trebuie listată bibliografia. Dacă nu redactezi tu articolul tău după aceste reguli, nu e selectat pentru publicare. Fără supărare. Ți-am trimis regulile, nu le-ai respectat, nu ai de ce te supăra. Și eu când public articole în reviste internaționale de prestigiu, cum ar fi *The Journal of Interdisciplinary Studies*, *The European Legacy*, *The Open Journal of Philosophy*, etc, trimit articolele mele formate după stilul cerut de aceste reviste.

Prea multă muncă pentru un editor (neplătit) să ajusteze el (ea) în stilul revistei toate stilurile în care sunt trimise articolele spre publicare! De mult am gândit că facem și noi la *Lumină Lină* o asemenea rubrică de instrucțiuni, și nu știu de ce, am tot lăsat-o. Cred că anul acesta revista va avea, la urmă, 2-3 pp. cu astfel de instrucțiuni.

În altă ordine de idei, și se potrivește să o spun aici, à propos de redacție, redactare etc., o mare nemulțumire și frustrare (a mea) pe care o simt atunci când deschid multe reviste din România și unde văd în caseta de redacție expresia:

senior editor! Expresia este împrumutată (orbește) din Occident, mai precis, din engleză. Păi, sigur, în engleză regula este să pui adjectivul înaintea substantivului. Dar nu și în română. Se poate și în română dar în contextul în care după adjectiv – substantiv mai urmează ceva. Exemplu: „bătrânul om și-a pierdut mințile”, sau „albastra floare s-a ofilit”. Dar când e vorba numai de adjectiv și substantiv ca sintagmă, nu spui bătrân om, ci om bătrân; nu frumoasă floare ci floare frumoasă etc.

Cel mai frustrant lucru rezidă în aceea că o revistă pretinsă *literară*, deci care e obligată să dea tonul în ceea ce privește regulile gramaticale ale limbii române, tocmai acesta se compromite împrumutând orbește, din engleză, expresii care deformează limba română, ca și cum aceasta ar fi incapabilă să asimileze neologisme (când e cazul) dar să le proceseze potrivit regulilor gramaticale ale limbii. Acest lucru este la fel de frustrant ca atunci când auzi de la oameni cu pretinsă știință de carte expresii ca: „îmi dau *cu* părerea” sau „*nu se merită*”!

Ce e rău în a spune *editor senior*? De ce trebuie să scriem *senior editor*?! între altele, și aici se vede diferența dintre amatorism și profesionalism la nivel de limbă și literatură română, la nivel de redactare de reviste, și la alte niveluri.

Îți propun să facem același lucru și în ce privește Cenaclul „Mihai Eminescu”, pe are l-ai înființat și pe care-l patronezi de foarte multă vreme!

Cu Cenaclul literar „M. Eminescu” lucrurile sunt mult mai simple. Cenaclul este atât de cunoscut încât în marea majoritate a cazurilor, de la început din 1993, și până azi, am lansat cărți ale scriitorilor din România și din America. Mai rar am avut ședințe cu lecturi literare din viitoare cărți, cu prezentări tematice sau cu dezbateri publice pe o temă anume.

Convorbiri cu Theodor Damian

Când apare o solicitare de lansare o programez pur și simplu în funcție de calendarul cenaclului, apoi Claudia creează anunțul (flyerul) pe care îl trimitem la lista noastră cu cei ce știm că ar fi interesați de cenaclu, apoi eu mă ocup de negocierea cu restaurantul românesc pentru ziua și ora la care va avea loc întâlnirea, Claudia trimite flyerul în funcție de ultimele detalii stabilite, discut cu persoana căreia i se lansează cartea probleme legate de protocolul întâlnirii, și cam așa.

Sigur, între timp autorul îmi trimite câteva exemplare din volumul ce urmează a fi lansat, le trimit și eu la cei ce vor vorbi despre el (de obicei avem echipa noastră), citim, ne pregătim, ne întâlnim și ne bucurăm. Apoi reportajul de Cenaclu apare în revista *Lumină Lină* și în alte ziare sau reviste.

Dacă Umberto Eco are Opera aperta, Theodor Damian are, pe un alt plan, Casa aperta, că nu pot să mă exprim altfel când vine (și iată că a venit!) vorba despre casa ta și a Claudiei de la New York, un fel de han, sau pensiune ori chiar hotel la care, de-a lungul celor aproape trei decenii au tras și trag aproape toți scriitorii români care ajung la New York. Multora dintre ei le-ai făcut necesara invitație în America, pe mulți, foarte mulți i-ai găzduit, le-ai oferit, cum se zice, casă și masă. Că unii poate au abuzat de ospitalitate și au stat la voi prea multe zile e o altă discuție și nu te-am auzit niciodată plângându-te de asta. O scriitoare, musafir al tău și al Claudiei, a scris și o carte în versuri, pe care a intitulat-o nici mai mult nici mai puțin decât Damian, prinos de recunoștință. Zice doamna că aveți o casă ca o bibliotecă. E adevărat?

E adevărat. Pe cât am putut am invitat pe toți cei ce au vrut să vină să-și lanseze cărțile în Cenaclul nostru de la New York. Pe cât mi-a fost posibil i-am găzduit cu drag, luându-i de la aeroport, însoțind-i pe parcursul șederii, eu sau alți prieteni din grupul nostru, având grijă de ei până la conducerea la

aeroport în drumul spre România. Am făcut acest lucru mereu cu mare plăcere și eu și Claudia. Orice musafir a fost pentru noi o nouă bucurie și o experiență îmbogățitoare.

O astfel de vizită implică, în afară de vizita New York-ului de către cei care vin, dar și lungi conversații în liniștea căminului nostru pe cele mai diverse teme, de la literatură la politică, de la religie la filosofie, de la știință la folclor etc. Mereu am ieșit reînnoit după astfel de vizite, căci fiecare are părerea, impresia, filosofia sa despre lume și viață, despre ceea ce se întâmplă în jur – în România sau în America – iar discuțiile întotdeauna au stimulat gândirea critică ce nu poate decât și genereze reflecție neîncetată despre lumea în care trăim, despre rostul omului în lume, despre cum ne descifrăm sau înțelegem vocația existențială și deci ce facem cu ceea ce am înțeles.

Da, casa mea este o bibliotecă. Marea mea problemă este că primesc așa de multe cărți că nu am unde să le mai pun. Am făcut în ultimii ani trei, patru revizii când am mai dus la Cenaclu și la Biserică câte doi-trei saci de cărți, ca să pot plasa pe cele nou venite, dar acum sunt în curs de a face asta din nou și mai ales, cu o nouă inițiativă (de fapt copiată de la Florentin Smarandache) unde, și în cărțile primite cu dedicație fac o selecție – pe autori, pe timp pe tematici – și scanez la fiecare coperta plus pagina cu dedicația și creez un dosar electronic. Apoi intenționez să scot un volum cu aceste dedicații (pentru că volumele respective vor fi date membrilor Cenaclului și ai Bisericii), doar așa pentru istoria literară personală. Mai bine așa decât mai rău. Spațiul e spațiu. Atâta e. Cum îl administrezi în aceste condiții reprezintă o problemă delicată. Cred că soluția mea, nu cea mai bună, desigur, este însă viabilă în contextul în care trăim.

Din câte mi-ai spus până acum e aproape inutil să mai afirm că ai un adevărat cult al prieteniei, lucru mai rar în lumea noastră din ce în ce mai entropică, mai învolburată, mai încrâncenată, mai bântuită de microbul alienării și de alți microbi...

Ei, cu prietenia, ai atins o mare problemă! Eu sunt unul dintre cei care au crezut în prietenie. În școlile mele de bază prietenia se considera lucru sacrosanct. Așa se face că țin așa de mult la prietenia mea cu băieții din strada Kogălniceanu (nu cu băieții din strada Pal!), mă refer mai precis la Dragoș Candiescu și Călin Andrieș, cu care țin totuși legătura, din fericire, cât se poate, sau cu Marcel Miron, talentatul poet de la Huși cu care am fost coleg de bancă în seminarul de la M. Neamț și la facultate la București. Dar există și prietenii literare, multe, adevărate, frumoase (și nu încep acum o listă), ca și cele din lumea universitară din România, America și alte zone ale lumii, prietenii de durată și care produc rezultate concrete pe domeniile respective de creație. și desigur, tot felul de alte prietenii.

Principala întrebare este aceasta: trec prietenii înaintea intereselor personale sau interesele personale pot fi sacrificate de dragul prietenilor?! Iată marea problemă.

Se spune că în antichitate, la mesele de prietenie numite Simpozioane, unde se discutau tot felul de lucruri, a intrat deodată Platon (unii spun Aristotel) și s-ar fi adresat celorlalți: „Prietenii! Nu există prietenii!” Ce înțelegem de aici și cum punem în ecuație această idee cu ceea ce spune Cicero în *De amicitia* sa?

Pe când eram la facultatea de teologie din Lausanne, în Elveția, într-o vacanță de vară, venind cu mașina spre România, trecând expres prin Croația (pe atunci Iugoslavia), doar pentru a vizita și alte locuri decât drumul drept Lausanne – Zurich – St. Gallen, Innsbruck, Viena – Budapesta – Oradea – Cluj –

Bistrița – Suceava – Botoșani, într-un obor, târg deschis, nimerindu-mă și plimbându-mă am găsit un text pe o hârtie frumos imprimată despre prietenie, în engleză.

Iată îl reproduc aici:

What is a Friend?

What is a friend? I will tell you. It is a person with whom you dare to be yourself. Your soul can be naked with him. He seems to ask of you to put on nothing, only to be what you are. He does not want you to be better or worse. When you are with him, you feel as a prisoner feels who has been declared innocent. You do not have to be on your guard. You can say what you think, so long as it is genuinely you. He understands those contradictions in your nature that lead others to misjudge you. With him you breathe freely. You can avow your little vanities and envies and hates and vicious sparks, your meannesses and absurdities and, in opening them up to him, they are lost, dissolved on the white ocean of his loyalty. He understands. You do not have to be careful. You can abuse him, neglect him, tolerate him. Best of all, you can keep still with him. It makes no matter. He likes you. He is like fire that purges to the bone. He understands. He understands. You can weep with him, sin with him, laugh with him, pray with him. Through it all – and underneath – he sees, knows and loves you. A friend? What is a friend? Just one, I repeat, with whom you dare to be yourself (C. Raymond Beran).

Nu-l mai traduc pentru că sunt prea prins în tema pentru acasă pe care tu, Florentine, mi-ai dat-o. Dar textul este o minunăție. Nu s-a auzit ceva mai frumos!

Bibliografia ta lirică este pe cât de bogată tot pe atât de interesantă în conținut, în simboluri, în idei. N-aș vrea să facem o incursiune în toată poezia pe care ai publicat-o până acum (cine e curios și dorește să te citească e musai să ia toate

volumele și să le parcurgă, cum zice turcul, iavaș-iavaș). Totuși aș dori să ne oprim asupra unei cărți la care am impresia că ții cel mai mult, Semnul Isar, pe care ai și reeditat-o și care are, dacă nu mă înșel (și cred că nu mă înșel!) o semnificație aparte în biografia ta, deoarece se leagă de un moment de cumpănă a vieții. Hai să detaliem! Despre ce este vorba?

Ai perfectă dreptate să alegi cartea *Semnul Isar* pentru reflecție și comentariu. Lui Vasile Andru, care mi-a prefătat-o, i s-a părut că este cartea moștenire sau testament. Este Cartea mea. Povestea ei este legată de operație de coloană pe care am avut-o la un spital din München în 2006. Aveam probleme cu spatele de mai multe luni și făcusem în America tot felul de tratamente numai ca să nu recurg la operație. Durerile în piciorul stâng erau insuportabile cel mai adesea. Doctori neurologi, fizio-terapie, gimnastică, o mulțime de timp pierdut direct proporțional cu măsura frustrării ș.a.m.d.

Aveam programat evenimentul „Zilele Lumină Lină” la Brașov în acel an. Deci fiind timpul scurtei mele vacanțe am plecat spre München cu Claudia și Andrei. Mereu în zborurile noastre de la New York venim întâi la Claudia la München și după câteva zile de odihnă plecăm cu mașina spre România sau spre alte destinații (Franța, Italia), depinde de plan. Cel mai des în România. Acum planul era clar deoarece aveam organizat deja evenimentul la Brașov. Când am ajuns la München, cu durerile mele, Claudia a sunat un văr de-al ei, doctor, întrebându-l dacă știe vreun neurolog ce m-ar putea vedea. Întâlnirea a fost realizată imediat. Eu aveam cu mine și radiografiile la coloană făcute la New York. Neurologul m-a văzut, a analizat radiografiile și mi-a spus că ori intru în spital la operație în regim de urgență, ori voi târî după mine pe tot restul vieții piciorul stâng așa cum vedem uneori oameni pe stradă trăgând un picior cu un fel de cerc în mișcare.

Oricât am evitat ideea de operație la New York, aici la München a trebuie să iau o hotărâre pe loc. Și împreună cu Claudia am hotărât. A doua zi eram în spital în pregătiri pentru operație. Nu mai intru în detalii. Multe din ele se văd în poezia volumului. Am stat în spital vreo zece zile, cred. De la fereastra salonului meu vedeam râul Isar care străbate München-ul. Copaci frumoși. Soare. Lume veselă. Eu citind ziare și cărți aduse zilnic de Claudia. Și scriind zilnic poeme.

Din fericire operația a reușit; doctorul mi-a spus să stau vreo săptămână sau chiar două acasă, întins, liniștit. Nu i-am spus că într-o săptămână, potrivit programului, eu trebuia să fiu la Brașov! Am stat o zi acasă, dacă îmi amintesc bine, și în ciuda tuturor insistențelor Claudiei și ale celorlalți din jurul meu am plecat cu mașina spre România. Toți spuneau că asta e o nebunie. Și a fost. Dar Dumnezeu m-a ajutat. Claudia a fost, ca întotdeauna, îngerul meu păzitor. Ea a condus tot drumul. Mie mi-a rabatat scaunul din față așa ca să am ca un fel de pat, cu perne și păături sub mine, ea conducând cât mai lin posibil ca să nu mă zdruncin. Am ajuns cu bine la Brașov, evenimentul cu *Lumină Lină* a fost un mare succes și o mare bucurie, returul la München, la fel de atent în ale zdruncinării ca și plecarea.

Aceasta-i povestea *Semnului Isar*.

Am observat, pe de altă parte, că unul din motivele centrale ale poeziei tale a fost și a rămas plecarea în pustie, ca într-o peșteră. Cum se explică asta? Să fie, cumva, un ecou al lecturilor teologice sau o nostalgie a isihasmului prezent în viața multor călugări și oameni, ca și în unele scrieri religioase și nu numai?

În întreaga mea poezie de până acum, tema pustiei, a peșterii, ca și cea a stânjenelului a devenit motivul central al reflecției metafizice. Sigur obsesia pustiei are de a face cu formația mea teologică, dar și cu anii adolescenței petrecuți

între călugări la Seminarul Teologic de la Mănăstirea Neamț. Atunci și acolo mănăstirea nu mi-a plăcut. Dar de atunci încolo până azi mănăstirea a rămas în inima mea și arde ca o candelă nestinsă, ca rugul aprins ce nu se mistuia, văzut de Moise, ca o permanentă noapte a Învierii ce-mi fecundează și luminează viața de fiecare zi.

Mănăstirea este ieșirea din lume și intrarea în deșert. Acolo Îl întâlnești pe Dumnezeu și Îl poți asculta nefiind împiedicat, distras de zgomotul lumii. Dar în inima și în poezia mea pustia se asociază mereu cu eroina spiritului, Sf. Maria Egipteanca. În fiecare an, în Duminica a cincea din Postul mare citesc la biserică viața ei absolut extraordinară. Să citești și tu cu atenție biografia acestui înger cu față umană să te minunezi. Ieși din lectură transfigurat.

Iată ce scriam undeva despre pustie:

Eu scriu din partea și din cauza pustiei. Nu a celei meonice, ci a celei eonice. Îmi place eonul că e bun foarte. Eonul eonului însă este și mai frumos. Kairos. Kairos contra Cronos. Cronosul distruge pustia. Noroc că ea se mută în Kairos. Și eu după ea. Mă ține obligația aici și dorința acolo. Pustia este locul unde Dumnezeu te duce ca să vorbească inimii tale. Și ceea ce auzi aceea mărturisești apoi. Acesta este scrisul. Asta e cuvântarea despre Cuvânt. Scrisul este un fenomen acustic. Esența lui e bazată pe auzire cum spunea marele Pavel: „Credința vine din auzire”. Chiar și din auzirea interioară. Auzit-am, pentru aceea am grăit.

Pustia este meta-cuvântul. Esența cuvântului constă în meta. Esența doar o auzi, o simți, dar n-o cuprinzi. De aceea nici un cuvânt nu spune Totul. Nici toate cuvintele nu spun Totul. Dar ele îl indică. Îl indică pentru că-l recunosc. Pentru că vin din partea aceea. Cele care vin. Pentru cât ne trebuie nouă să fim cine ar trebui să fim nu ne trebuie explicații. Totul nu se explică. Ne trebuie călăuzire. Nu e necesar să înțelegem pe cale

explicativă ce era cu steaua aceea care se ducea spre Betleem. Era în afara obișnuitului. Principalul e că rolul ei era de a călăuzi. Când călăuzești prin pustie, nu mâni din urmă. Mergi înainte și ții orbul de mână cu dragoste.

Când cuvântezi, dacă scrii dinspre pustia eonică, o faci pentru că ești cuprins de ea. Copleșit scrii de dor. În pustie ești mult mai aproape de cine ți-e dor decât altundeva, dar niciodată în mod exhaustiv. De aceea propensiunea este continuă. Cum spunea marele Grigore (al Nisei): Epectaza.

De aceea pustia este locul prin excelență: *locus theologicus*. Și este în același timp intervalul. Căci în interval are loc marea întâlnire. Întotdeauna scrii datorită unei mari întâlniri. Scrisul e semnul schimbării. Când întâlnirea e mare, schimbarea e semnificativă. Cel mai adesea radicală. Adică e convertire. Când așa ceva se petrece cu tine nu poți să taci. Ai impresia că dacă tu ai tăcea pietrele ar striga.

Intervalul ca loc. De aici se trage totul. Evident, dacă locul acela are pustia lui.

Pustia este tăcerea din cuvânt. Este meta-cuvântul. Iar Dumnezeu, cum frumos o spune Olivier Clement, este un Cuvânt la capătul tăcerii. Când pustia aceea te locuiește, adică este locul tău, tu ființezi întru ea. Pustia nu-i este dată oricui. Nu oricine o poate duce.

Isihia: liniștea și singurătatea cer eroism. Și eroii spiritului sunt puțini. De aceea scriitori nu sunt toți cei ce scriu. Depinde de partea dinspre care scrii. Așa cum sunt cuvinte și “palavre”, așa sunt scriitori și scriitori, adică scriituri și scriituri. Cuvânt și anti-cuvânt.

În pustie însă poți să și vezi (orao = a vedea). Prorocul este cel care vede. Dar vede nu pentru că cere să vadă. De aceea eroii pustiei se rugau să nu aibă vedenii. Pentru că anti-cuvântul se poate preface în înger luminos pentru a duce în

ispită. Și când se întâmpla o vedenie se rugau pentru darul discernerii.

Pustia este solitudinea. Iar în solitudine te ia dorul de Celălalt și de ceilalți. Iar dorul este esența solidarității. Dragostea. De aici rugăciunea către Celălalt, pentru ceilalți. În felul său, cel ce scrie din partea pustiei este un pustnic”.

Și iată un poem din *Semnul Isar* despre pustie:

*Trebuie să-mi rescriu poemele
s-ar putea să le scriu invers
de la moarte la naștere
atunci n-o să mă mai intereseze rima
metafora și stilul
o să mă intereseze pustia
de acolo se trage cu adevărat poezia
nu așezarea cuvintelor
în spațiul acestui rând
ci așezarea pustiei în fiecare cuvânt
pustia, cu rugul ei aprins
ca și cuprinsul arzând în necuprins
ca orice lucru și poezia
are drumul și regula ei
nu de drumul de-afară vorbesc
pe care poate merge oricine
ci de drumul ascuns
ca cel de la Neamț la Sihăstria
pe acolo se scrie cu adevărat
poezia
pe drumul acela înveți ce și cum
trebuie pus
să aduni vocalele ca vreascurile
focul vine de sus
(84)*

*Isihia, Isihia
din tine se naște cu adevărat poezia
trebuie să arzi mult pe rugul tăcerii
să duci cărbune încins
apoi să te așezi credincios în cuvânt
și să știi să aștepți
ți se va trimite glas subțire de vânt
ca să trăiești
fără vânt cărbunele moare
când vine glasul
trebuie să nu dormi
ci să-ți scoți smerit sandalele
din picioare
abia atunci ești gata s-asculți
abia atunci vei face ce ți se spune
așa se scrie poemul
când fiecare cuvânt
a devenit rugăciune
(86)*

Iată că treptat-treptat am ajuns și la preotul Theodor Damian, un slujitor al altarului pe care multe biserici din țară și din afara ei și l-ar dori oficiind la marile sărbători (și nu numai) din calendarul creștin-ortodox, după cum și multe seminarii sau Facultăți de Teologie l-ar vrea la catedrele lor. Ce spun acum îmi justifică și o curiozitate mai veche: Cum trebuie să fie un preot, cum trebuie să se comporte el în fața enoriașilor spre a le cuceri inimile?

Cred că cel mai simplu răspuns la această întrebare este legat de noțiunea de caracter având în centrul său smerenia.

Dar în primul rând, preotul trebuie să fie un bun pedagog. Asta înseamnă să fie centrat pe enoriași. Să-i asculte ca să-i poată cunoaște. Cunoscându-i, să intre pe lungimea lor de undă interioară. Respectul pentru ceilalți este o valoare fundamentală în această relație. Respectul practicat dar și exprimat. Și nu odată. Așa cum nu-i spui ființei iubite doar o singură dată că o iubești. I-o spui în multe feluri și constant. Așa e și cu respectul. Când oamenii văd că tu ești acolo pentru ei, că îți pasă de ei, că au loc să crească pe lângă tine, că nu ești doar un funcționar bisericesc, atunci ei se apropie de tine și astfel te cunosc, tu deschis fiind spre acest lucru, își fac cuib în ramurile copacului ce ești, se hrănesc din roadele tale dar te și încântă cu trilarile lor, te dinamizează cu dinamica lor, relația devine naturală cum e natural ca pomul să facă roade și cum e natural ca nu el, pomul, ci alții să se bucure de roadele lui.

Consideri că preotul Theodor Damian corespunde acestui sumar portret-robot pe care mi l-ai făcut?

Nu știu. Aici trebuie întrebați enoriașii mei!

Cât și până unde poate un preot să fie un om de lume pentru a nu-și pierde sau diminua prestigiul în fața enoriașilor lui?

Preotul ortodox este implicit și un om de lume. El este căsătorit, are copii, trece prin toate experiențele celorlalți oameni, toată lumea știe, vede și înțelege asta. Aici e frumusețea. Că preotul este la fel ca ceilalți. De aici apropierea de ei, încrederea, deschiderea. Sigur, în plus preotul are harul primit la hirotonie. Acest har îl califică pentru a oficia Sf. Taine, Sf. liturghie, celelalte slujbe. Harul însă nu-l face pe preot un anti-social. Dimpotrivă, îl ajută în relația spirituală cu enoriașii.

Cu preotul este ca și cu sfinții apostoli. Iisus le spunea că ei sunt din lume dar nu sunt din lume pentru că El i-a ales pe ei din lume. Sigur că mijlocind legătura omului cu Dumnezeu preotul trebuie să fie un model de credință, de duhovnicie, de comportament creștin, dar nu de habotnicie în sensul de bigotism sau fanatism. Echilibrul este aici cuvântul de ordine. Cum spunea Sf. Ap Pavel; „Toate îmi sunt îngăduite dar nu toate îmi sunt de folos. Toate îmi sunt îngăduite dar nu mă voi lăsa biruit de ceva” (I Corinteni 6, 12).

S-a vorbit într-o vreme despre canonizarea lui Eminescu. Pentru că ești preot, dar și un bun cititor și cercetător al vieții și operei Luceafărului (cartea ta Ideea de Dumnezeu în poezia lui Eminescu, Eikon, 2016, a stârnit vâlvă printre eminescologi, ca și printre iubitorii poeziei genialului creator de la Ipotești), ce crezi, ar trebui sau nu canonizat cel mai mare poet al românilor? Dacă da, care ar fi argumentele? Dacă nu, de ce?

Despre canonizarea lui Eminescu s-a scris mult în ultimii ani. Argumentele în favoare sunt legate de dragostea lui de neam și țară, inclusiv de Biserica ortodoxă „Maica neamului românesc”, cum o numește el, și evident, de sacrificiul vieții lui (că a fost sacrificat) pentru această dragoste.

Argumentele contra nu țin cont de geniu, că genii au fost multe în istoria omenirii dar pentru asta nu au fost canonizați oamenii, că oameni care și-au sacrificat viața pentru neam și țară, inclusiv Biserică, au fost și alții, ca Mihai Viteazul, de exemplu, dar nu au fost declarați sfinți.

Unii aduc în discuție viața privată a lui Eminescu, nu neapărat duhovnicească, deși nici într-un caz deșănțată, dar la acest punct trebuie reamintit că și Ștefan cel mare și Sfânt a avut mai multe femei și amante și asta nu a cântărit negativ astfel încât să împiedice canonizarea.

Ridicarea cuiva la rangul de sfințenie este un proces îndelungat, uneori foarte îndelungat și implică multe criterii teologice. Sigur, ele nu se aplică uniform, de aceea sunt tot felul de cazuri care pot fi date ca exemplu și în argumentul pro și în cel contra.

Totuși, chiar dacă nu este canonizat (nu știu ce va rândui Dumnezeu în viitor), Eminescu rămâne un înger păzitor al neamului românesc, un erou național, un model de dragoste absolută pentru neam și țară.

Ești, după cum s-a văzut în ultimii zece ani, unul dintre cei mai productivi, dacă nu cumva cel mai productiv scriitor din diaspora românească. Ești mulțumit de felul în care a fost/este receptată creația ta (poezie, proză, eseistică, publicistică) în țară și în cadrul comunității românilor din alte țări?

E adevărat că am publicat foarte mult în ultimul timp dar și satisfacțiile receptării de către public sunt pe măsură. Cărțile mele ajung la un mare număr de editori de reviste literare și chiar dacă nu toți, mulți scriu despre ele, ei sau alții din echipa redacțională. De asemenea, articolele pe care le trimit la aceste reviste îmi fac numele cunoscut și printre cititorii lor.

La această popularitate a contribuit și periplusul meu ani de-a rândul cu „Zilele *Lumină Lină*” prin mai toate marile orașe ale țării când am petrecut clipe minunate cu majoritatea confrăților de condei din acele locuri. Și mai trebuie menționată activitatea online, acum în epoca digitală, care permite trimiterea unei apariții editoriale la sute de adrese din rețeaua ta personală sau chiar și din cea a prietenilor.

Și nu în ultimul rând, revista *Lumină Lină* pe care o trimit în peste 20 de țări din lume, în comunitățile românești, duce cu ea vestea acestor apariții editoriale, iar ceea ce este foarte important, sunt reacțiile din țară și din străinătate ca

răspuns la primire, lectură, reacții ce indică gradul de receptivitate al lucrării de către public.

În prezent lucrez la un CV al meu detaliat (pe care l-am neglijat ceva ani de zile) și inventariind tot ce s-a scris și semnalat despre mine și cărțile mele, aproape că nu-mi vine să cred că s-a scris și am strâns atât.

Când lunar apar cronici și semnalări și le imprimi pe hârtie dacă vin pe internet ca să le pui în arhivă, sau vin revistele prin poștă, pentru că vin eșalonat și le tot pui undeva într-un teanc, în sertare etc., nu-ți dai seama. Dar deodată, când îți faci inventarul și vrei să-ți pui toate în CV, atunci realizezi.

Și sigur asta este o mare bucurie.

Fragmentar, după 1989, în România s-a scris despre diaspora noastră din America și din Europa, însă încă ne lipsește o privire critică panoramică, un dicționar complet, o istorie a literaturii creată în diaspora. Ce crezi că s-ar putea face pentru a le realiza într-un viitor nu prea îndepărtat?

Da, ai dreptate. Un dicționar al scriitorilor din diasporă făcut de cineva de acolo nu există și ar fi de mare folos.

Cu privire la America cel puțin, câteva persoane, dar din țară, au încercat și început să cerceteze viața literară. Din câte știu eu cel puțin, cronologic vorbind, au început să facă asta ziaristul și editorul Ilie Traian de la București, scriitoarea Mihaela Albu, care a locuit mai mulți ani la New York predând la Universitatea Columbia, scriitoarea și universitara Anca Sârghie. Dar munca de inventariere și prezentare a scriitorilor din America și Canada, în sensul concret de întocmire a unui dicționar, a făcut-o regretatul critic și istoric literar, profesorul Aurel Sasu în lucrarea intitulată *Dicționarul scriitorilor români din Statele Unite și Canada*, publicat în 2001 și precedat de două volume cu caracter mai general intitulate *Cultura română în Statele Unite și Canada*, publicate în 1993 și 2002. Trebuie

menționate aici și dicționarul și enciclopediile întocmite de harnicul editor Dan Fornade din Canada, muncă uriașă, deși, acestea nu sunt axate exclusiv pe literatură.

Din câte cunosc eu viața literară de aici nu văd șanse reale, actuale, de întocmire, nu a unui dicționar, ci a unei Istorii a literaturii române din diaspora americană, cum spui tu, de către un scriitor (critic literar, mai precis) din această diasporă.

Ca bun cunoscător al problemei, cine crezi că ar putea realiza o astfel de lucrare? Un singur critic sau istoric literar, Academia Română, un institut specializat al acesteia?

Cred că o astfel de lucrare, chiar dacă este de serioasă anvergură, ar putea fi realizată și de un singur critic literar, sigur, proiect de durată, dar neapărat sponsorat financiar și ideal, sub egida Academiei Române sau a ICR. Dacă Dan Fornade a reușit, de unul singur să întocmească enciclopediile sale, sigur, în ani, doar pentru problema literară proiectul ar fi mult mai fezabil, și zic aceasta fără a diminua greutatea muncii.

Și acest lucru nu se poate face de la distanță. Pentru a-l face temeinic este necesară deplasarea în mediu, mersul la țarină, ca să zic așa, contactul direct cu organizațiile culturale, cenaclurile, editorii de reviste, bisericile, arhivele locale ale acestor instituții. Dau două exemple: George Alexe sau Ștefan Munteanu. Nimeni nu îți poate furniza o informație mai directă, mai completă, mai obiectivă, adică bazată pe documente de arhivă, decât văduvele acestor mari personalități ale culturii române în diaspora americană. Nimeni nu are ceea ce au aceste doamne în arhivele personale, inclusiv revistele, cărțile publicate de acești oameni, de multe ori în tiraje de salon, astfel că mulți nici nu știu că aceste lucrări există. În cazul celor două doamne menționate problema ar fi de maximă urgență pentru că fiecare a trecut de 90 de ani.

Deci există și nevoia dar și posibilitatea unui astfel de proiect în care să fie angajat un critic literar sau o echipă de două persoane, nu mai mult, dar, cum ziceam, neapărat cu sponsor.

Ești mulțumit de activitatea/activitățile I.C.R. din America? Cum ai vedea îmbunătățirea și îmbogățirea programelor acestuia în viitor?

În prezent ICR de la New York are în persoana Dr. Dorian Branea un conducător dinamic, cu inițiativă și experiență, excelent vorbitor de limbă engleză, cu o echipă bine formată, unită, extrem de atentă cu publicul. Programele sunt multe și diverse și de calitate. Dr. Dorian Branea este mereu prezent în comunitatea românească la evenimentele ce sunt organizate de diversele instituții private existente aici, de la cele academice, la cele bisericești, la programe ocazionale pe care le inițiază restaurantele românești, care restaurante, din păcate, au cam dispărut din New York în ultimii ani (de la patru – cinci câte existau la un moment dat în Sunnyside, Queens, acum a rămas doar unul, „Romanian Garden”).

Dar despre ce au făcut guvernele României din 1989 și până azi pentru sprijinirea comunităților românești din alte țări ca să nu-și piardă identitatea și să-și păstreze vii tradițiile și valorile moștenite de la străbunii lor ce părere ai?

Guvernele din România de după 1989 nu au făcut pentru menținerea valorilor culturale identitare la românii din diasporă cât era de așteptat.

O impresie generală este că unele acțiuni inițiate de guverne, cum ar fi forurile (pe categorii de activitate, presă de exemplu) românilor de pretutindeni (la unele am participat și eu), vizite ale unor politicieni la ambasade și consulate unde sunt invitate personalități proeminente din zonă pentru ca

politicianul respectiv să cunoască „nevoile diasporei” etc. sunt mai mult acțiuni de formă ce contribuie la imaginea nu știu cărui departament de guvern sau a nu știu cărui politician.

Asta deoarece, cu toate că Ministerul pentru Românii de Pretutindeni investește sume de bani în proiectele care au nevoie de finanțare și care vin din diasporă, acestea, sumele sunt prea mici pentru a acoperi, fie și pe jumătate „nevoile diasporei”. Evident, guvernul poate veni cu exemple concrete în care a ajutat, și acolo unde s-a dat a fost bine venit, dar, cum spun, alocația bugetară a Ministerului este mult prea mică pentru a face față acestor deziderate.

În plus, birocrăția instituită pentru a te califica pentru finanțarea unui proiect (fără a avea și garanția selecției și aprobării unei sume de bani) este ridicolă, în unele locuri ținând de ficțiune când ar trebui să țină de bun simț, în sensul de simplă logică a lucrurilor.

Am completat și eu un dosar de cerere cu mai mulți ani în urmă (când am primit câteva mii de lei pentru revista *Lumină Lină* pe care o public pe banii mei, și cu efort, bani care mi-au acoperit doar costul tipografiei pentru tirajul de atunci și numai pentru trei numere, și în anul următor, tot numai costul tipăririi, dar numai a două numere, când eu solicitasem pentru cele patru numere pe an, revista fiind trimestrială. Totuși ajutorul a fost binevenit.

Problema este că birocrăția legată de formele pe care trebuie să le completezi este bazată pe sistemul românesc financiar, în multe aspecte foarte diferit de cel american, ca să mă refer la cazul meu. Un mic exemplu: aici nu se folosesc stampile lângă o semnătură a unui document ce apare pe antetul instituției. Sistemul românesc cere așa ceva. Există multe aspecte de acest fel. Ca să nu mai vorbim de întrebări ce se repetă – aceleași dar în secțiuni diferite ale documentului.

Uneori dacă nu ai răspuns satisfăcător la astfel de întrebări, nu te califici pentru sponsorare. (Observi că nu zic sponsorizare cum se încetățenește, greșit, în limba română, ci zic sponsorare, pentru că verbul în engleză este *to sponsor* și nu *to sponsorize*).

În 2018 iar ne-a trimis Ministerul anunțul să facem cereri pentru sponsorări de proiect și având ceva experiență cu acest tip de birocrăție am întocmit din nou dosarul tot pentru revistă. Nu a fost găsit calificabil, cu toate că în niște locuri am precizat în acele acte ce alte activități sponsorate de mine mai fac anual, lunar, bilunar cum ar fi simpozioane, celelalte două reviste, cenacluri, ș.a.

Știm de la frații noștri unguri – de aici din diasporă – că guvernul de la Budapesta investește masiv în proiectele ungarilor din afară granițelor și că sumele din bugetul român pentru diasporă sunt copil mic față de cel al țării vecine. De aceea ungurii, mult mai puțini decât românii aici în America, au o influență politică mult mai mare.

Anul trecut am fost la Carnegie Hall în Manhattan la un concert de pian susținut de un tânăr pianist ungar. Foarte frumos. La intrare însă ți se înmâna o invitație frumos executată tehnic, cu informații și design pe ambele părți, prin care erai chemat să vizitezi Transilvania unde te bucuri de cea mai bună mâncare ungurească, așa ca la mama acasă, sugestia fiind că Transilvania este inima Ungariei. Iar firma care sponsora această acțiune era/este guvernamentală. *Quod erat demonstrandum*. I-am dat această invitație ziaristului Miron Manega să o prezinte în excelentul lui ziar *Certitudinea*.

Cât privește păstrarea identității etnice prin menținerea și promovarea valorilor noastre culturale și spirituale strămoșești, nu guvernele României au avut sau au vreun merit (micile lor acțiuni sunt sporadice); meritul plenar îl au mai ales bisericele românești. Ele sunt avangarda, însă și forța principală care

duce greul în lupta (că este și aici o luptă) pentru dezvoltarea conștiinței apartenenței etnice a românilor. Slujbele religioase în limba română, școlile duminicale parohiale, socializarea după slujbe, organizarea în săli sociale a diferitor evenimente legate de istoria și cultura neamului românesc, toate acestea prin bisericile, Biserica, în linia întâi a acestui tip de activitate de crucială importanță.

Și iarăși te întreb: Ce idei și sugestii ai în acest sens?

Sugestiile pe care le am în sensul celor discutate mai sus țin de alocarea de către guvern a unui buget serios pentru problemele diasporei dacă aceasta, diaspora, nu este doar un mijloc de acumulare de capital politic pentru obținerea unor posturi în diferite structuri guvernamentale sau în vremea alegerilor.

Un foarte cunoscut proverb românesc spună că: „Omul sfințește locul”. În ce te privește, fără a exagera cu nimic, tu l-ai sfințit, la New York și la propriu, că ești preot, și la figurat, că ai făcut atâtea și-atâtea pentru diaspora noastră de acolo. Dacă totuși te vei pensiona în curând pe motive de sănătate, cum mi-ai spus mai deunăzi, ce se va întâmpla cu Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă pe care l-ai înființat și-l conduci?

În cazul în care mă voi pensiona și de la parohie (căci de la facultatea și Științe sociale unde am predat din 1993 până în 2019 am ieșit deja, deși predau în continuare în regim parțial) voi mai reține pentru o perioadă conducerea Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, voi menține Cenaclul literar „M Eminescu” și revistele *Lumină Lină* și *Symposium*. Va veni timpul însă când va trebui să îl transfer altcuiva, sau altei instituții care să-l preia și să-l ducă mai departe. Mă gândesc la Mitropolia noastră din cele două Americi condusă

de tânărul și dinamicul arhiepiscop și mitropolit Nicolae Condrea.

În cel mai rău caz voi închide acțiunea cu totul și ea va deveni istorie așa cum multe alte instituții, organizații, ziare, reviste, funcționează cât funcționează și devin istorie. Institutul care are iată 27 de ani de viață, va rămâne mărturie pentru generațiile viitoare interesate de viața diasporei române, în acest caz din America.

Dar cu Biserica în care oficiezi astăzi? Dar cu Cenaclul? Dar cu revistele?

Pentru Biserica Ortodoxă Română „Sf. Ap. Petru și Pavel” din Astoria nu-mi fac griji. Mitropolitul nostru va trimite un alt preot pentru a continua ceea ce eu am început în 1993.

Cenaclul poate funcționa cât sunt sănătos la mine acasă unde de nenumărate ori deja am ținut întruniri literare, dar și el își va înceta într-o zi activitatea. Nu văd în New York la ora actuală pe nimeni dispus să depună atâta timp și efort în menținerea unei astfel de activități.

Nu mă refer la întâlniri ad-hoc, ocazionale, ci la întâlniri regulate, constante și cu tematici și musafiri din țară, ca nenumărații scriitori cărora le-am trimis invitația oficială pentru viza americană, pe care i-am luat de la aeroport, i-am cazat, de ale căror programe m-am îngrijit la New York, și toate celelalte. Nu văd pe cineva care să facă acest lucru în viitor cu consecvența cu care am făcut-o eu timp de 27 de ani.

Revistele pot fi publicate online numai. Dar, cum sunt toate pe lumea asta, ca și omul, și animalele și plantele, la fel instituțiile, proiectele se nasc, trăiesc și mor. Trebuie să ne simțim confortabil în noi înșine cu această idee pentru a nu ne umbri bucuria că am împlinit ceea ce am vrut să împlinim, că ne-am făcut datoria de conștiință față de generația noastră și

implicit și de generațiile următoare. Cam așa cum frumos îi spune Sf. Ap. Pavel lui Timotei: „Lupta cea bună m-am luptat, credința am păzit, alergarea am isprăvit!”

Dacă le vei aduce pe toate cu tine în Europa și te vei stabili, cum preconizezi, în Germania, crezi că toate acestea vor mai avea același impact și se vor bucura de o audiență asemănătoare cu cele din SUA?

Dacă ar fi să vin în Europa, cum mi-ar plăcea, dar cum nu am decis încă, aş renunța la toate poate în afară de revista *Lumină Lină*, pentru a mă putea dedica exclusiv publicisticii, cărților mele, călătoriilor.

Noi cu toții (și în primul rând prietenii tăi) ne vom bucura desigur să ne fii mai aproape și poate să ne și întâlnim mai des. Dar, pe de altă parte, ne îngrijorează modalitățile „tehnice” ale mutării: cum vei rezolva cu biblioteca, cu documentele de arhivă, colecțiile de reviste? Vei face donații la New York sau te vei strădui să le aduci pe toate în Europa?

În cazul unei mutări, biblioteca o donez la bisericile românești, arhiva aş dona-o Bibliotecii municipale sau arhivelor statului din Botoșani, orașul meu natal, al cărui cetățean de onoare sunt, colecțiile de reviste la organizații de profil din America sau din România. Transportul n-ar fi o problemă. Lumea trimite prin agenții specializate de transport colete uriașe, mobilă, mașini, cu vaporul din SUA în țară. Și nu cu bani mulți.

Ca să fii „în ton” cu Biserica, al cărei slujitor de marcă ești, nu pot să mai spun decât atât: Așa cum tu dai dezlegare de la post unui credincios, la fel și noi, ca prieteni, îți dăm dezlegare să-ți realizezi proiectul mutării în Germania în cele

mai bune condiții și întoarcerea de peste ocean după treizeci de ani să-ți fie de bun augur...

Cum spuneam, în clipa de față perspectiva mutării mele în Germania este reală și oricând fezabilă. De plăcut, mi-ar place, desigur. Ar fi o bucurie ca fiind mai aproape să ne întâlnim mult mai des și să colaborăm mai intens. Pe de altă parte însă eu și soția avem cetățenie americană, avem casa noastră în New York, avem fiul nostru de 21 de ani care încă nu știm ce va face în viață și încotro îl va dirija Dumnezeu, că și el are atât cetățenie americană, cât și germană. De ceilalți copii, toți trei sunt la casele lor, cu familii, studii superioare făcute în America, (masterate, doctorat), cu servicii foarte bune. Câtă vreme însă nu intenționez să vând casa din New York, cel mai probabil că în momentul când închid celelalte activități, voi avea totală flexibilitate de a veni în Europa (Germania, România) și a sta cât voi vrea, de a merge iar la New York pentru a sta cât voi vrea, și tot așa. Libertatea de mișcare, dacă Dumnezeu îmi dă sănătate, va fi un dar pe care voi ști să-l prețuiesc.

Dar, îți mulțumesc cordial pentru „dezlegarea” pe care mi-o dai cu generozitate, pentru urări și toate frumoasele cuvinte și aprecieri, pentru acest interviu extraordinar, pentru prietenia cu care de mulți ani mă onorezi.

Și pe tine să te țină Dumnezeu sănătos, entuziast ca de când te cunosc și de când ești, deci mereu tânăr (cuvântul *entuziasm* vine de la grecescul *en theos*, în Dumnezeu; când trăiești în Dumnezeu ești activ, dăruit, pasionat), și să-ți împlinești pe mai departe planurile tale de viață în general, literare în special, în calitatea ta de exponent exemplar al literaturii române contemporane.

În loc de încheiere

Rolul meu de îndrumător pe cărările și prin meandrele biografiei acestei mari personalități a culturii și spiritualității românești se oprește aci, lăsându-vă pe dumneavoastră, cititorii să continuați călătoria prin bogata și surprinzătoarea bibliografie a interlocutorului meu. Nu înainte, însă, de a vă face o mărturisire: Socot că mi-a fost dat să trăiesc o clipă astrală atunci când l-am cunoscut pe Theodor Damian, acest cărturar și polihistor al culturii noastre, în deplinul sens al cuvântului, demn descendent al marilor figuri descinse de pe meleagurile mirifice ale Moldovei de Nord: Eminescu, Iorga, George Enescu, Ciprian Porumbescu.

Căci dacă pe aceștia nu i-am cunoscut decât *din* și *prin* opera lor, pe partenerul de dialog din cartea de față am avut șansa să-l întâlnesc la propriu, fiind, la ceasul deplinei și înfloritoarei împlinire a harurilor cu care l-a hărăzit Dumnezeu printre noi, cu virtuțile și lucrările lui puse în slujba culturii naționale și a semenilor.

Asemenea oameni, asemenea personalități se întâlnesc din ce în ce mai rar printre noi. Ele ar trebui întâmpinate și ocrotite aidoma unor monumente ale naturii, fiindcă au a spune multe despre spiritualitatea românească, despre trecut și despre prezentul nostru; care au a vorbi viitorului, într-un limbaj specific, numai al lor, despre condiția umană și rostul ei pe pământ și în univers.

Florentin Popescu

Scrierile lui Theodor Damian sunt adevărate fântâni de lumină, de idei, de credință și de frumos, dătătoare de viață și de tinerețe.

Socotindu-le așa, cred că putem veni spre ele cu credința că ne vor dărui adevărate oaze de liniște, de meditație în lumea de azi, din ce în ce mai entropică.

Consider, așadar, că dialogurile din această carte au fost un mare noroc pentru mine, ca și pentru dumneavoastră, cei care le veți citi.

Florentin Popescu

Pr. Prof. Univ. Dr. THEODOR DAMIAN

n. 28 decembrie 1951, Botoșani, România
30-18 50th Street
Woodside, New York 11377
damianth@aol.com

EDUCAȚIE

Doctor în Teologie, Universitatea București, Facultatea de Teologie, 1999 (Teologie sistematică – Etică)

Doctor în Teologie, Fordham University, New York, 1993 (Teologie sistematică – Istoria Bisericii)

Master în Teologie, Princeton Theological Seminary, Princeton, New Jersey 1990 (Teologie – Spiritualitate)

Studii ecumenice și doctorale la Bossey și Lausanne, Elveția, 1979-1983

Licență în Teologie, Institutul Teologic, București, 1975 (Teologie)

ACTIVITĂȚI PROFESIONALE

din 1992 – Profesor la Metropolitan College of New York, Facultatea de Științe Sociale, predând filosofie, etică și sociologie

din 1993 – Preot și fondator al Bisericii ortodoxe române „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din Astoria, New York

din 1996 – Director *Lumină Lină. Gracious Light*, Revistă trimestrială de spiritualitate și cultură românească – Fondator și președinte al Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă și al Cenaclului literar „Mihai Eminescu” din New York

din 2009 – Președinte al Filialei USA a Academiei Oamenilor de Știință din România

2008-2011 – Profesor de Filosofie și Literatură, Facultatea de Jurnalism, Universitatea Spiru Haret, București

2005-2011 – Director al Centrului de învățământ la distanță New York al Universității Spiru Haret, București

2001-2002 – Predat Cursul „Experience, Learning and Identity” la College of New Rochelle, New York

1995 – Profesor de Istoria Bisericii, la Seminarul Teologic „Sf. Vladimir” din Crestwood, New York

1996 – Coordonator de programe de masterat la Audrey Cohen College, filiala din Staten Island

1986-1988 – Secretar de redacție al Editurii Arhiepiscopiei din Sibiu (revistele *Telegraful român*, *Mitropolia Ardealului*, și *Îndrumătorul bisericesc*) și preot la Catedrala Mitropolitană

1980-1983 – Preot și fondator al parohiei ortodoxe române „Sfinții Trei Ierarhi” din Lausanne (Elveția)

1978-1985 – Protoiereu al Protopopiatului din Dorohoi și paroh al Catedralei „Grigore Ghica”, Dorohoi

1973-1978 – Preot la Ibănești și Hănești, județul Botoșani

PUBLICAȚII

Cărți:

Teologie:

Gregory of Nazianzus' Poetry and His Human Face in It, Sophia Institute – Theotokos Press, New York, 2017

Introducere în istoria creștinismului. Primul mileniu, Editura Fundației România de Măine, București, 2008

Răsăritul cel de sus: De la Naștere la Înviere, Lumea Credinței, București, 2006

Implicațiile spirituale ale teologiei icoanei, Eikon, Cluj, 2003

The Icons: Theological and Spiritual Dimensions According to St. Theodore of Studion, The Edwin Mellen Press, Kingston, New York, 2002

Critică literară, filosofie, eseuri:

Ideea de Dumnezeu în poezia lui Eminescu, Eikon, București, 2016

Life and Mind: Perspectives on the Human Condition, Eds. Theodor Damian, Richard Grallo, Bert F. Breiner, Theotokos Press, New York, 2013

Trăirea în cuvânt (interviuri), Eikon, Cluj, 2011

Filosofie și literatură: O hermeneutică a provocării metafizice, Editura Fundației România de Măine, București, 2008

Roua cărților. O hermeneutică teologică în context literar, eseuri, Danubius, București, 1998

Pasiunea textului, Universalia, București, New York, 2003

Florentin Popescu

(Editor), *Lăuntru și departe. Antologia Cenuclului literar „Mihai Eminescu” din New York*, TipoMoldova, Iași, 2007

(Editor) *Eminescu 2000: Aniversări NewYorkeze*, Axa, Botoșani, 2000

(Editor) *Mai am un singur dor*, New York, 1995

Proză:

Vraja emigrației, Eikon, București, 2016

Poezie:

Lazăre, vino afară, Junimea, Iași, 2016

Singurul dincolo, Rawex Coms, București, 2015

Ein Fallen selbst im Steigen. Lyrik (poezii, în germana), Pop Verlag, Ludwigsburg, Germania, 2015

În casa fulgerului, seria Opera Omnia, TipoMoldova, Iași, 2013

Apofaze, Editura Tracus Arte, București, 2012

Semnul Isar/ The Isar Sign (bilingv), Editura Calauza, Deva, 2011

Prayers in Hell (poezii, în engleza), Trafford, Vancouver, Canada, 2010

Shenja e Isarit (poezii, albaneza), TipoMoldova, Iași, 2010

The Isar Sign (poezii, în engleza), PublishAmerica, Baltimore, MD, 2010

Exerciții de Înviere (poezii), Universalialia, București, 2009

Stihiri cu stânjenei, TipoMoldova, Iași, 2007

Semnul Isar, Paralela 45, București, 2006

Nemitarnice, Ed. Dionis, Botoșani, 2005

Poesías (bilingv), Ed. Lumină Lină, New York, 2005

Ispita răinii, Limes, Cluj, 2001

Convorbiri cu Theodor Damian

Calea Împărăției (bilingv), Timpul, Iași, 2000 (Premiul Festivalului Internațional de Poezie Religioasă, Deva, România, Septembrie 2001)

Rugăciuni în Infern, Ed. Axa, Botoșani, 2000

Dimineața Invierii, Ed. Axa, Botoșani, 1999.

Lumina Cuvântului, poezii, Libra, București, 1995

Liturghia Cuvântului (bilingv), Tremain, Klamath Falls, OR, 1989

Poezii publicate în reviste literare de prestigiu din România și din străinătate, precum *România Literară*, București; *Convorbiri Literare*, Iași; *Viața Românească*, București; *Hyperion*, Botoșani; *Bucureștiul literar și artistic*, București; *Literatura și arta*, Chișinău; *Scrisul Românesc*, Craiova; *Ardealul literar și artistic*, Deva; *Tribuna*, Cluj; *Apoziția*, Muenchen, și de asemenea în alte peste 60 de reviste din România, SUA, și alte țări.

Traduceri publicate în:

Architrave, Bogota, Columbia; *Empireuma*, Orihuela, Alicante, Spania; *Epiphany*, NYU, New York, S.U.A.; *Faultline*, *Journal of Art and Literature*, University of California, Irvine, CA, SUA; *Poetry East*, De Paul University, Chicago, IL, SUA; *Rockhurst Review. A Fine Arts Journal*, Dept. of English at Kansas University, Kansas City, MI, SUA; *The Monthly*, Fordham University, New York, S.U.A.; *Nuevo Amanecer Cultural* (suplemento de *El Nuevo Diaro*), Managua, Nicaragua; *The Thinker*, Metropolitan College of New York, SUA.

Capitole în cărți (selecție):

▪ „The interior icon: The role of icons in the life of the Church today”, în J.A. McGuckin (Ed.), *Orthodoxy and the sacred arts*, Theotokos Press, New York, 2016, pp. 81-86.

▪ „The Beauty of Silence in the Christian Monastic Tradition”, în *Orthodox Monasticism. Past and Present*, Edited by J. A. McGuckin, Sophia Studies in Orthodox Tradition, Vol. 8, Sophia Institute, New York, 2014, pp. 413-424.

▪ „The Desert as a Place of the World’s Transformation According to Eastern Asceticism”, în *Monastic Tradition in Eastern Christianity and the Outside World: A Call for Dialogue*, edited by Ines Angeli Murzaku, Eastern Christian Studies Series, Nr 19, Peeters Publishers, Leuven, Paris, Walpole, MA, 2013, pp. 55-66.

▪ Trei articole (despre icoane, perihoreză și Biserica ortodoxă română) în *The Encyclopedia of Eastern Orthodox Christianity*, de John McGuckin, Willey-Blackwell Publishing, Oxford, UK, 2011.

▪ „Marriage and family: Traditional values – modern realities”, în S. Trostyansky & Th. G. Dodon (Eds.), *Love, marriage and family in eastern Orthodox tradition* (71-87). New York: Theotokos Press, New York, 2013, pp 71-87.

▪ „Constantin Antonovici’s sacred art: Tradition and innovation”, în N. Ermolaev, *Beauty and the beautiful in eastern Christian culture* (225-231). New York: Theotokos Press, New York, 2012, pp. 225-231.

▪ „The theology of St. Cyprian of Carthage: The unity of the church and the role of the bishop”, în F. K. Soumakis (Ed.), *Power and authority in eastern Christian experience*, Theotokos Press, New York, 2011, pp 90-101.

▪ „St. John Chrysostom’s teaching on neighborly love”, în *Philanthropy and social compassion in eastern Orthodox tradition*. New York: Theotokos Press, New York, 2010.

Convorbiri cu Theodor Damian

▪ Articol omagial în *Episcopul Epifanie, 70 ani*, Ed. Episcopiei Buzăului și Vrancei, Buzău, 2002.

▪ „Aspecte ale teologiei darului în sinteza părintelui Stăniloae”, în volumul *Părintele Dumitru Stăniloae, teolog al iubirii – La centenarul nașterii sale*, coordonator Dumitru Abrudan, Ed. Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2004, pp.127-137 (formă revizuită a articolului meu cu același titlu în *Glasul Bisericii*, 5-8, mai-aug.1999, București, pp. 25-34).

▪ „Credință și evlavie la Eminescu: Poezia *Christ*”, în *Studii eminescologice*, coordonatori: Ioan Constantinescu, Cornelia Viziteu, Vol. 4, Ed. Clusium, Cluj, 2002, pp. 75-82

▪ „Ortodoxia esteticii morții în poezia lui Eminescu”, în *Studii eminescologice*, coordonatori: Ioan Constantinescu, Cornelia Viziteu, vol. 3, Ed. Clusium, Cluj, 2001, pp. 70-76.

Articole:

Peste 300 de articole în reviste academice și culturale.

Editor al următoarelor reviste:

Symposium, [în limba engleză] The Romanian Institute of Orthodox Spirituality and Culture, New York, SUA, ISSN 1084-0591 (din 1994) (proceedings ale simpozioanelor ecumenice teologice organizate în cadrul Institutului).

Romanian Medievalia. Proceedings of Presentations at the Annual International Congress on Medieval Studies at the Western Michigan University at Kalamazoo, MI, New York, S.U.A., ISSN 1539-5820 (din 2001)

Lumină Lină. Gracious Light, Revista de cultura și spiritualitate românească. Review of Romanian Spirituality and Culture, publicație trimestrială, New York, SUA, ISSN 1086-2366 (din mai 1996).

Buletinul Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, New York (1993-1996)

Adusu mi-am aminte, Lausanne (1982-1983)

Inclus în antologiile și volumele colective:

▪ *Noua Provincia Corvina, Almanah Aniversar*, Hunedoara, 2015

▪ *Tata*, Antologie lirică de Puiu Raducanu, Ed. Autograf MJM, Craiova, 2014

▪ *Poètes, Vos Papiers!*, Anthologie en version française par Paula Romanescu, TipoMoldova: Iași, 2014

▪ *Mama*, Antologie lirică de Puiu Raducanu, Ed., Autograf MJM, Craiova, Romania, 2014

▪ *Contemporary Romanian Poetry Anthology*, Volume III, Series Opera Omnia, TipoMoldova, Iași, 2014

▪ *Gustul nerabdării*, antologie de Baki Ymeri, Ed. Shqiptari, București, 2012

▪ *Eminescu a sosit*, Ed. Gordian, Timișoara, 2010

▪ *Nord: Antologia poezilor contemporani din Botoșani*, Ed. Axa, Botoșani, 2009

▪ *Templul cuvântului (în limba albaneză)*, antologie de Baki Ymeri, Ed. Shqiptari, București, 2009

▪ *Collected Whispers*, The International Library of Poetry, Owings Mills, MD, SUA, 2008

▪ *Voices of Contemporary Romanian Poets*, antologie bilingvă (engleză-coreeană), Suwon Press, Coreea de Sud, 2008

▪ *Altare, Antologie de poezie contemporană româno-americană*, Gee, Botoșani, 2007.

▪ *Poeți români contemporani*, antologie realizată de Dan Brudașcu, Ed. Sedan, Cluj, 2007

▪ *Lăuntrul și departele, Antologia Cenuclului literar Mihai Eminescu din New York*, TipoMoldova, Iași, 2007

▪ *Brașovul în o sută de poezii*, Antologie realizată de Nicolae Stoie, Ed. Pastel, Brașov, 2007

Convorbiri cu Theodor Damian

- *Timpul – Rană sângerândă* (Poeți români în Lumea Nouă), Antologie realizată de Ștefan Stoenescu și Gabriel Stănescu, Criterion Publishing, București, 2006
- *Adânc pe adânc (Sacerdoșiu liric)*, Antologie realizată de Ioan Petraș, Ed. Brumar, Timișoara, 2006
- *Apoziția*, Ed. Apoziția, Muenchen, 2006
- *Almanahul verii*, Ed. Călăuza noastră, Deva, 2004
- *The XXIIInd World Congress of Poets: Anthology*, Iași, 28 oct.-1 nov. 2003
- *Aproape de voi*, Antologie de versuri ale colaboratorilor revistei *Metamorfoze*, realizată de Constantin Miu, Ed. Epsilon, București, 2003
- *Episcopul Epifanie, 70 ani*, Ed. Episcopiei Buzăului și Vrancei, Buzău, 2002
- *Apă vie*, Ed. Augusta, Timișoara, 2001

Citit la evenimente naționale și internaționale de literatură:

- BookExpo America, 31 mai 2015 la ICR, New York.
- BookExpo America, 30 mai 2015, la Javits Convention Center, New York.
- *IXth International Poetry Festival* in Granada, Nicaragua, 18-24 februarie 2013 (citit poezie în română, spaniolă, engleză)
- Restaurant „Boema 33” în București, 17 martie 2011.
- „Zilele Lumină Lină” la Balcic, Bulgaria, 25 februarie 2010.
- Cenaclul literar „M. Eminescu” din New York cu ocazia Festivalului Internațional de Poezie *Palabra en el Mundo*, 21 mai 2010.
- *XVIth Poetry Festival* organizat de Muzeul literaturii române „Casa Vasile Pogor”, Iași, 25 martie, 2009.

▪ „Zilele *Lumină Lină*”, 20-21 martie 2009, la liceul „Henri Coandă” și la Societatea culturală „Traian Demetrescu” din Craiova.

▪ Ziua Internațională a Poeziei, Universitatea Spiru Haret, București, 18 martie 2009.

▪ *XV Festival Internacional de Poesia*, Rosario, Argentina, 3-6 oct. 2007

▪ *Segundo Festival Internacional de Poesia de Granada*, Granada, Nicaragua, 6-15 feb. 2006

▪ *El Mundo Latino, Festival Internacional de Poesia*, Mexico City și Morelia, Mexico, 19-24 oct. 2006

▪ *Teachers and Writers Collaborative*, for the *Epiphany Journal*, New York, 28 oct. 2004

▪ *Bowery Poetry Club*, New York, 26 Sept. 2004

▪ *Annual Meeting of AWP (American Writing Program)*, Baltimore, MD, 27 martie – 1 aprilie, 2003

▪ *The Literary Café*, Program la International House, Riverside, New York, 30 ian. 2002

▪ *American-Romanian Symposium on Literary Translation*, New York, 12-13 mai 1999

▪ *Princeton Theological Seminary*, The International Students' Association, 18 dec. 1989

▪ *Amnesty International Conference* at Princeton Theological Seminary, 8 dec. 1989

▪ Princeton Theological Seminary, *Vigil for Human Rights Worship*, 8 dec. 1989

Inclus în dicționarele:

▪ Theodor Pereverza et al., *Mihai Eminescu, Bibliografia adnotată 1990-2005*, Editura Academiei române, București (www.biblacad.ro/EminescuFinalAd.pdf).

▪ *Literatura română: Dictionarul autorilor români contemporani* de Alina Kristinka, Ed. Arial, Ploiesti, 2013

Convorbiri cu Theodor Damian

- *Enciclopedia românilor din New York* de Dan Fornade, Danway Publications, Montreal, Canada, 2014
- *Literatura română de azi* de Ioan Holban, TipoMoldova, 2012
- *Lumini pe pânza timpului* de Gheorghe Puiu Raducan, Ed. Detectiv, București, 2012
- *Dictionarul scriitorilor romani de azi* de Boris Craciun și Daniela Craciun-Costin, Ed. Portile Orientului, Iași, 2011
- *Enciclopedia Ortodoxiei Românești*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2010
- *Istoria Literaturii Romane de Azi pe Maine*, vol. II, de Marian Popa, Ed. Semne, București, 2009
- *Personalități române și faptele lor*, de Constantin Toni Dârțu, Ed. Panfilius, Iași, 2009
- *Dicționarul Teologilor Români*, de Mircea Păcurariu, Ediția a II-a, Ed. Enciclopedică, București, 2002
- *Dicționarul Biografic al Literaturii Române*, vol. A-L, de Aurel Sasu, Ed. Paralela 45, Pitești, 2006
- *Dicționarul General al Literaturii Române* editat de Academia Română, Editura Univers Enciclopedic, București, 2004, vol. II
- *Dicționarul Scriitorilor Români din America și Canada*, de Aurel Sasu, Ed. Albatros, București, 2001
- *Dicționarul Scriitorilor Botoșăneni*, de Silvia Lazarovici, Ed. Gee, Botoșani, 2000
- *Who's Who. Românii din America*, de Dan Fornade, Danway Publications, Montreal, Canada, 2000

Membru in colective editoriale (trecut și prezent):

- *Altarul reîntregirii*, Alba Iulia (2012-)
- *Open Journal of Philosophy*, Irvine, CA, (May 2012-)
- *The European Legacy*, London, UK (2011-)

- *Studia Universitatis Septentrionis Theologia Orthodoxa*, Baia Mare (2010-)
- *Orthodoxia Maramureșeană*, Baia Mare (2010-)
- *Journal of Interdisciplinary Studies*, Pasadena, CA (2010-)
- *Philosophia Militans*, Pitești (Argeș) (2010-)
- *Analele Universitatii Spiru Haret seria Sociologie-Psychologie*, București (2009-)
- *Analele Universitatii Spiru Haret seria Studii de Filosofie*, București (2006-)
- *The Patristic and Byzantine Review*, New York (1994-2005)
- *Telegraful Român*, Sibiu (1986-1990)
- *Mitropolia Ardealului*, Sibiu (1986-1990)
- *Îndrumătorul Bisericesc*, Sibiu (1986-1990)
- *Scriptor*, Iași, Romania (2015-)
- *Bucurestiul literar si artistic*, București (201-1)
- *Noul Literator (The New Literator)*, Craiova (2010-)
- *Orizont Literar*, Vaslui (2009-)
- *Carmina Balcanica*, București (2008-)
- *The Romanian World Press*, Gd. Rapids, MI (2007-)
- redactor șef (din 2010)
- *Danubius*, București (2006-)
- *Zum*, New York (2006-)
- *In Memoriam*, Suceava (2005-)
- *Information Bulletin*, Jackson, MI (1998-2006)
- *Heliopolis*, Timisoara (1992-)
- *Curierul Românesc*, București (1992-2001)
- *Astra*, Brasov (1991-2000)
- *Al cincilea anotimp*, Oradea (1992-2002)
- *Ardealul literar și artistic*, Deva (1991-)
- *Hyperion*, Botosani (1996-2008)
- *Contact International*, Iasi (1990-1998), (2011-)

Convorbiri cu Theodor Damian

- *Graiul Maramureșului*, Baia Mare (1991-2003)
- *Biblioteca Bucureștilor*, București (1990-2009)
- *Sf. Trei Ierarhi*, Lausanne (1981-1982)
- *Adusu mi-am aminte*, Lausanne (1980-1983)
- *The Faith*, Chicago (2004-2010)
- *Miorita*, New York (1993-1997)

Premii și distincții (selecție):

- Premiul special „Mihai Eminescu”, pentru volumul *Ideea de Dumnezeu în poezia lui Eminescu*, Societatea Scriitorilor Bucovineni, 15 ianuarie 2017
- Doctor Honoris Causa, Universitatea Bioterra, București, 22 martie 2016
- Diplomă de excelență din partea Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, București, 9 martie 2015
- Diplomă de excelență din partea Asociației culturale „Gând românesc, gând european”, a editurii Gens Latina și a revistei *Gând românesc*, Alba Iulia, 6 martie 2015
- Placă onorifică din partea Cenaclului literar „M. Eminescu”, din New York, la douăzeci de ani de la înființare, New York, iunie 2013
- Placă onorifică din partea Bisericii ortodoxe române „Sf Ap. Petru și Pavel” New York, la douăzeci de ani de la înființare, aprilie 2013
- Diploma de excelență acordată de Biblioteca municipală „Ovid Densusianu”, Deva, 14 martie 2013
- Diploma „Ronald Gasparic” pentru volumul *Exerciții de Înviere*, Brăila, noiembrie 2012
- Diplomă de onoare pentru opera poetică din partea Muzeului Literaturii Române, a Societății „Junimea” și a Filialei Iași a Uniunii Scriitorilor din România cu ocazia celui de-al 16-lea Festival de Poezie, Iași, martie, 2009

- Diploma de excelență cu ocazia organizării celui de-al 16-lea Simpozion Teologic și Interdisciplinar din partea Ministerului de Externe și al Consulatului General al României la New York, decembrie 2008

- Diplomă onorifică din partea revistei *Tecuciul literar și artistic*, 20 august, 2008

- „Icoana Adormirii Maicii Domnului” din partea Fundației „Dacia” din Brașov, 1 decembrie 2008

- Certificat de recunoaștere a activității publicistice de la Institutul de Studii Interdisciplinare, Universitatea din San Francisco, în 2007

- Certificat de excelență de la Societatea „Dorul”, New York, 2007

- Diplomă de merit și Medalia aniversară de la Societatea „Dorul”, New York, 2007

- Certificat de merit de la Societatea „Dorul”, New York, 2006

- Diplomă de excelență de la Asociația Română pentru Patrimoniu, București, 2005

- Crystal Award for Outstanding Service to Higher Education, un premiu special pentru contribuția mea semnificativă la dezvoltarea învățământului la Metropolitan College of New York, S.U.A. 2004

- Certificate of Appreciation de la Southern Poverty Law Center, USA, iulie 2004

- Premiul Uniunii Scriitorilor din Chișinău, Rep. Moldova, pentru promovarea românismului în America, August 2003

- Premiul Mitropoliei Basarabiei, pentru activitatea teologică și culturală în România și USA, August 2003.

- Certificate of recognition de la St. Paul's Episcopal Church, College Point, New York, 2003

Convorbiri cu Theodor Damian

- Este cetățean de onoare al municipiului Botoșani, August 2002
- Diplomă de excelență de la Direcția județeană pentru cultură, culte și patrimoniu național, Botoșani, august 2002
- Premiul Festivalului Internațional de Poezie Religioasă, Deva, România, Septembrie 2001, pentru *Calea Împărăției* (bilingv română-engleză, poezie), Ed. Timpul, Iași, 2000
- Stelian Stănicel Award de la Romanian American Heritage Center, Jackson, MI, S.U.A., 2000
- Premiul revistei *Convorbiri Literare*, ediția 2001, pentru relația Poezie-Teologie și America-România, reflectată în volumele de poezie și în activitatea editorială și publicistică
- The College Connection Literary Award for Excellence, Fordham University, New York, 1991
- Seminarul Teologic Neamț, premiile I pe anii 1967, 1968, 1969, 1970, 1971.

COORDONĂRI DE STRUCTURI ȘTIINȚIFICE

Sesiuni prezidate la conferințe internaționale:

Din 1993 până în prezent organizat și condus simpozioane la nivel academic cu diferite teme de profil interdisciplinar la care se întrunesc profesori și cercetători de prestigiu din S.U.A, România și din alte țări:

- Simpozionul Anual Teologic Ecumenic în cadrul Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, New York
- Simpozionul anual Eminescu în cadrul Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, New York
- Sesiuni tematice la International Congress on Medieval Studies at the Western Michigan University, Kalamazoo, MI, S.U.A.

- Sesiuni tematice în cadrul ISSEI (The International Society for the Study of European Ideas)

- Sesiunile de spiritualitate ortodoxă și dialog Ortodox-Romano-Catolic în cadrul conferințelor anuale „Bernard Lonergan” de la Boston (2006-2014)

- Simpozionul Mircea Eliade, Iunie 2007

- Organizez și alte simpozioane, precum cele dedicate Unirii Principatelor, literaturii române a diasporei și sesiuni de studiu biblic.

Participat și prezentat comunicări științifice la peste 120 de simpozioane, conferințe, congrese naționale și internaționale din S.U.A., Japonia, Malta, Polonia, Finlanda, Portugalia, Grecia, Turcia, România, dintre care majoritatea au fost publicate în proceedings.

Organizat și prezidat sesiuni academice la mai mult de jumătate din conferințele și congresele internaționale unde a prezentat lucrări.

Metropolitan College of New York:

Membru sau președinte al următoarelor Comitete la Metropolitan College of New York: pe Facultatea de Științe Sociale și Educație

Membru, Curriculum Realignment Committee, 2005-2008

Membru, Dean's Evaluation Committee, 2006-2007

Președinte, Faculty Hiring/Search Committee, 2004-2006; 2010; 2012-2014

Președinte, International Academic Partnership Committee, 2005-2011

Membru, Abilities-Objectives Interface Committee, 2004-2005

Membru, Field Work Committee, 2004

Membru, School for Human Services Restructuring Committee 2003

Convorbiri cu Theodor Damian

Membru, Purpose I Team, 1993-2003
Membru, Dean's Council, 2002-2003
Membru, Faculty Search Committee, 2001-2002
Membru, Purpose I Curriculum Committee, 1993-2000
Membru, Purpose and CA abilities Committee, 1996-1997
MAP in Teams for Purposes I, III, IV, VI, VII, VIII

Pe Colegiul Metropolitan:

Membru, Presidential Search Committee, 2017-2018
Președinte, Search Committee for chair in HS
Department, 2013-2014
Membru, Budget Committee, 2008-2010
Vice-Președinte, Middle States Accreditation Sub-
Committee, 2008
Președinte, Faculty Status Committee, 2008-2010; 2013-
2016
Membru, Faculty Status Committee, 2004-2017
Președinte, Faculty Life Committee, 2002-2017
Membru, Faculty Council, 2001-2017
Vice-Președinte, Faculty Council, 2016-2017
Membru, Recruitment Committee 2016-2017
Membru, FYRST Committee 2016-2017
Membru, Academic Calendar Committee, 2004-2007;
2009
Membru, Middle States Accreditation Sub Committee
(Governance and Leadership), 2003, 2005
Co-Președinte, Standard 4 Middle States Self Study
Committee, 2016-2017
Coordinator IRB (Institutional Review Board – Comitetul
de revizuire a proiectelor legate de studii de caz la Metropolitan
College of New York, S.U.A.), 2003-2005; 2014-2017
Membru IRB Committee, 2003-2017

Florentin Popescu

Membru, Syllabi review committees – 2016-2017
Membru, Bronx Search Committee, 2013
Membru, Search Committee, Human Services, 2010
Membru, The Bronx Committee, 2009
Membru, Human Service Program Committee, 2009-2010
Membru, Assessment of Student Learning Committee,
2009-2010
Membru, Grievance Committee, 2010

Afilieri la organizații profesionale internaționale:

Senior Fellow at the International Institute of Research
„Sofia,” New York (2009-)

Membru, The Scientific Committee of ISSEI
(International Society for the Study of European Ideas) (2006-)

Fellow at the Institute of Interdisciplinary Research,
Pasadena, CA (2009-)

Membru în Departamentul de educație religioasă pentru
adulți al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române din cele două
Americi (2011-)

Membru în Academia Oamenilor de Știință din România,
1999-2009 (din mai 2009 președinte al filialei USA) branch)

Membru, AWP (American Writing Program), 2003-2005

Membru, The International Society of Poets (2003-)

Președinte de onoare al Fundației naționale române
pentru Cultură, Artă și Literatură „M. Eminescu”, Botoșani
(2000-)

Membru al Uniunii Scriitorilor din România (1999-)

Membru al Societății Ziariștilor români (1999-)

Membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România
(2005-)

Membru al LiterArt XXI (International Association of
Romanian Writers and Artists) (1998-)

Membru, The Academy of Parish Clergy (1997-2006)

Convorbiri cu Theodor Damian

Membru, American Academy of Religion (1997-)

Membru, American Association of Journalism „City News Services,” (1996-2005)

Membru, The Association for Religion and Intellectual Life (ARIL) (1996-2005)

Ecumenical Associate for the Queens Federation of Churches (1993-)

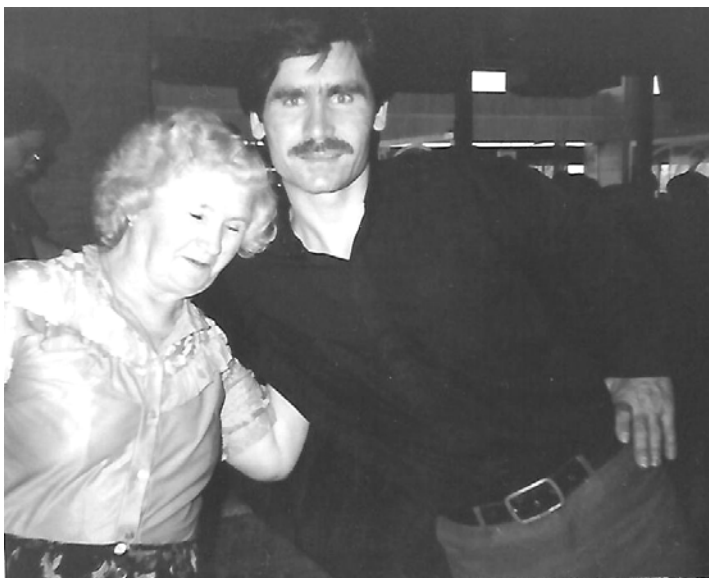
Membru, Danubian Academic Society of America (1993-1996)

Membru, Fordham Academic Theological Association (1993-1995)

National Speaker for the American Bible Society (1993-1995)

ALBUM FOTO

Convorbiri cu Theodor Damian

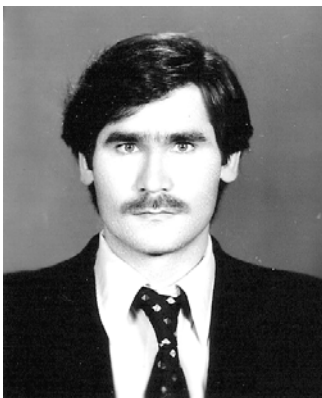

Theodor Damian cu mama, Dora Damian, 1979

Pr. Theodor Damian cu Papa Ioan Paul II, 1980

Florentin Popescu

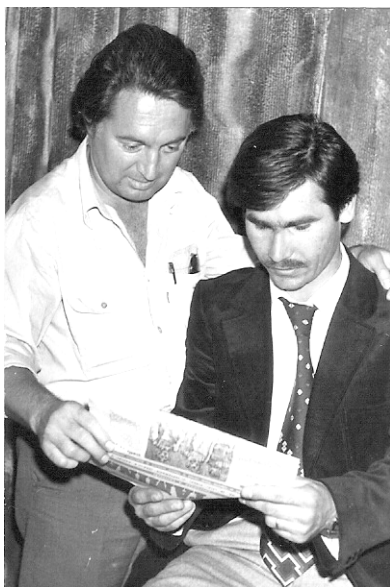

Theodor Damian, aprox. 1981

Theodor Damian cu IPS Mitropolit Antonie Plămădeală, 1981

Convorbiri cu Theodor Damian

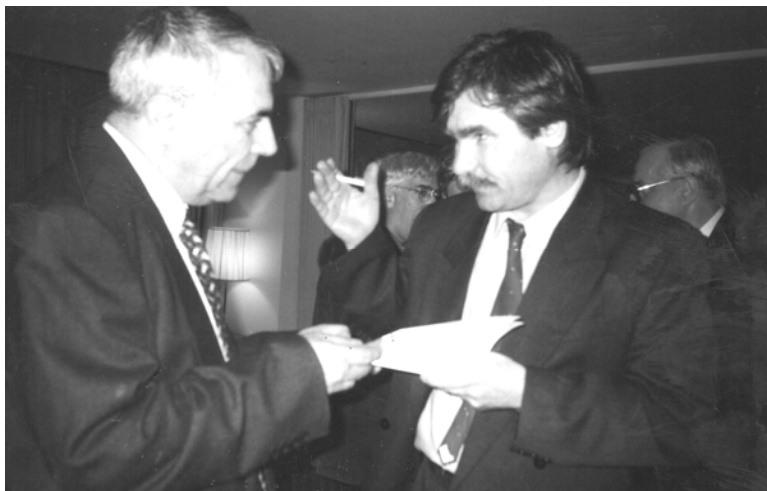

Cu M.N. Rusu, 1984

Cu soția Claudia Damian, 1992

Florentin Popescu

Cu Nicolae Manolescu la New York, 2000

Cu Cezar Ivănescu și Lucian Vasiliu, 2006

Convorbiri cu Theodor Damian

*Cu M.N. Rusu, Pr. și scriitorul Dumitru Ichim și
Aurel Sasu, 2012*

Cu Mihai Cimpoi, 2012

Florentin Popescu

Cu Emil Constantinescu, 2013

Cu Emil Lungeanu și Florentin Popescu, 2013

Convorbiri cu Theodor Damian

Theodor Damian oficiind la Bobotează, 2013

Cu Emil Lungeanu, Pr. Ioan Ciuntu, Valentin Covaliu, Mircea Bejenaru și Maria Grecu, 2013

Florentin Popescu

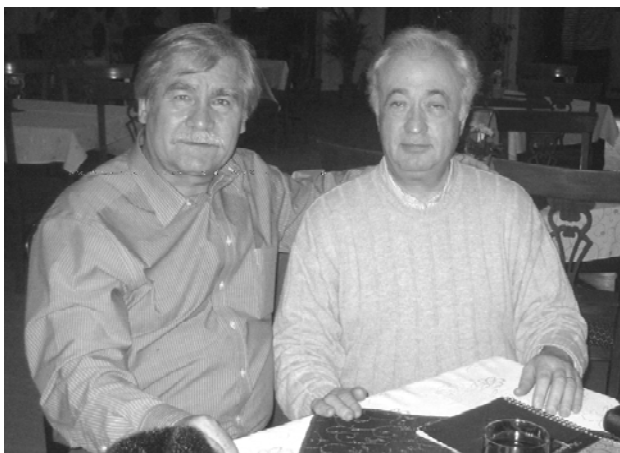
Cu Radu Theodorescu, 2014

Convorbiri cu Theodor Damian

Cu Doina Uricariu, Maria Terra, Ana Blandiana, Viorica Colpacci, 2015

Florentin Popescu

Cu fostul coleg de Seminar Marcel Miron, 2015

Doi Theodori de prestigiu: Codreanu și Damian, 2015

Convorbiri cu Theodor Damian

Cu Acad. Alexandru Surdu, 2017

*Ioan N. Roșca, Theodor Damian, Florentin Popescu și Iuliana
Paloda-Popescu, Doina Rizea, Raluca Tudor, Nicolae
Georgescu și Ioana Roșca, 2017*

Florentin Popescu

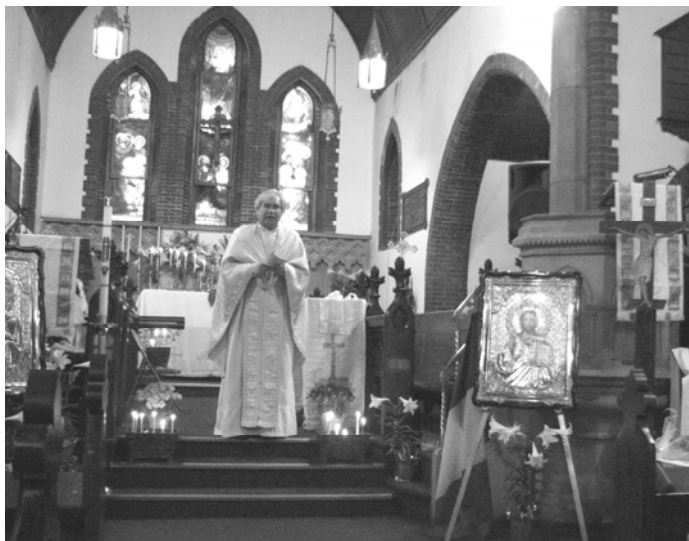

Theodor Damian alături de Claudia și Andrei Damian, 2017

Cu M.N. Rusu, 2018

Convorbiri cu Theodor Damian

Pr. Theodor Damian oficiind la biserică, 2018

Pr. Theodor Damian cu IPS Arhiepiscop Irineu Pop de Alba Iulia și IPS Mitropolit Nicolae Condrea, 2018

Pr. Theodor Damian și Claudia Damian la primirea medaliei „100 pentru Centenat” din partea Ministerului pentru Românii de Pretutindeni, 2018

Convorbiri cu Theodor Damian

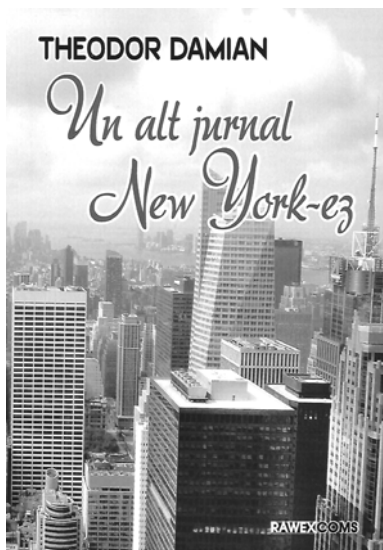

Preotul și scriitorul, alături de copii și nepoți, 2018

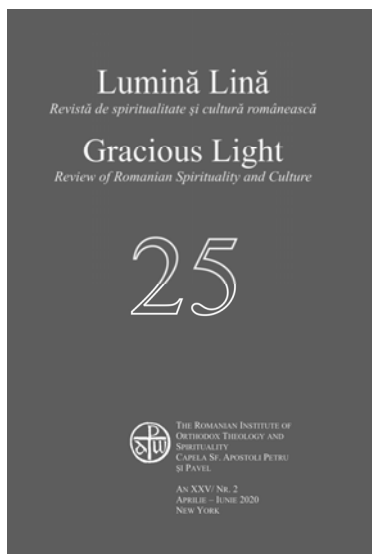
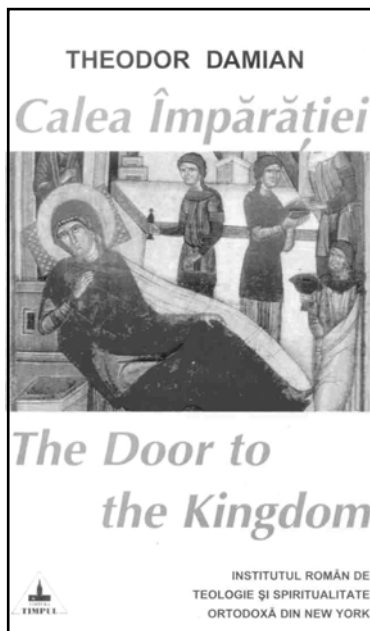
Theodor Damian și Claudia Damian, lucrând la un nou număr din revista „Lumină lină”, 2019

Florentin Popescu

Florentin Popescu

CUPRINS

În loc de prefață sau Scurtă încercare de portret	5
Argumentul partenerului de dialog.....	7
Convorbiri deschise... de la A la Z și chiar până dincolo de alfabet.....	11
În loc de încheiere	99
Pr. Prof. Univ. Dr. THEODOR DAMIAN	101
ALBUM FOTO	121

RAWEXCOMS

Imprimat la Editura RAWEX COMS
București
Tel: 0720 773209